

เถียงนา : รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงกับเวลาที่เปลี่ยนไป

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

เถียงนา : รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงกับเวลาที่เปลี่ยนไป

โดย
นางสาวนิชนันท์ สุวรรณะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาสถาปัตยกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THIENG NA: CHANGE OF ARCHITECTURAL FORM WITH CHANGING TIME

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Arts (Vernacular Architecture)

Department of Architecture

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2017

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	เถียงนา : รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงกับเวลาที่เปลี่ยนไป
โดย	นิพนธ์ สุวรรณะ
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทั้ง

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

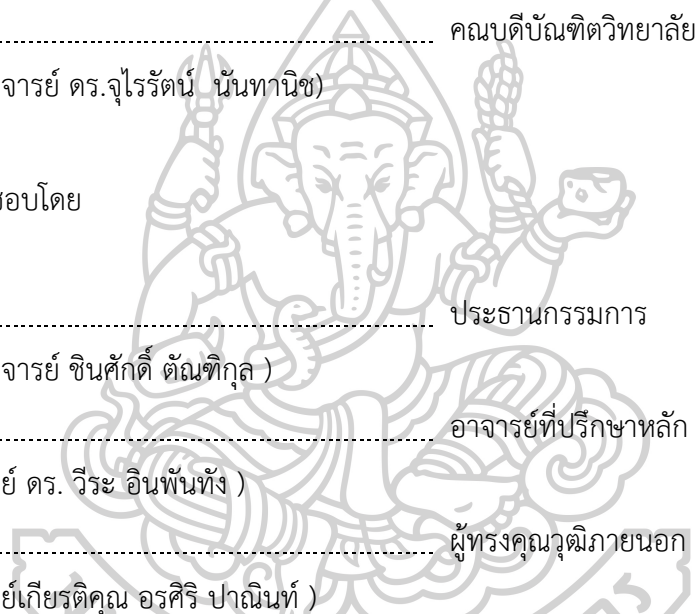
..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ชินศักดิ์ ตัณฑกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทั้ง)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ อรศิริ ปาณินท์)

56057204 : สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : เถียงนา, อีสาน, การเปลี่ยนแปลง, สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

นางสาว นิชนันท์ สุวรรณะ: เถียงนา : รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงกับเวลาที่เปลี่ยนไป อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสานประเภทเถียงนา มุ่งเน้นศึกษาประเด็นการเปลี่ยนแปลงของเถียงนา ทั้งในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและด้านสังคม รวมทั้งศึกษาและค้นหาเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยใช้วิธีการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ข้อมูล ผ่านการวิเคราะห์รูปแบบ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงเถียงนาอีสานที่ปรากฏในปัจจุบัน ได้แก่

1.การเปลี่ยนแปลงวัสดุก่อสร้าง ปรากฏการใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่อยู่ร่วมกับการใช้วัสดุแบบเดิม และมีการใช้วัสดุใหม่มาใช้ก่อสร้างเถียงนา

2.การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งได้แก่ เทคนิคการก่อสร้าง การเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม และขนาดเถียงนา

3.การเปลี่ยนแปลงค่านิยมการสร้างเถียงนา โดยการก่อสร้างเถียงนาใช้การตัดสินใจด้วยความเหมาะสมของที่ตั้ง ความจำเป็นในการใช้งาน และทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง มากกว่าที่ทุกคนควรต้องมีเถียงนาของตนเอง เพราะต้องการการยอมรับจากสมาชิกในชุมชน

โดยสาเหตุที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาจากปัจจัยการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตวัสดุการก่อสร้าง ปัจจัยจากอายุการใช้งาน ปัจจัยความถี่ในการใช้งานเถียงนา และปัจจัยของตำแหน่งที่ตั้ง

56057204 : Major (Vernacular Architecture)

Keyword : THIENG NA, Isaan hut, Changing, vernacular, architecture

MISS NICHANUN SUWONNA : THIENG NA: CHANGE OF ARCHITECTURAL FORM WITH CHANGING TIME THESIS ADVISOR : PROFESSOR VIRA INPUNTUNG, Ph.D.

This thesis aims to study the Isaan Huts (locally called Thieng Na; literally means rice field hut), is vernacular architecture in Northeast Thailand. This study focuses on education issue of change of Thieng Na in the form of architectural and social aspects and find the factors of change that occurred. In this study using data collecting the information, documents and data in the field. The data were analyzed in two parts, Content Analysis and Morphological Analysis.

Results from the study found that change of Thieng Na include

1. Changing of construction materials. Appear to use modern material together with the original material and new materials.
2. Changing of the architectural style, including the construction techniques, the rise of architectural elements and size.
3. Changing of value. The hut is built by personal decision from the location suitability, the necessity and the capital.

The reason of changing came from the development of materials manufacturing technology, useful life, the frequency and location.

กิตติกรรมประกาศ

สำหรับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประการสำคัญต้องกราบขอบพระคุณเจ้าของเถียงนาอีสานที่อนุญาตให้ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่การบันทึกภาพ บันทึกรูปแบบทางสถาปัตยกรรมอย่างละเอียด และยินยอมมอบคำสัมภาษณ์ ส่งผลให้ผู้ศึกษาได้รับข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ และดำเนินการศึกษาวิจัยได้เสร็จสิ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วีระ อินพันทัง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นอาจารย์ที่มอบความรู้ความเข้าใจ แนวทางการศึกษา และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินงานศึกษาวิจัย อีกทั้งยังเป็นผู้ให้กำลังใจและแรงผลักดันให้ผู้ศึกษามีกำลังในการดำเนินงานและพัฒนาการศึกษาในครั้งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ต้องขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ชินศักดิ์ ตันตีกุล ประธานกรรมการ และศาสตราจารย์ ดร.อรศิริ ปาณินท์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มอบคำแนะนำและข้อเสนอแนะ อันเป็นประโยชน์ต่อพัฒนาการศึกษาวิจัยครั้งนี้ให้มีประสิทธิภาพสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้ให้ความรู้และประสบการณ์อันมีค่าอย่างยิ่งแก่ผู้ศึกษา รวมถึงเพื่อนร่วมสาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นทุกท่านที่มอบมิตรภาพที่แสนดี และเสียสละเวลาช่วยเหลือผู้ศึกษามาเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท และเพื่อนร่วมงานที่เป็นเสมือนพลังใจสำคัญที่ส่งมายังผู้ศึกษา จนสามารถดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

นิพนธ์ สุวรรณะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ฌ
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	6
คำถามในการศึกษา.....	6
ขอบเขตการศึกษา.....	6
วิธีการศึกษา.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2	10
ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	10
นิยามความหมายคำว่า “เลียงนา”	10
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ “เลียงนา”	11
เลียงนา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน.....	18
แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา.....	21
บทที่ 3	25
ระเบียบวิธีวิจัย	25

การรวบรวมข้อมูล	26
การวิเคราะห์ข้อมูล	29
บทที่ 4	30
เทียบนาวิธานกับการเปลี่ยนแปลง	30
ข้อมูลภาคสนาม	30
การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสถาปัตยกรรม	71
การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม	92
ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง	94
บทที่ 5	100
สรุปผลและข้อเสนอแนะ	100
รายการอ้างอิง	104
ประวัติผู้เขียน	107

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 แผนที่แสดงภูมิภาคประเทศภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)	1
ภาพที่ 2 เรือนใหญ่หรือเฮือนอีสาน	3
ภาพที่ 3 ตูบต่อเล่า	3
ภาพที่ 4 เรือนเหย้า	4
ภาพที่ 5 เถียงนา	4
ภาพที่ 6 ภาพจินตนาการลักษณะผังบ้าน และบ้านในสังคมเกษตรกรรมยุคแรกเริ่ม โดยรอรเรนเซน 12	
ภาพที่ 7 ภาพลายเส้นตัวอย่างลักษณะเถียงนาชั่วคราว	14
ภาพที่ 8 ภาพลายเส้นตัวอย่างลักษณะเถียงนากึ่งชั่วคราว	14
ภาพที่ 9 ลายเส้นเถียงนาติดพื้นดิน	15
ภาพที่ 10 ลายเส้นเถียงนากพื้นระดับเดียว	15
ภาพที่ 11 ลายเส้นเถียงนากพื้น 2 ระดับ	16
ภาพที่ 12 ลายเส้นเถียงนากพื้นหลายระดับ	16
ภาพที่ 13 ลายเส้นเถียงนาเคลื่อนที่	17
ภาพที่ 14 ตัวอย่างของการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน มักรวมกันเป็นกลุ่มก้อนใกล้บริเวณแหล่งน้ำ พื้นที่โดยรอบล้อมด้วยพื้นที่การเกษตร	19
ภาพที่ 15 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัด บุรีรัมย์ และตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนากลุ่ม TB01	31
ภาพที่ 16 ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TB01	31
ภาพที่ 17 ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-1	32
ภาพที่ 18 แบบทางสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-1	33
ภาพที่ 19 เถียงนารหัส TB01-1 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	33

ภาพที่ 20	เถียงนารหัส TB01-1 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	34
ภาพที่ 21	ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-2.....	35
ภาพที่ 22	แบบทางสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-2.....	35
ภาพที่ 23	เถียงนารหัส TB01-2 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	36
ภาพที่ 24	เถียงนารหัส TB01-2 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	36
ภาพที่ 25	ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-3.....	37
ภาพที่ 26	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-3.....	38
ภาพที่ 27	เถียงนารหัส TB01-3 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	38
ภาพที่ 28	เถียงนารหัส TB01-3 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	39
ภาพที่ 29	ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-4.....	40
ภาพที่ 30	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-4.....	40
ภาพที่ 31	เถียงนารหัส TB01-4 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	41
ภาพที่ 32	ผังบริเวณเถียงนารหัสTR01-5.....	42
ภาพที่ 33	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-5	43
ภาพที่ 34	เถียงนารหัส TB01-5 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	44
ภาพที่ 35	เถียงนารหัส TB01-5 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	44
ภาพที่ 36	ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด และตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนากลุ่ม TR01.....	45
ภาพที่ 37	ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TR01.....	46
ภาพที่ 38	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR01-1.....	47
ภาพที่ 39	แบบทางสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-1.....	48
ภาพที่ 40	เถียงนารหัส TR01-1 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	49
ภาพที่ 41	เถียงนารหัส TR01-1 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	49
ภาพที่ 42	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR01-2.....	51

ภาพที่ 43	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-2.....	52
ภาพที่ 44	เถียงนารหัส TR01-2 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	53
ภาพที่ 45	เถียงนารหัส TR01-2 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	53
ภาพที่ 46	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR01-3.....	54
ภาพที่ 47	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-3.....	55
ภาพที่ 48	เถียงนารหัส TR01-3 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	55
ภาพที่ 49	เถียงนารหัส TR01-3 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	56
ภาพที่ 50	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR01-4.....	57
ภาพที่ 51	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-4.....	58
ภาพที่ 52	เถียงนารหัส TR01-4 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	59
ภาพที่ 53	เถียงนารหัส TR01-4 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด	59
ภาพที่ 54	ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด และตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนากลุ่ม TR02.....	60
ภาพที่ 55	ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TR02.....	61
ภาพที่ 56	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR02-1.....	62
ภาพที่ 57	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR02-1.....	62
ภาพที่ 58	เถียงนารหัส TR02-1 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด	63
ภาพที่ 59	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR02-2.....	64
ภาพที่ 60	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB02-2.....	64
ภาพที่ 61	เถียงนารหัส TR02-2 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.....	65
ภาพที่ 62	เถียงนารหัส TR02-2 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด	65
ภาพที่ 63	ผังบริเวณเถียงนารหัส TR02-3.....	67
ภาพที่ 64	แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR02-3.....	68
ภาพที่ 65	เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.....	69

ภาพที่ 66 เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด 69

ภาพที่ 67 เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด 70

ภาพที่ 68 เถียงนารหัส TB01-2 เสาโครงสร้างใช้เป็นเสาไม้จริงทั้งลำต้น..... 74

ภาพที่ 69 เถียงนารหัส TR02-2 ใช้เสาคอนกรีตเป็นเสาโครงสร้าง ระยะความสูงตั้งแต่พื้นดินจนถึง ส่วนของโครงหลังคา..... 75

ภาพที่ 70 เถียงนารหัส TB01-3 เป็นเถียงนาที่ใช้เสาคอนกรีตต่อกับเสาไม้จริงเป็นเสาโครงสร้าง ... 76

ภาพที่ 71 เถียงนารหัส TR01-1 ฐานล่างเป็นเสาคอนกรีตต่อด้วยเสาเข็มไม้..... 76

ภาพที่ 72 เถียงนารหัส TR01-1 ตัวอย่างโครงหลังคาที่ใช้วัสดุไม้ทรงสี่เหลี่ยมทั้งหมด 78

ภาพที่ 73 เถียงนารหัส TR01-4 ตัวอย่างโครงหลังคาที่ใช้วัสดุไม้แปรรูปทั้งหมด 78

ภาพที่ 74 เถียงนารหัส TB01-4 โครงหลังคาที่ทำจากวัสดุไม้ท่อนและไม้แปรรูป 79

ภาพที่ 75 เถียงนารหัส TR02-3 โครงหลังคาที่สร้างจากวัสดุไม้ท่อนทั้งหมด 79

ภาพที่ 76 ลักษณะโครงสร้างหลังคามุงหญ้าคา 80

ภาพที่ 77 เถียงนาที่มีการใช้วัสดุคุมหลังคาด้วยกระเบื้องลอน และสังกะสี 81

ภาพที่ 78 ลายเส้นเปรียบเทียบลักษณะของวัสดุคุมหลังคาเถียงนาแบบที่ใช้วัสดุธรรมชาติกับวัสดุ อุตสาหกรรม 82

ภาพที่ 79 พื้นของเถียงนารหัส TB01-2 พื้นที่เป็นไม้กระดานที่หลีกเลี่ยงการสร้างเรือนใหญ่ 83

ภาพที่ 80 พื้นปูด้วยไม้ไผ่ของเถียงนารหัส TR02-1 84

ภาพที่ 81 พื้นของเถียงนารหัส TR01-1 ปูด้วยแผ่นไม้กระดานที่ขัดเรียบทั้งสี่ด้าน มีขนาดไม้เท่ากัน ทำให้พื้นเรียบ ปลายของไม้ที่วางเรียงยาวเท่ากันทุกด้าน..... 84

ภาพที่ 82 พื้นของเถียงนารหัส TR01-4 มีการเทพูนซีเมนต์ลงบนพื้นดิน 85

ภาพที่ 83 ลักษณะผนังของเถียงนารหัส TR01-4 ซึ่งมีการใช้งานวัสดุหลายชนิด..... 86

ภาพที่ 84 ลักษณะผนังของเถียงนารหัส TR01-4 ซึ่งมีการใช้งานวัสดุหลายชนิด..... 86

ภาพที่ 85 เถียงนารหัส TB01-2 ปิดผนังด้านที่หันไปทางถนนเข้าออกพื้นที่ศึกษา..... 87

ภาพที่ 86 เถียงนารหัส TB01-3 ผนังด้านที่หันมาทางถนนเข้าออกพื้นที่ศึกษาปิดทึบด้วยแผ่นสังกะสี 88

ภาพที่ 87	เถียงนารหัส TR01-2 ก่อผนังทึบเกือบตลอดทั้งหลัง เว้นพื้นที่เถียงนาด้านใน	88
ภาพที่ 88	สังกะสีมุงหลังคาเถียงนารหัส TB01-5 เป็นวัสดุเก่าที่ถ่ายถอดมาจากเรือนใหญ่ในหมู่บ้าน	89
ภาพที่ 89	ลักษณะของเถียงนารหัส TR01-1 เป็นเถียงนาที่ก่อสร้างจากวัสดุใหม่ ไม่ได้เป็นวัสดุที่รับมาจากการสร้างหรือซ่อมแซมเรือนใหญ่.....	90
ภาพที่ 90	ภายในบริเวณอาณาเขตเถียงนารหัส TR01-1 ปรากฏการตั้งศาลพระภูมิ	93
ภาพที่ 91	ภายในเถียงนารหัส TR02-3 มีการติดหิ้งพระ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเถียงนา.....	93
ภาพที่ 92	ลักษณะเถียงนา เมื่อเรียงลำดับตามอายุการใช้งาน.....	95
ภาพที่ 93	ภาพแสดงการให้สีเพื่อจัดกลุ่มเถียงนาตามความถี่ในการใช้งาน	97
ภาพที่ 94	การเปรียบเทียบลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่	98

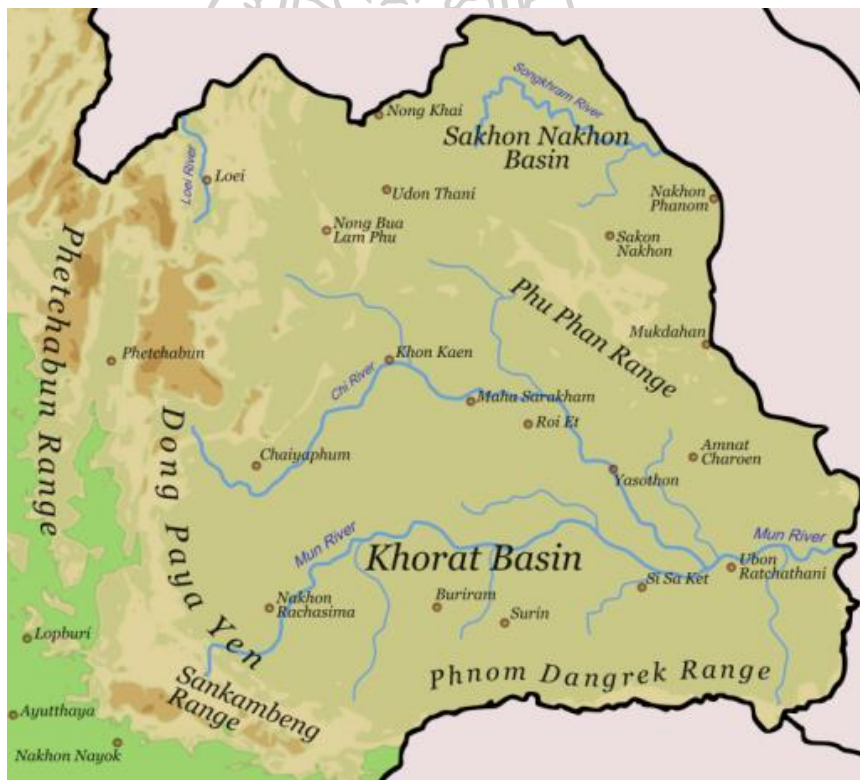

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันผู้คนที่ย้ายอยู่ในบริเวณภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เรียกรวมว่า “คนอีสาน หรือ ชาวอีสาน” โดยคำว่า “อีสาน” มีการอธิบายว่าเป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาสันสกฤตสะกดว่า “อีสาน” หมายถึง “พระนามพระศิวะผู้เป็นเทพดาประจำทิศตะวันออกเฉียงเหนือ” ส่วนคำที่สะกดว่า “อีสาน” เป็นรูปคำมาจากภาษาบาลี โดยเป็นรูปคำที่ไทยนำมาใช้โดยแปลความหมายถึง “ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2549: 12)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงภูมิภาคประเทศไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)

ที่มา (Hdamm, 2008)

ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานนี้ มีเนื้อที่ 1 ใน 3 ของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่แยกตัวออกจากภาคเหนือและภาคกลางอย่างชัดเจน เนื่องจากมีเทือกเขาล้อมรอบทั้งทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้จนกลายเป็นขอบแบ่งพื้นที่ของภูมิภาค แนวเทือกเขานี้ส่งผลให้พื้นที่ด้านตะวันตก

กลายเป็นที่สูงก่อนลาดเอียงไปทางทิศตะวันออกของภูมิภาค (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 1) และเป็นต้นสายที่ทำให้เกิดแม่น้ำหลายสายในภูมิภาค อย่างแม่น้ำสงคราม แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และลำน้ำสาขาอีกหลายสาย โดยทิศทางการไหลของแม่น้ำสายต่าง ๆ ในภาคอีสานเหล่านี้ไหลจากตะวันตกลงสู่แม่น้ำโขงที่ทอดตัวอยู่ทางด้านตะวันออกตามความลาดเอียงของพื้นดิน ภายในภูมิภาคประกอบด้วยพื้นที่ 3 ลักษณะด้วยกัน คือ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง เป็นพื้นที่การเกษตรของภูมิภาค ดินบริเวณริมสองฝั่งของแม่น้ำสายสำคัญในภาคเป็นดินที่เหมาะสมแก่การปลูกข้าว ส่วนผืนดินระดับที่สูงชันมากกว่า 200 เมตร เนื้อดินมักเป็นทราย จึงไม่เหมาะต่อการทำนา จึงใช้เป็นที่ปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะรัง หรืออ้อย เป็นต้น ที่ราบสูง เป็นพื้นที่ของป่าแหล่งอาหารและแหล่งวัสดุสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตของสมาชิกในภูมิภาค และที่ราบเชิงเขา พื้นที่บางส่วนเป็นหิน และเป็นลูกคลื่นสูงๆ ต่ำ ไม่เหมาะต่อการเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และเป็นพื้นที่ที่ยากต่อการจัดการเรื่องระบบชลประทาน (สุวิทย์ ชีรสอวต, 2546: 27-34) ซึ่งคุณภาพดินของภาคอีสานค่อนข้างแห้งแล้งกว่าภาคอื่น เนื่องจากฤดูฝนของภาคอีสานมีระยะสั้น เมื่อเข้าสู่ช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิมีผลต่ำทำให้หนาวเย็นมากโดยเฉพาะบริเวณตอนเหนือของภูมิภาค อีกทั้งฤดูร้อนของภาคอีสานเริ่มต้นเร็วกว่าภูมิภาคอื่น และด้วยเหตุที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ห่างจากทะเล มีภูเขาล้อมรอบ และประเทศไทยตั้งอยู่ในตำแหน่งที่รับแสงอาทิตย์ได้ดี ดังนั้นฤดูร้อนในภาคอีสานจึงเป็นฤดูที่ร้อน แล้ง พื้นดินแห้ง บางวันร้อนจัดจนกินเวลาไปจนถึงตอนกลางคืน ความร้อนแห้งแล้งนี้จะยาวนานอยู่ประมาณ 3 เดือนก่อนวนกลับเข้าสู่ฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 44-48) ซึ่งลักษณะทางภูมิประเทศและภูมิอากาศ ถือเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานและรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่ปรากฏอย่างเด่นชัด คือ การสร้างที่อยู่อาศัยกระจุกตัวเป็นกลุ่มก้อน โดยเลือกพื้นที่ใกล้แหล่งน้ำเป็นทำเลที่ดีที่สุดใน การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนของชาวอีสาน เนื่องจากน้ำผูกพันอยู่กับวิถีการดำรงชีพ ทั้งเป็นอาหาร เส้นทางการคมนาคม และเอื้อต่อเกษตรกรรม แต่บางชุมชนก็เลือกตั้งหมู่บ้านบริเวณที่เป็นที่สูงที่ดอน เนื่องจากต้องการป้องกันไม่ให้น้ำท่วมหมู่บ้านในช่วงฤดูน้ำมาก อีกทั้งทำเลที่มีการตั้งถิ่นฐานคือบริเวณป่าดงป่าโคก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกชาวบ้านที่ทำอาชีพเลี้ยงสัตว์ หรือล่าสัตว์หาของป่า การสร้างบ้านอยู่ในผืนป่าก็เพื่อสะดวกต่อการประกอบอาชีพ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 264-266)

จากการศึกษาที่มีมาก่อนหน้า พบว่า สถาปัตยกรรมที่ปรากฏในชุมชนชาวอีสานนั้นประกอบด้วย “เรือนใหญ่” สถาปัตยกรรมประเภทถาวร ปลูกสร้างไว้ในหมู่บ้าน เป็นเรือนของครอบครัวที่มีพ่อแม่และลูกๆ อาศัยอยู่ร่วมกันเมื่อลูกเติบโตสามารถสร้างครอบครัวและแต่งงานแยกตัวออกไปสร้างครอบครัวของตนเองโดยสร้าง “ตู่ต่อเล่า” สถาปัตยกรรมประเภทกึ่งถาวรพึ่งพาโครงสร้างเล่าข้าวในอาณาเขตเรือนใหญ่ หรือสร้าง “เหย้า” เรือนกึ่งถาวรขนาดย่อมที่พอเหมาะ

ต่อการอยู่อาศัยของการเริ่มต้นของครอบครัวใหม่ ซึ่งอาจสร้างขึ้นในบริเวณเรือนใหญ่ หรือภายใน เขตหมู่บ้าน (สมชาย นิลอาธิ, 2555: 24) นอกจากนี้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นประเภทหนึ่งที่ปรากฏใน วัฒนธรรมของชาวอีสาน เป็นสถาปัตยกรรมที่ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ทางการเกษตรอย่างทุ่งนา เรียกขาน กันตามภาษาท้องถิ่นว่า “เถียงนา” เป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราวที่มีขนาดตั้งแต่ 1 ช่วงเสา จนบางหลัง ขยายช่วงเสาเพิ่มขึ้นใหญ่โตคล้ายราวกับบ้านพักอาศัยถาวร

ภาพที่ 2 เรือนใหญ่หรือเฮือนอีสาน
ที่มา (tormato [นามแฝง], 2558)

ภาพที่ 3 ตูบต่อเล่า
ที่มา (เป้ากิม (Meliot Baggins) [นามแฝง], 2552)

ภาพที่ 4 เรือนเหี้ย
ที่มา (ชลวรราช ณะวาสน์, 2554)

ภาพที่ 5 เถียงนา

คำอธิบายชุดหนึ่งกล่าวถึงวงจรความสัมพันธ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นระบบความสัมพันธ์ของสังคมชาวอีสานไว้ว่า เรือนใหญ่ ตูบต่อเล้า เหี้ย และเถียงนา เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความสัมพันธ์กัน และแสดงถึงวงจรของระบบครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเรือนใหญ่ ถือเป็นตัวแทนของครอบครัวพ่อแม่และลูก ก่อนจะแยกครอบครัวไปสร้างที่พักอาศัยสร้างตูบและเหี้ย ซึ่งถือเป็นสัญลักษณ์ของการสร้างครอบครัวใหม่ของลูก-หลานที่เกิดขึ้นภายใน

หมู่บ้าน สำหรับเถียงนาถือเป็นสัญลักษณ์ของการสร้างครอบครัวใหม่เช่นเดียวกัน โดยการตั้งถิ่นฐานนอกหมู่บ้าน และการรวมตัวกันของเถียงนา สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างชุมชนใหม่อีกประการหนึ่ง ดังนั้น ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏขึ้นในวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน ไม่ได้เกี่ยวพันเฉพาะเรื่องของหน้าที่การใช้งาน หรือในเรื่องของรูปลักษณ์เท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อของชาวอีสาน ถึงแม้ว่าปัจจุบันรูปแบบของสถาปัตยกรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม แต่ระบบความสัมพันธ์ดังที่กล่าวมายังคงปรากฏอยู่ในโครงสร้างของการสร้างสถาปัตยกรรมตามระบบครอบครัว (สมชาย นิลอาธิ, 2555: 25-30)

ซึ่งระบบความเชื่อลักษณะนี้ ส่งผลไปถึงลักษณะของหมู่บ้านของชาวอีสานที่เห็นได้ชัดเจนคือ การตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน การขยายตัวของชุมชนเริ่มต้นจากบ้านของตัวเอง ลูกหลานที่เติบโตจนสามารถสร้างครอบครัวตัวเองได้แล้วทำการแยกบ้านออกไป โดยบ้านใหม่นั้นสร้างอยู่ในละแวกเดียวกันกับบ้านของพ่อแม่ ลักษณะดังกล่าวนี้ถือเป็นเอกลักษณ์ของครอบครัวเกษตรกรรม เนื่องจากการเกษตรเป็นงานที่ต้องใช้การร่วมแรงร่วมใจกัน ซึ่งถือเป็นผลดีประการหนึ่งของการอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อน ประโยชน์อีกอย่างหนึ่งคือความปลอดภัย การช่วยกันสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนจึงมีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดี (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 267-268)

ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีผลมาจากปัจจัยหลายประการประกอบเข้าด้วยกัน ตั้งแต่ปัจจัยจากการเลือกทำเลที่ตั้งที่ใกล้แหล่งน้ำ เนื่องจากจากความแห้งแล้งของภูมิภาค หรือเลือกทำเลที่ตั้งบนที่ดอน เพื่อป้องกันน้ำท่วมจากฤดูน้ำมาก ปัจจัยจากระบบความเชื่อของสภาพสังคมของชาวอีสาน ที่ครอบครัวใหม่แยกตัวออกไปตั้งที่อยู่ของตัวเอง อย่างการสร้างตupaต่อเล่า ซึ่งเป็นที่พักอาศัยที่ก่อสร้างอยู่ในละแวกเดียวกันกับเรือนใหญ่ของพ่อแม่ หรือบางครั้งเรือนเล็กที่จะสร้างเหี่ยว ซึ่งอาจจะแยกตัวไปตั้งถิ่นฐานไกลจากเรือนใหญ่ แต่ครัวเรือนทั้งเก่า-ใหม่เหล่านี้ยังเชื่อมโยงกันผ่านระบบครอบครัวที่ถือเป็นธรรมเนียมของสภาพสังคมอีสาน นอกเหนือจากนี้การตั้งเรือนพักอาศัยรวมเป็นกลุ่มก้อนยังสัมพันธ์กับความเป็นสังคมเกษตรกรรม การร่วมลงแรงเพื่อประกอบอาชีพของครอบครัว และช่วยเหลือเพื่อนบ้าน ซึ่งลักษณะระบบความสัมพันธ์นี้ยังเอื้อให้ชุมชนสามารถปกป้องตนเองได้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกัน และช่วยเหลือดูแลความปลอดภัยซึ่งกันและกัน

สำหรับ “เถียงนา” ในแง่มุมของการเป็นหนึ่งในลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ได้ถูกกล่าวถึงว่าเป็นสถาปัตยกรรมเพื่อการประกอบอาชีพอย่างการทำนาเพียงประการเดียว แต่เถียงนายังเป็นหนึ่งในวงจรความสัมพันธ์ของระบบครอบครัวของชาวอีสาน ที่สามารถเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างชุมชนใหม่ในภูมิภาคนี้อีกประการหนึ่ง

ปัจจุบันบริเวณทุ่งนาในพื้นที่แถบภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏเถียงนาปลูกสร้างทั้งในรูปแบบกระจุกและกระจายตัวตามท้องทุ่งนา จากการสังเกตการณ์รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเถียงนา ตั้งแต่องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม การใช้วัสดุก่อสร้างที่ผสมผสานระหว่างวัสดุธรรมชาติและวัสดุสมัยใหม่ การเลือกที่ตั้ง ตลอดจนผังบริเวณโดยรอบ พบว่าเถียงนาแต่ละหลังต่างมีเอกลักษณ์และเสน่ห์เฉพาะตัว ส่งผลให้เกิดความสนใจศึกษาเกี่ยวกับเถียงนาอีสานเพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมประเภทนี้เพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น เกิดเป็นความสนใจในประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสาน ทั้งในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมว่า รูปแบบสถาปัตยกรรมเถียงนามีลักษณะเป็นอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร มีเหตุปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และด้านสังคมอีกประการหนึ่งว่า เถียงนาดำรงอยู่ในปัจจุบันอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสาน ทั้งด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและด้านที่เกี่ยวข้องกับสังคม
3. เพื่อศึกษาและค้นหาเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสาน

คำถามในการศึกษา

1. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา มีลักษณะเป็นอย่างไร
2. ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเถียงนาอีสานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไร และดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างไร
3. สาเหตุหรือปัจจัยใดที่ส่งผลให้เถียงนาอีสานเกิดการเปลี่ยนแปลง

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเนื้อหา

สำหรับการศึกษานี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเถียงนาอีสาน ตั้งแต่การทำความเข้าใจนิยามความหมาย ตลอดจนลักษณะของที่ตั้ง ผังบริเวณโดยรอบ โครงสร้างสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง และหน้าที่การใช้งานของโครงสร้างแต่ละองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม รวมทั้งยังศึกษาถึงสาเหตุปัจจัยของการก่อสร้างที่นอกเหนือไปจากรูปลักษณะที่พบเห็น เช่น ความเชื่อ สภาพสังคม เทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งในด้านเนื้อหาจะเลือกศึกษาและวิเคราะห์ทั้งเนื้อหาจากเอกสาร และข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจประกอบกัน เพื่อสามารถตอบคำถามการศึกษาที่ระบุไว้ในข้างต้น

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาเถียงนาอีสานในครั้งนี้ เลือกทำการสำรวจ รั้ววัด ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา โดยการกำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ เนื่องจากเถียงนาเป็นสถาปัตยกรรมที่ปรากฏอยู่ในหลายพื้นที่ทั่วทั้งจังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นจึงเลือกพื้นที่ศึกษาด้วยการใช้วิธีการเลือกพื้นที่ศึกษาจากการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกพื้นที่ที่มีคนรู้จักผู้ศึกษาอยู่อาศัยภายในพื้นที่ เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง และได้รับความไว้วางใจในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ :-

- ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- ตำบลสูงยาง อำเภอมืองสว่าง จังหวัดร้อยเอ็ด
- ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีการศึกษา

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1. ข้อมูลจากเอกสาร

การสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “เถียงนา” ทั้งเชิงประวัติศาสตร์ ตำนานท้องถิ่น คติความเชื่อ และรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ได้รับการศึกษาไว้ เพื่อเป็นชุดข้อมูลรายละเอียดที่เกี่ยวข้องเถียงนา และรูปแบบลักษณะทางสถาปัตยกรรมเถียงนาที่ปรากฏมาก่อนหน้า

1.2. ข้อมูลภาคสนาม

ข้อมูลภาคสนามจะดำเนินการด้วย 3 วิธีหลัก ดังนี้

1.2.1. สัมภาษณ์

การลงสำรวจพื้นที่นั้นจะดำเนินการ 2 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกคือ การสำรวจพื้นที่เบื้องต้น เป็นการสำรวจด้วยการสังเกตการณ์ลักษณะพื้นที่ และสถาปัตยกรรมที่พบในพื้นที่ที่ต้องการศึกษา เพื่อค้นหาประเด็นคำถาม และคาดการณ์ถึงความเป็นไปได้ในการเก็บข้อมูลเชิงลึก เพื่อการศึกษาในลำดับต่อไปโดยยังไม่ได้ทำการรั้ววัดหรือเลือกกรณีศึกษาที่ชัดเจน เมื่อได้ประเด็นศึกษาที่ชัดเจนแล้วจึงดำเนินการขั้นตอนที่สองคือ การลงสำรวจพื้นที่ครั้งที่สอง เพื่อการคัดเลือกกรณีศึกษา โดยจะคัดเลือกเถียงนา ทั้งสถาปัตยกรรมที่สร้างโดยวัสดุจากธรรมชาติ และสร้างโดยวัสดุจากอุตสาหกรรม สำหรับสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ในเรื่องของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

1.2.2. การรังวัด

เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามตัวสถาปัตยกรรมเลียนาตามทีคัดเลือกไว้ โดยทำการรังวัดสถาปัตยกรรม ทั้งการเก็บแบบแปลน รูปตัด และรายละเอียดของผังบริเวณโดยรอบ ประกอบกับการถ่ายภาพ เพื่อใช้ในการช่วยอธิบายความจากแบบเก็บข้อมูลภาคสนาม

1.2.3. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เจ้าของเลียนา เพื่อหาคำตอบในประเด็นคำถามเกี่ยวกับคติความเชื่อ สถาปัตยกรรม และความเปลี่ยนแปลงจากมุมมองของเจ้าของพื้นที่ โดยจะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เพื่อที่จะได้ข้อมูลในมุมมองที่หลากหลาย เนื่องจากการสัมภาษณ์จะเสมือนการพูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของผู้ถูกสัมภาษณ์มากกว่าการถามตอบ และทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์มีความผ่อนคลาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สำหรับการวิเคราะห์ด้านเนื้อหานั้น จะวิเคราะห์โดยเน้นประเด็นหลักที่เรื่องของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ประกอบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งผลให้เกิงานสถาปัตยกรรม เช่น คติความเชื่อ สถาปัตยกรรม เทคโนโลยี บริบทโดยรอบ เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลเอกสารที่ได้มีอธิบายเรื่องราวความเป็นมา ตำนานความเชื่อ รวมถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเลียนาที่ได้รับ การศึกษามาแล้ว เปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นที่ที่ได้ทำการเก็บสำรวจ ไม่ว่าจะเป็นบทสัมภาษณ์ ภาพถ่าย แบบรังวัด หรือลักษณะที่ตั้งของเลียนา เพื่อตอบคำถามงานวิจัยที่ต้องการทราบถึงความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงปัจจุบัน

2.2. การวิเคราะห์รูปแบบ (Morphological Analysis)

เป็นการวิเคราะห์โดยมองเฉพาะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น โดยใช้ข้อมูลจากการลงสำรวจภาคสนามมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อมองถึงพัฒนาการของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างทางสถาปัตยกรรม วัสดุที่ใช้ ผังบริเวณ และหน้าที่การใช้งานของสถาปัตยกรรมว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการขยายองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเถียงนา ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมหนึ่งในวัฒนธรรมอีสาน โดยไม่ได้มีเพียงรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังขยายความรู้เรื่องเถียงนาที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านความเชื่อ และสภาพเศรษฐกิจสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ยังคาดหวังว่าการศึกษาในครั้งนี้ เป็นเสมือนเครื่องมือหนึ่งที่ได้บันทึกข้อมูลของสถาปัตยกรรมเถียงนาเอาไว้เป็นข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ชุดหนึ่งของท้องถิ่นอีกประการหนึ่งด้วย

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

นิยามความหมายคำว่า “เถียงนา”

คำว่า “เถียงนา” มีการอธิบายถึงความหมายอย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่ตั้งบริเวณทุ่งนา ใช้งานในช่วงฤดูเพาะปลูกเป็นหลักสร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในเรื่องการเดินทางไป-กลับระหว่างบ้านและที่นาที่ต้องใช้เวลานาน และใช้เป็นสถานที่เพื่อการพักผ่อนระหว่างวัน ซึ่งสถาปัตยกรรมลักษณะเช่นนี้ คล้ายคลึงกับสถาปัตยกรรมที่เรียกว่า “ห้างนา” ของภาคเหนือ “โรงนา” ของภาคกลาง และ “ขนานา” ของภาคใต้ (ตี๊ก แสนบุญ, 2554: 52-55)

พจนานุกรมภาษากลุ่มภาษาตะวันออกเฉียงเหนือให้ความหมายคำว่าเถียง หมายถึง “โรงนาขนาดเล็กที่ทำไว้ชั่วคราวตามท้องไร่ท้องนา เรียกว่า เถียงนา เถียงไฮ้” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2535: 145)

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ให้ความหมายว่า “เรือนพักอาศัยชั่วคราวในทุ่งนา สำหรับอยู่เฝ้าข้าว” (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2558)

สมชาย นิลอาธิ กล่าวถึงเถียงนาว่า เป็นสถาปัตยกรรมอย่างง่ายหรือสิ่งก่อสร้างชั่วคราว สร้างขึ้นเพื่อรับใช้ชีวิตในการประกอบอาชีพ ใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวในการทำนาตั้งแต่เริ่มหว่านไถจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต (สมชาย นิลอาธิ, 2525: 70-75)

ประจง ชัยหงส์ษา ระบุว่า เถียงนาเป็นสิ่งปลูกสร้างของชาวนาอีสาน ที่สร้างไว้ในทุ่งนาเพื่อประโยชน์ใช้สอยตลอดระยะเวลาของการทำนา (ประจง ชัยหงส์ษา, 2536: 3)

วิโรฒ ศรีสุโร อธิบายถึงเถียงนาว่า เป็นชื่อเรียกเรือนโรงที่ปลูกสร้างขึ้นเพื่อใช้สอยกับการทำนาตั้งแต่เริ่มหว่านกล้าจนจบจนกระทั่งการเก็บเกี่ยว โดยต้องอาศัยเถียงนาเป็นที่หลบแดดหลบฝน เป็นพื้นที่ประกอบอาหาร เป็นที่พักผ่อนทั้งช่วงเวลากลางวันและยามว่างจากหนานา เรียกว่าเถียงนาเป็นเสมือนพื้นที่อเนกประสงค์ (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: ข)

กิตติสันต์ ศรีรักษา กล่าวว่า เถียงนาเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อการใช้งานกับการทำนาในวัฒนธรรมข้าว โดยมีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมไท-ลาวของชาวนาอีสาน (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553: 45-62)

ตี๊ก แสนบุญ อธิบายว่า เถียงนาเป็นชื่อเรียกงานช่างและสิ่งปลูกสร้างอย่างง่ายที่มีขนาดเล็กในบริบทวัฒนธรรมไทย – ลาว โดยคำว่า “เถียง” คือโรงเรือนที่สร้างไว้สำหรับพักอาศัยในลักษณะชั่วคราว เพื่อเฝ้าพืชผลในไร่นา (ตี๊ก แสนบุญ, 2554)

ชานนท์ ไชยทองดี อ้างอิงถึงพจนานุกรมฉบับมติชนที่อธิบายความหมายของเถียงนาว่า หมายถึง กระท่อมสำหรับเฝ้าพืชผล ในภาษาลาวปรากฏคำว่าเถียงนาเช่นกัน หมายถึงร้านชนิดหนึ่งที่มีการยกพื้น ลักษณะคล้ายกับเรือนแต่มีขนาดย่อมกว่า มักสร้างอยู่ตามทุ่งนาหรือไร่ และยังมี การอธิบายที่มาของชื่อเรียกเถียงนาในภาษาลาวนั้นน่าจะเป็นการปรับรูปคำและความหมายมาจากคำว่า “เตียง” ในภาษาจีนโบราณ ซึ่งหมายถึง ร้านที่สร้างขึ้นเพื่อให้คนนอน (ชานนท์ ไชยทองดี, 2558: 50)

จากการให้ความหมายคำว่า “เถียงนา” ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ สามารถสรุปความได้ ดังนี้

1. ชื่อเรียกสถาปัตยกรรมที่ใช้งานในวัฒนธรรมข้าวของชาวนาไทยอีสาน และชาวนาลาว
2. เรือนพักอาศัยชั่วคราวขนาดเล็ก
3. สร้างอยู่ตามทุ่งนา
4. สร้างเพื่อใช้งานช่วงฤดูกาลทำนา ตั้งแต่เริ่มหว่านข้าว ดำนา จนกระทั่งการเก็บเกี่ยว
5. พื้นท่อนอกประสงค์ ใช้งานทั้งเป็นที่หลบแดดหลบฝน พื้นที่ประกอบอาหาร และเรือน

พักผ่อนในช่วงเวลากลางวันและยามว่างจากหน้านา

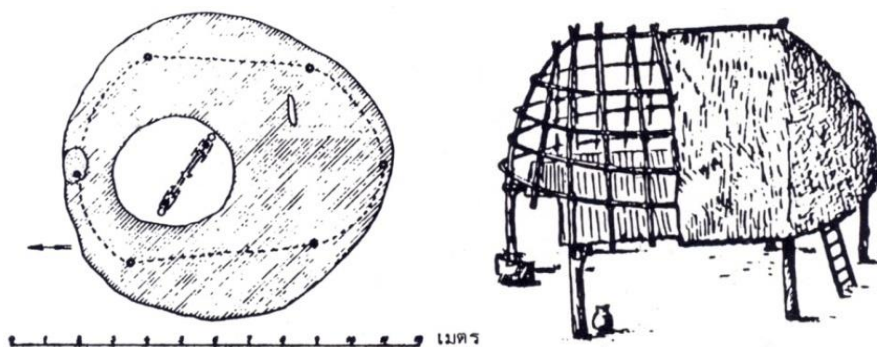
ดังนั้นสรุปได้ว่า เถียงนา คือ ชื่อเรียกสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งในวัฒนธรรมข้าว เป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราว ปลูกสร้างขึ้นในที่นา ใช้สำหรับอยู่อาศัยในช่วงเวลาการทำนา ตั้งแต่เริ่มหว่านจนถึงช่วงเก็บเกี่ยว เป็นเสมือนพื้นที่นอกประสงค์ของชาวนา รองรับการใช้งานได้หลายกิจกรรม ทั้งพื้นที่สำหรับหลบแดดหลบฝนระหว่างวัน ประกอบอาหาร และพักผ่อนในยามค่ำคืน

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ “เถียงนา”

ก่อนการรู้จักสร้างเถียงนา มีการสันนิษฐานว่า ชาวนาน่าจะใช้ร่มเงาจากต้นไม้ในการพักอาศัยมาก่อน จนเมื่อพื้นที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น มนุษย์จึงคิดสร้างสรรค์เพิงพักรูปแบบอย่างง่ายขึ้นมา อาศัยวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายใกล้ตัว เช่น ใบไม้ ต้นไม้ และภายหลังรูปแบบของเพิงพักอย่างง่ายนั้นเริ่มมีการทำโครงสร้างที่ชัดเจน ใช้วัสดุคงทน ทำให้กลายเป็นเถียงนาที่แข็งแรง และสามารถใช้งานได้ในระยะเวลานานขึ้น (สมชาย นิลอาธิ, 2525)

สมชาย นิลอาธิ อธิบายว่า เถียงนาถือเป็นต้นแบบบ้านของมนุษย์ที่เกิดขึ้นช่วงที่มนุษย์วิวัฒนาการเข้าสู่สังคมเกษตรกรรม โดยอ้างอิงถึงหลักฐานทางโบราณคดีว่า มีการขุดค้นพบหลุมเสาในผังรูปไข่ที่หนองแซ่เสา อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี กำหนดอายุสมัยประมาณ 8,000 ปีมาแล้ว ที่บ้านโนนนกทา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ปรากฏหลุมเสาในผังลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้าลักษณะหลุมเสาคล้ายกับการค้นพบหลุมเสาที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ทั้งสองแหล่งที่ค้นพบสามารถกำหนดอายุสมัยประมาณ 5,000 ปีมาแล้ว เมื่อประกอบหลักฐานอื่น ๆ ที่มีการค้นพบ

ที่บ้านเชียง บ่งชี้ให้เห็นว่าบริเวณแอ่งสกลนครปรากฏการทำเครื่องปั้นดินเผา การหล่อโลหะสำริด และการตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตรนั้น กำหนดอายุสมัยประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว (สมชาย นิลอาธิ, 2535: 188-200)

ภาพที่ 6 ภาพจินตนาการลักษณะผังบ้าน และบ้านในสังคมเกษตรกรรมยุคแรกเริ่ม โดยรอรเรนเซน ทีมา (Sorensen P., 1972)

ข้อมูลทางโบราณคดีที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ แสดงหลักฐานให้เราเห็นว่าในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปรากฏการอาศัยอยู่ของมนุษย์ และแสดงให้เห็นถึงลักษณะของที่อยู่อาศัยในยุคสังคมเกษตรกรรม (Agricultural Society) พัฒนาการของสังคมล่าสัตว์หาของป่า (Hunting and Gathering Society) ปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตคือ แหล่งอาหาร มนุษย์ในยุคนี้จึงต้องเร่ร่อนตามแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์เพื่อการดำรงชีพ หลังจากมนุษย์รู้จักทำการเกษตรกรรมปลูกข้าวและสะสมอาหารช่วงประมาณ 5,000-8,000 ปีมาแล้ว มนุษย์หยุดเร่ร่อน เปลี่ยนมาสร้างที่อยู่อาศัย แต่ยังมีหลักการที่ต้องสร้างใกล้กับแหล่งอาหาร นั่นคือ พื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งลักษณะที่พักอาศัยนี้น่าจะเป็นที่พักที่สร้างขึ้นอย่างง่ายลักษณะเดียวกันกับเถียงนาของชาวนาอีสาน (สมชาย นิลอาธิ, 2535)

สำหรับประเด็นเรื่องความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเถียงนา เชื่อว่าก่อนการสร้างเถียงนาบางแห่งมีการทำพิธีบนบอกกล่าวเจ้าที่เจ้าทาง เพื่อขออนุญาตปลูกสร้างเถียงนา และบางพื้นที่ก็อาจมีการสมมติเหตุการณ์ให้คน 2 คนแสร้งว่าโต้เถียงกันเพื่อให้เสมือนเป็นเหตุร้ายจนไปรบกวณผีป่าหรือวิญญาณที่สถิตอยู่ในพื้นที่นั้นให้ออกไป เชื่อกันว่าทำให้บริเวณที่สร้างเถียงนานั้นเกิดความสงบ ร่มเย็น โดยการสร้างเถียงนาบางพื้นที่ไม่สร้างเถียงนาหันไปทางทิศตะวันตกเพราะถือว่าเป็นทิศผีตาย มีการกล่าวถึงความเชื่อเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าบ้านใดไม่มีเถียงนาเป็นของตนเอง คนนั้นจะยากจนและไม่ได้เป็นที่ยอมรับในสังคม (สมชาย นิลอาธิ, 2525)

ทำเลที่ตั้งของเถียงนา ชาวนาอีสานไม่ได้มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการเลือกที่ตั้ง แต่นิยมปลูกบนเนินดินสูงในที่น่าเรียกว่า “ดอนหัวนา” เพราะพื้นที่ลักษณะดังกล่าวไม่สามารถปลูกข้าว และในช่วง

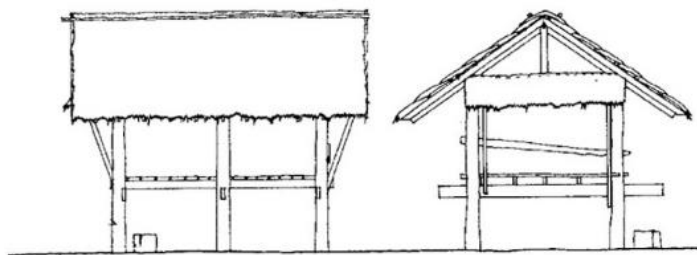
ฤดูฝนน้ำจะท่วมผืนนาเกือบทั้งหมด ยกเว้นบริเวณเนินดินที่สูงในระดับที่น้ำท่วมไม่ถึง หรืออาจจะท่วมไม่มากเหมาะต่อการสร้างที่พักอาศัย นอกจากนี้การเลือกที่ตั้งยังต้องสังเกตว่าเป็นที่อากาศ ปลอดโปร่ง สะดวกต่อการเดินทาง การลำเลียงผลผลิต และสามารถมองเห็นโดยรอบเพื่ออำนวยความสะดวก ซึ่งการเลือกทำเลที่ตั้งนี้ถือเป็นภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดกันต่อมา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

องค์ประกอบและโครงสร้างหลักของเถียงนา ประกอบด้วย เสาหมักมีจำนวน 4 ต้นเป็นเสาหลัก อาจมีเพิ่มเติมตามการใช้งาน หลังคาส่วนใหญ่พบเป็นทรงจั่วหรือเป็นเพิงระนาบยกสูงด้านใดด้านหนึ่งเพื่อระบายฝน พื้นทำจากไม้ไผ่หรือไม้กระดาน โดยระดับความสูงจากพื้นขึ้นอยู่กับการใช้งาน บางหลังอาจต่อเติมพื้นเพื่อการใช้งานเพิ่มเติมลักษณะคล้ายกับเกยของเรือน และบางหลังก็ใช้การนั่งบนดินโดยไม่ต้องต่อส่วนพื้น และได้ถูกพบในหลังที่มีการยกพื้นสูง ซึ่งพื้นที่ได้ถูกนี้มักเป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ ใช้เก็บผลผลิต เครื่องไม้เครื่องมือ และประกอบอาหาร (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

วิโรฒ ศรีสุโร ได้สรุปลักษณะของโครงสร้างและวัสดุเถียงนาอีสานไว้ว่า โครงสร้างเถียงนานั้น พื้นฐานไม่ซับซ้อน เป็นเสารับคาน โดยหัวเสาทำการบากหรือบางครั้งใช้ข่าไม้ในการรองรับน้ำหนัก นิยมเลือกใช้ไม้จริง ส่วนคานเป็นไม้เนื้อแข็งเลื่อยมือหรือไม้เนื้ออ่อนที่หาได้ง่าย พื้นอาคารเป็นแผ่นไม้กระดานเก่าที่มีตำหนิ โดยเป็นพื้นไม้ที่คัดแยกมาจากการสร้างเรือนใหญ่ บางหลังใช้พื้นไม้ไผ่สับพาก เพราะสามารถให้ลมผ่านร่องพื้นส่งผลให้เถียงนาเย็นสบาย อีกทั้งยังลดความเสี่ยงจากการโดนลักขโมยพื้นไม้กระดาน ซึ่งเป็นวัสดุที่มีราคา บางหลังก็มีการต่อเป็นแคร่นั่งหรือปูเสื่อบนพื้น ส่วนของโครงหลังคา นิยมเป็นไม้จริงทั้งต้น โดยตัดแปลงเพียงฉากเอาเปลือกไม้ออกแล้วนำมาใช้ มุงด้วยหญ้าคาหรือกระเบื้องแผ่นไม้ ซึ่งลักษณะของเถียงนาที่สร้างโดยวัสดุธรรมชาติจากคำอธิบายชุดนี้ อาจถือเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นฐานของการสร้างเถียงนาในอดีต วัสดุที่ใช้สร้างส่วนมากมักเป็นวัสดุที่หาได้ง่าย เป็นวัสดุธรรมชาติ หรือวัสดุเหลือใช้จากการสร้างการซ่อมแซมเรือนใหญ่ (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 27-28)

สำหรับลักษณะทางสถาปัตยกรรมเถียงนา (สมชาย นิลอาธิ, 2535) มีลักษณะและขนาดที่ไม่แน่นอน แต่ปกติมักมีขนาดตั้งแต่ 2 x 2 เมตรขึ้นไป ความคงทนและความประณีตขึ้นอยู่กับที่ตั้งระหว่างเถียงนากับบ้านว่ามีความใกล้หรือไกลมากน้อยเท่าใด มีการระบุการแบ่งประเภทเถียงนาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

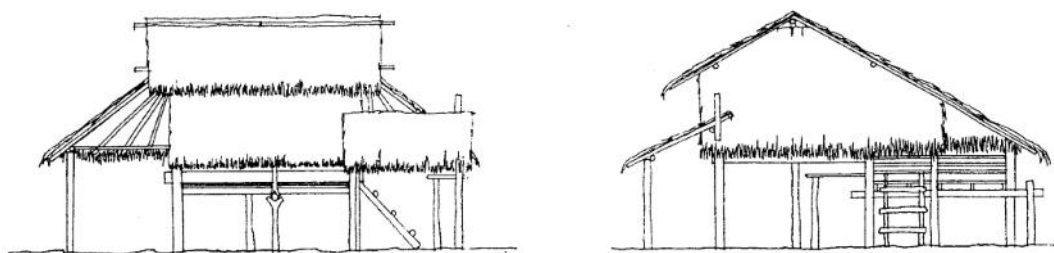
1. เถียงนาชั่วคราว เป็นเถียงนาที่สร้างอยู่ใกล้บ้าน เดินทางไป-กลับได้ภายในหนึ่งวัน มีขนาดเล็ก มักใช้เสา 4 ต้นทำเป็นห้องเดียว มีการยกพื้นง่าย หรืออาจไม่ยกพื้นเพราะใช้การนั่งติดพื้นดิน

ภาพที่ 7 ภาพลายเส้นตัวอย่างลักษณะเถียงนาชั่วคราว

ทีมา (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 15)

2.เถียงนากิ่งถาวร เป็นเถียงนาที่สร้างไกลจากบ้าน ไม่สะดวกในการเดินทางไป-กลับ โครงสร้างเถียงนามักมีขนาดเสา 6 ต้น สามารถทำห้องได้ 2 ห้อง มีการยกพื้นสามารถอาศัยนอนได้

ภาพที่ 8 ภาพลายเส้นตัวอย่างลักษณะเถียงนากิ่งชั่วคราว

ทีมา (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 26)

นอกจากนี้มีการจัดแบ่งประเภทรูปแบบของเถียงนาตามลักษณะทางสถาปัตยกรรมตามระดับพื้นของสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งสัมพันธ์กับความต้องการเรื่องพื้นที่ใช้งาน ออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

1. เถียงนาติดพื้นดิน เป็นเถียงนาที่สร้างขึ้นอย่างง่าย ประกอบด้วยเสาและเครื่องหลังคา มีขนาดไม่เกิน 1 - 2 ช่วงเสา คลุมหลังคาจั่ววัสดุบุหลังคามีทั้งใช้สังกะสีและหญ้า ความสูงของอาคารไม่มีกำหนดชัดเจนสร้างตามความเหมาะสมที่ผู้ใช้งานสามารถเข้าไปด้านในได้ มีทั้งแบบนั่งบนพื้นดินเลย ซึ่งเหมาะสำหรับพื้นดินที่ไม่มีน้ำขัง สามารถปูเสื่อได้ ส่วนถ้าพื้นที่ไหนที่มีน้ำขัง ไม่เหมาะต่อการนั่งพื้น ใช้วิธีการต่อแคร่ไม้ไผ่ใช้สำหรับการนั่งแทน ส่วนพวกข้าวของเครื่องใช้สำคัญ อย่างอาหารหรือน้ำ บางหลังก็จะทำการมัดห้อยเอาไว้เหนือศีรษะ หรือไม่ก็ทำแคร่ ทำโต๊ะอย่างง่ายเอาไว้เก็บของ (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 3-6)

ภาพที่ 9 ลายเส้นเถียงนาติดพื้นดิน
ที่มา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

2. เถียงนากพื้นระดับเดียว นิยมสร้างไม่เกินสองช่วงเสาอาคารส่วนใหญ่เป็นเสาไม้จริงทั้งต้น หลังคาจั่วต่อชานจั่วสองด้าน ไม่นิยมก่อผนัง พื้นนั่งจะทำสูงจากดินขึ้นมาปูด้วยแป้นไม้ หรือไม้ไผ่ใช้ไม้ไผ่ตีสับปากเพื่อให้เกิดร่องระบายอากาศ บางหลังยกพื้นตลอดทั้งหลัง แต่ก็พบจำนวนไม่น้อยที่มีการทำพื้นยกสูงเพียงส่วนหนึ่ง พื้นในส่วนที่เหลือจัดไว้เพื่อใช้เป็นส่วนสำหรับก่อไฟในการประกอบอาหาร (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 9)

ภาพที่ 10 ลายเส้นเถียงนากพื้นระดับเดียว
ที่มา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

3. เถียงนากพื้น 2 ระดับ เถียงนามีการต่อส่วนขยายด้วยการต่อช่วงเสาเพิ่มเติมจากเสาหลัก โดยช่วงเสาที่ต่อเพิ่มนี้มีขนาดแคบกว่าช่วงเสาหลัก ส่งผลให้มีการต่อเพิงออกมาจากจั่วหลังคาหลักเช่นกัน และส่วนที่ต่อเพิ่มมานี้ทำพื้นยกระดับต่ำกว่าตัวอาคารหลักคล้ายกับเรือนเกยอย่างในเรือนอีสาน มีผนังใช้เป็นห้องสำหรับนอน ซึ่งถือเป็นห้องหลักของเถียงนาที่มีการปิดพื้นที่อย่างมิดชิด และเหมาะสำหรับเป็นพื้นที่ส่วนตัว (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 16)

ภาพที่ 11 ลายเส้นเถียงนากพื้น 2 ระดับ
 ที่มา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

4. เถียงนากพื้นหลายระดับ เป็นเถียงนาที่ใช้ระดับพื้นมากำหนดการใช้งาน พื้นที่สำหรับใช้สอยทั่วไปเป็นที่เปิดโล่ง ส่วนพื้นที่ห้องนอนทำการปิดผนังห้องเฉพาะส่วน แต่ก็พบเหมือนกันที่เถียงนาประเภทนี้แบบเปิดโล่งทั้งหลังก็มี (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 18)

ภาพที่ 12 ลายเส้นเถียงนากพื้นหลายระดับ
 ที่มา (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

นอกเหนือจากเถียงนาทั้ง 4 รูปแบบแล้ว มีการพบเถียงนากลุ่มหนึ่งเป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาของชาวนาที่ไม่สามารถหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการสร้างเถียงนาได้ มีลักษณะเป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีเสาหลัก 4 ต้น และโครงสร้างหลังคาไม้ไผ่ไขหุ้มมุง มีน้ำหนักเบา ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายได้ เรียกว่ามีลักษณะคล้ายคลึงกับเถียงนาพื้นติดดิน เรียกว่า “เถียงนาเคลื่อนที่” (วิโรฒ ศรีสุโร, 2538: 21)

ภาพที่ 13 ลายเส้นเถียงนาเคลื่อนที่
ที่เมาะ (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

โดยการแบ่งประเภทเถียงนาข้างต้นนี้ เป็นการจัดประเภทผ่านลักษณะของทางสถาปัตยกรรมที่มีปัจจัยของความต้องการของผู้ใช้งานเป็นส่วนกำหนด นอกจากนี้ยังทำให้เห็นวิวัฒนาการการใช้งานของเถียงนา ตั้งแต่การเป็นสถาปัตยกรรมแบบชั่วคราว อย่างเถียงนาติดพื้นดิน ที่มีโครงสร้างอาคารง่ายที่สุด เมื่อความต้องการในการใช้งานในด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น โครงสร้างสถาปัตยกรรมเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น กลายเป็นเถียงนาที่มีการยกระดับพื้นของอาคาร จนเถียงนาบางหลังถูกใช้งาน ได้รับการต่อเติมพื้นที่การใช้งานมากขึ้น จนเถียงนาไม่ได้ใช้งานเฉพาะช่วงเวลาทำนาเท่านั้น แต่สามารถใช้อุ้มน้ำจนกลายเป็นบ้านหลังที่สอง

ส่วนลักษณะการใช้งานเถียงนานั้น ในเชิงพื้นที่ เป็นการใช้งานขั้นพื้นฐานของเถียงนา ที่สามารถตอบสนองกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น กินข้าวกลางวัน พักผ่อนหลังการทำงาน ระหว่างวัน โดยเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในเถียงนาขนาดเล็ก มีพื้นที่โดยรอบไม่กว้างนัก ไม่มีรั้ว ระยะทางระหว่างที่ตั้งเถียงนากับบ้านสามารถเดินทางไปกลับได้สะดวก นอกจากนี้เถียงนาบางหลังที่มี ขนาดองค์ประกอบอาคาร และผังบริเวณที่มีขนาดใหญ่และซับซ้อนมากขึ้น เพื่อรองรับกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น มีคอกเพื่อการเลี้ยงสัตว์ มีบริเวณปลูกพืชผักสวนครัว ขุดบ่อน้ำ มีการสร้างรั้วเพื่อป้องกันอันตราย เนื่องจากการมีการอยู่อาศัยตลอดทั้งปีไม่เพียงเฉพาะช่วงฤดูการทำนาเท่านั้น

การใช้งานเชิงสังคม นอกจากเถียงนาเป็นสถาปัตยกรรมที่ผูกพันกับเกษตรกรรมแล้ว ยังเป็นสถาปัตยกรรมที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมประเพณีสำคัญของชาวอีสานอย่าง “ประเพณีฮีตสิบสอง” เช่น ใช้เถียงนาในการรวมกลุ่มกันเพื่อประกอบพิธีบุญข้าวกรรมในช่วงเดือนธันวาคม (เดือนอ้าย) เถียงนาเป็นลานในการแสดงหลังการประกอบพิธีบุญบั้งไฟในช่วงเดือนพฤษภาคม (เดือนหก) หรือในช่วงเดือนกันยายน (เดือนสิบ) มีพิธีบุญข้าวสาก ชาวบ้านจะนำห่อข้าวน้อยไปแขวนตามเถียงนาแล้ว เคาะเรียกให้ผีญาติพี่น้องมารับห่อข้าว เป็นต้น ซึ่งพิธีกรรมเหล่านี้ถือเป็นจุดสำคัญทำให้สมาชิกในชุมชนได้พบปะกัน ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน (กิตติสันต์ ศรีรักษา, 2553)

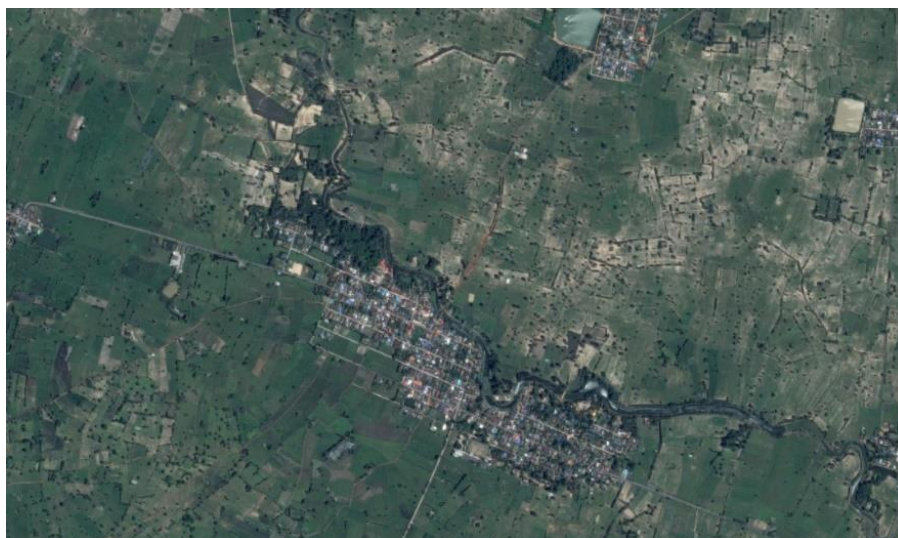
กล่าวโดยสรุปหลังจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องการศึกษาเถียงนา ในด้านกายภาพพบว่า เถียงนาเป็นสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่พักอาศัยใกล้พื้นที่ทำกิน โดยเริ่มต้นจาก

การเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ประกอบเป็นโครงสร้างอาคารชั่วคราว มีพื้นที่ใช้สอยเพื่อกิจกรรมประจำระหว่างวัน อย่างเช่น พักหลบแดด ที่สำหรับรับประทานอาหาร เป็นต้น ก่อนที่ความต้องการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ขุดบ่อน้ำ หรือกระทั่งการใช้เป็นที่อยู่ในอาศัย ทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน ทำให้รูปแบบอย่างง่ายที่สามารถอยู่อาศัยได้ชั่วคราว มีการต่อเติมพื้นที่เพื่อรองรับการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้น จนเกิดเสี้ยนนามีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมกึ่งถาวร ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเสี้ยนนา อาจไม่มีรูปแบบชัดเจนหรือมีเกณฑ์เป็นระเบียบแบบแผนเช่นสถาปัตยกรรมประเภทอื่น เพราะรูปแบบที่แสดงออกผ่านสิ่งปลูกสร้างประเภทนี้ผูกพันอยู่กับความต้องการใช้พื้นที่ของผู้สร้างและผู้อยู่ใช้งานเป็นสำคัญ การจัดกลุ่มหรือแบ่งประเภทกระทำไปโดยสังเกตจากลักษณะร่วมกันเท่านั้น ดังนั้นการแบ่งประเภทเสี้ยนนาส่วนใหญ่จึงได้รับการอธิบายพร้อมกันกับลักษณะการใช้งาน ตั้งแต่เป็นอาคารขนาด 1 ห้องต่อเติมจนดูราวกับเป็นเส้นวิวัฒนาการจากเสี้ยนนา สู่เรือนเห่า ซึ่งมีฐานะเป็นบ้านหลังที่สองของชาวอีสาน

เสี้ยนนา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน

การตั้งถิ่นฐานในวัฒนธรรมอีสานนิยมเลือกทำเลที่ตั้งบริเวณใกล้แหล่งน้ำ ตั้งแต่แม่น้ำสายหลัก ลำห้วย หนอง คลอง ไปจนถึงแหล่งน้ำใต้ดิน ลดหลั่นกันไปตามลำดับของการครอบครองที่ดินของแต่ละชุมชน ด้วยเหตุที่พื้นดินของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ค่อนข้างแห้งแล้งกว่าภาคอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงฤดูร้อน ดังนั้นน้ำจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการตั้งบ้านเรือน และสะดวกต่อการทำเกษตรกรรม แต่บางชุมชนก็เลือกตั้งหมู่บ้านบริเวณที่เป็นที่สูงที่ดอน เนื่องจากต้องการป้องกันไม่ให้น้ำท่วมหมู่บ้านในช่วงฤดูน้ำมาก และอีกทำเลที่มีการตั้งถิ่นฐานคือบริเวณป่าดงป่าโคก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพวกชาวบ้านที่ทำอาชีพเลี้ยงสัตว์ หรือล่าสัตว์หาของป่า การสร้างบ้านอยู่ในผืนป่าก็เพื่อสะดวกต่อการประกอบอาชีพ (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 264-266)

โดยรูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวอีสาน มีลักษณะแบบกระจุกตัว รวมกันอยู่เป็นกลุ่มก้อน ด้วยเหตุของการทำเลที่ตั้งตามทรัพยากรที่มีอยู่ และการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนก็ช่วยในเรื่องความปลอดภัย ที่แต่ละบ้านจะคอยสอดส่องดูแลเพื่อนบ้านข้างเคียงกัน ดังนั้นเราจึงพบว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสานที่ปลูกสร้างภายในหมู่บ้านมักจะสร้างอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันเป็นกลุ่มก้อน อันประกอบด้วย เรือนใหญ่ เห่า และตูปต่อเล่า ล้อมรอบด้วยทุ่งนา หรือพื้นที่ทางการเกษตร ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องมีการสร้างเสี้ยนนาขึ้น เพื่อเป็นที่พักยามที่ต้องเดินทางไปทำนาในระยะไกลจากเรือนใหญ่ หรือหมู่บ้าน

ภาพที่ 14 ตัวอย่างของการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน มักรวมกันเป็นกลุ่มก้อนใกล้บริเวณแหล่งน้ำ
พื้นที่โดยรอบล้อมด้วยพื้นที่การเกษตร
ที่มา (Google, 2560)

สำหรับ เถียงนา เป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราวที่มีลักษณะคล้ายเห่า แต่สร้างในพื้นที่นาห่างไกลจากชุมชน ในวัฒนธรรมอีสานถือว่า เถียงนาเป็นสิ่งปลูกสร้างสำคัญ มีความเชื่อกันว่าครอบครัวไหนไม่มีหรือไม่สร้างเถียงนาคนอื่นจะมองว่าครอบครัวนี้จะทุกข์ยาก และอาจไม่เป็นที่ยอมรับในชุมชน (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2525: 50) ซึ่งความเชื่อที่สืบทอดกันมานี้ น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับระบบความสัมพันธ์ของสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในการตั้งถิ่นฐานของวัฒนธรรมชาวอีสานกล่าวคือ เรือนใหญ่ (เรือนอีสาน) ถือเป็นสัญลักษณ์ของการประสบความสำเร็จในชีวิต โดยมี ตูบต่อเล่า และเห่าเป็นสัญลักษณ์ของจุดเริ่มต้นในการสร้างครอบครัวใหม่ของตนเอง ส่วนเถียงนาถือเป็นสัญลักษณ์ของหน้าที่การงานที่นำไปสู่ฐานะที่มั่นคงของครอบครัว ซึ่งนี่อาจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ครอบครัวชาวอีสานในอดีตเชื่อมั่นว่าการสร้างเถียงนาถือเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตจากที่กล่าวในข้างต้นทำให้เห็นว่า เถียงนาไม่ได้เป็นเพียงสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อการอยู่อาศัยอย่างชั่วคราว และเพื่อการประกอบอาชีพเท่านั้น แต่ยังมีสถานะเป็นหน้าตาทางสังคม ที่สร้างขึ้นเพื่อการยอมรับจากสมาชิกคนอื่นในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบเถียงนาว่ามีลักษณะเหมือนกับ “ศาลา” โดยอธิบายในมิติทางเชิงช่างว่า ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของศาลามีส่วนคล้ายคลึงกับเถียงนา กล่าวคือ เป็นสิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะเป็นอาคารโถง มีพื้นที่ว่างเพื่อการทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่สถานะของสถาปัตยกรรมทั้งสองอย่างนั้นแตกต่างกันออกไป ศาลาได้รับการยกย่องเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของความเป็นไทย ส่วน

เถียงนาเป็นตัวแทนของสถาปัตยกรรมวิถีชาวนาส่งขึ้นโดยชาวนาเพื่อประโยชน์ต่อชาวนา (ตึก แสนบุญ, 2554)

ชานนท์ ไชยทองดี วิเคราะห์ภาพลักษณ์ของเถียงนาที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งไทยอีสานพบว่าเถียงนาเป็นตัวแทนของการสื่อความหมายสองด้านด้วยกัน **หนึ่ง** คือการเป็นพื้นที่ของความรักใคร่ เป็นสถานที่พบปะของคู่รักชายหญิง โดยส่วนใหญ่มักจบด้วยคามผิดหวัง เนื่องจากฝ่ายหญิงต้องย้ายจากสังคมชนบทสู่สังคมอุตสาหกรรม และเป็นฝ่ายที่ทรยศต่อความรักและบ้านเกิด เพราะหลงใหลในสังคมเมือง สำหรับความหมายที่ **สอง** คือการเป็นภาพแสดงแทนของพื้นที่วิถีชนบทก่อนที่ชาวนาอีสานต้องจากไปเพื่อจุนเจือระบบเศรษฐกิจของครอบครัว (ชานนท์ ไชยทองดี, 2558) ตัวอย่างเช่น

เพลงข้อความจากเถียงนา ขับร้องโดย ไม้ พงศธร

“...ฟังเสียงลมพัดไม้ ส่งแรงใจไปเยี่ยมยามถามข่าว ข้อความจากเถียงน่าน้อย ช่างโพนต้นข่อย หม่อมเคยสัญญาเฮา คนอยู่ทางนี้ยังฮักภักดีคือเก่า สู้กับความเหงา รอเจ้าทวนทวนทาง ขึ้นรถทัวร์สู่รั้วโรงงาน สู้เพื่อฝันครอบครัวน้องนาง ไปขอแบ่งค่าแรงนำเขา เห็นใจน้องเจ้าบอกอ้ายให้รอจึกหว่าง ห่างกันไกลยามมีใครแทรกกลาง โทรหากันบ้างหากน้องมีเวลา ย่ำค่ำแลงมา เขียดจ่าน่า มันฮ้องนำ ใจอ้ายคิดล่ำหล่ำ น้องบรับสายวันนี้อ้ายโทรหา ได้ยินเสียงหัวใจของอ้ายบ่ ฝ้าแต่รอ ร้อ รอเบิ่งใจน้องหล่า ช่างโพนต้นข่อยอ้ายย่านเจ้าลิ้มวาจา ย่านหนุ่มโรงงานม้างคำสัญญา ถึงเที่ยวฝากข้อความหาวันละเกือบเป็นร้อย...”

เถียงนา สถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมอีสาน นอกเหนือไปจากการเป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราวที่ผูกพันอยู่วิถีชีวิตของชาวนาอีสานแล้ว เถียงนายังเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ของสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นในการตั้งถิ่นฐานของวัฒนธรรมชาวนาอีสาน เถียงนาเป็นสัญลักษณ์ของการทำงานเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจในครัวเรือน อันจะนำมาสู่การมีหน้ามีตาในสังคม และการได้รับความยอมรับจากสมาชิกในชุมชน จึงอาจกล่าวได้ว่า เถียงนาเป็นภาพลักษณ์ที่ผูกพันอยู่กับสังคมชาวนาอย่างเหนียวแน่น จนกลายเป็นสื่อสัญลักษณ์ที่นักประพันธ์เพลงหยิบเถียงนาไปใส่ในบทเพลง เพื่อสื่อความถึงสถานที่จุดเริ่มต้นที่เกิดเรื่องราวของความรัก และการเป็นวิถีชีวิตชนบท

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

เถียงนาอีสาน สถาปัตยกรรมที่ก่อสร้างขึ้นในรูปแบบและหน้าที่การใช้งานที่แตกต่างไปจากสถาปัตยกรรมประเภทอื่นที่ปรากฏในวัฒนธรรมอีสาน อย่างเถียงนาอีสาน ตูบต่อเล่า หรือเหี้ยม เถียงนามีสถานะเป็นอาคารที่สร้างจากความต้องการหาที่อยู่เพื่ออยู่ใกล้กับแหล่งอาหาร ซึ่งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีมาแต่อดีต ในการศึกษาเพื่อค้นหาคำถามในการวิจัยประเด็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสาน มีการเลือกใช้แนวคิดและทฤษฎี ดังนี้

1. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular Architecture)
2. นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

แนวคิดเรื่อง สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular Architecture)

คำว่า “สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” มาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Vernacular Architecture” นักวิชาการหลายท่านได้นิยามความหมายของคำนี้เอาไว้มากมาย ยกตัวอย่างเช่น:-

- Bernard Rudofsky กล่าวว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ สถาปัตยกรรมที่ไม่ได้มาจากสถาปนิก (Architecture without Architect) เป็นสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้น โดยควรได้รับการยกย่องในความสามารถในการกลืนเข้ากับสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้เป็นอย่างดี (Bernard Rudofsky, 1964 อ้างถึงใน กีกก้อง เสือดี, 2555: 32-33)

- Paul Oliver ให้ความหมายเอาไว้ว่า หมายถึง สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นโดยชาวบ้านของแต่ละท้องถิ่น และเน้นเอาเฉพาะอาคารที่พักอาศัย โดยมีรูปแบบที่ไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนรูปแบบแต่ละลักษณะของวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ และภูมิอากาศที่ต่างกันไป (Paul Oliver, 1976:12 อ้างถึงใน กีกก้อง เสือดี, 2555: 31)

- Bellusch Pietro ให้คำจำกัดความไว้ว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นงานศิลปะที่ไม่ได้เกิดจากบุคคลเพียงหนึ่ง แต่เป็นงานศิลปะที่เกิดจากการคิดค้นและสร้างสรรค์โดยเป็นไปตามธรรมชาติ พัฒนาไปตามประสบการณ์ ความต้องการ และกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมแต่ละพื้นที่ เกิดเป็นสถาปัตยกรรมที่ถ่ายทอดกันต่อมาจนกลายเป็นมรดกทางสังคม (Bernard Rudofsky, 1979: 6 อ้างถึงใน วิวัฒน์ เตมียพันธ์, 2525: 3)

- Amos Rapoport กล่าวถึงสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นว่า เป็นสถาปัตยกรรมอันเกิดจากวิถีชาวบ้านที่สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการ ความชอบ และคุณค่า ซึ่งเป็นส่วนกำหนดให้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งการทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนี้ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นส่วนที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการปรับตัว และการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Amos Rapoport, 1969 อ้างถึงใน สุภาวดี เชื้อพราหมณ์, 2556: 131-143)

- อรศิริ ปาณินท์ กล่าวว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น เป็นสถาปัตยกรรมหลายประเภท เช่น ศาสนสถาน เรือนพักอาศัย เรือนค้าขาย ศาลา ศาลบูชาต่าง ๆ รวมถึงสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตและอาชีพ เช่น โรงนา โรงเลื่อย โรงสี เป็นต้น ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมเหล่านี้ที่ไม่ได้ออกแบบโดยสถาปนิก แต่เกิดจากการถ่ายทอดต่อเนื่องกันด้วยภูมิปัญญาของคนท้องถิ่น โดยการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นต้องอาศัยองค์ความรู้หลายด้านประกอบเข้าด้วยกัน อย่างประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน โบราณคดี มานุษยวิทยา ควบคู่ไปกับการเรียนรู้เรื่องเกี่ยวกับเมือง ชุมชน และสถาปัตยกรรม (มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์, 2546: 3-10)

- วิวัฒน์ เตมียพันธ์ กล่าวถึงความหมายโดยทั่วไปของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นว่า เป็นสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น โดยแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป โดยพัฒนาการของรูปแบบที่เกิดขึ้นนั้น ดำเนินไปตามความต้องการในการดำรงชีวิตของมนุษย์ บางพื้นที่อาจได้รับอิทธิพลจากท้องถิ่น แต่ในท้ายที่สุด ผู้สร้างหรือผู้ต้องการใช้งานก็สามารถปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่นของตนเองได้ (วิวัฒน์ เตมียพันธ์ และคณะ, 2525: 18)

- วีระ อินพันทัง อธิบายกรอบแนวความคิดนี้เอาไว้ว่า สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ สิ่งปลูกสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในการใช้สอยต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของผู้คนแต่ละท้องถิ่น โดยอาศัยวัสดุที่สามารถหาได้ง่ายในพื้นที่ ประกอบกับความรู้ด้านเชิงช่างที่ได้รับการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เกิดเป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นลักษณะเฉพาะร่วมของกลุ่มสังคม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจึงมีรูปแบบที่เรียบง่าย และกลมกลืนไปกับสภาพแวดล้อมโดยรอบ (วีระ อินพันทัง, 2547: 33)

อาจกล่าวสรุปได้ว่า แนวคิดเรื่อง สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น คือ การศึกษาสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์ผู้ซึ่งไม่ใช่สถาปนิก การก่อสร้างและการออกแบบสถาปัตยกรรมเป็นการถ่ายทอดผ่านกระบวนการสอนจากรุ่นสู่รุ่นที่เรียกกันว่า “ภูมิปัญญา” โดยองค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดเหล่านี้ไม่ได้ส่งต่อและแสดงออกอย่างดั้งเดิม แต่มีการพัฒนารูปแบบตลอดเวลา ตามเหตุปัจจัยที่อยู่โดยรอบ ทั้งจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอย่างภูมิประเทศและภูมิอากาศ สภาพแวดล้อมทางสังคม เช่น คติความเชื่อ ระบบเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี เป็นต้น และความต้องการของมนุษย์ผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นการทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นจึงไม่ใช่เพียงการศึกษาเฉพาะที่งานสถาปัตยกรรมเท่านั้น แต่ยังต้องศึกษาองค์ความรู้อันเป็นบริบทโดยรอบสิ่งก่อสร้างด้วย ทั้งข้อมูลเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยหลากหลายประการที่สามารถอธิบายให้เห็นถึงพลวัตที่เคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลาของงานสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)

“นิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology)” เป็นทฤษฎีทางมานุษยวิทยาประการหนึ่งที่สนใจศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมมาเป็นตัวกำหนดกระบวนการเกิดขึ้นของวิวัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2556: 14)

แนวความคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรมนี้มีฐานมาจากแนวความคิดที่ว่า สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมทั้งสองส่วนต่างเป็นส่วนที่กำหนดซึ่งกันและกัน จนเกิดเป็นแนวทางการศึกษานิเวศวิทยา (Ecology) คำว่า “นิเวศวิทยา” มีรากศัพท์มาจากภาษากรีกว่า “Oikos” หมายความว่า การอาศัยอยู่หรือที่อยู่อาศัย ซึ่งคำนี้ถูกบัญญัติขึ้นในช่วงคริสต์ศักราช 1870 โดยเฮเกล นักชีววิทยาเยอรมัน แนวทางการศึกษานิเวศวิทยาของ เฮเกล เป็นการศึกษาเศรษฐกิจครัวเรือน และสิ่งมีชีวิตเน้นถึงความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อม โดยการศึกษาของเขาชี้ให้เห็นถึงการดำรงชีพของสัตว์ที่สามารถอยู่รอดได้ โดยที่มีความสัมพันธ์กับสัตว์อื่น ๆ และสภาพแวดล้อม ซึ่งต่อมาความนิยมของการแนวความคิดนิเวศวิทยาได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แต่การศึกษาส่วนมากเป็นการนำไปอธิบายเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ (ชนัญ วังศ์วิภาค, 2529: 5)

Julian Steward นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันคนแรกๆ ที่ใช้แนวความคิดนิเวศวิทยามาใช้ในเชิงมานุษยวิทยา โดยนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม Steward อธิบายว่า นิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้การกำหนดของสภาพแวดล้อม พื้นฐานของแนวความคิดนี้มองว่าสังคมเป็นพลวัต มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นสืบเนื่องมาจากการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อม โดยมีเงื่อนไขในการกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของสังคมวัฒนธรรม คือเทคโนโลยีการผลิต โครงสร้างสังคม และลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

คำว่า “วัฒนธรรม” ในมุมมองของ Steward คือเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม การค้นหาว่าวัฒนธรรมมีการปรับตัวอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และการพยายามตอบคำถามว่ามนุษย์มีวิธีการอย่างไรในการใช้เทคโนโลยีและระบบเศรษฐกิจในการปรับตัว ถือเป็นประเด็นคำถามที่สำคัญในการศึกษาเชิงมานุษยวิทยาตามแนวความคิดของ Steward โดยการตอบคำถามสำคัญเหล่านี้ ยังต้องคำนึงถึงความต้องการทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์ควบคู่ไปกับขอบเขตของสภาพแวดล้อม Steward เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุและผล การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นล้วนมีเหตุและผลรองรับกันอยู่เสมอ ดังนั้นการที่วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นความแตกต่างกัน เนื่องจากการปรับตัวในสภาวะสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน (ยศ สันตสมบัติ, 2556: 41-42)

อีกประการหนึ่ง สำหรับการศึกษาการเปลี่ยนแปลง การศึกษาด้วยการมองระบบความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมเพียงเท่านั้น อาจไม่สามารถอธิบายกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน แนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของศรีศักร วัลลิโภดม กล่าวถึงแนวทางการศึกษาชุมชนด้วยการมองระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกชุมชนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดสำนึกร่วมของสมาชิกในชุมชนที่เป็นพื้นที่วัฒนธรรมเดียวกัน โดยขอบเขตของชุมชนนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับจำนวนหลังคาเรือน แต่เป็นการรับรู้ขอบเขตพื้นที่ผ่านความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเห็นหน้าค่าตา (Face to Face Relation) โดยมีหมุดหมายสำคัญอย่างการไปทำบุญที่วัด ถือเป็นเกณฑ์อย่างง่ายที่กำหนดขอบเขตของชุมชน สำหรับการรับรู้พื้นที่วัฒนธรรมของสมาชิกภายในชุมชนนั้น สามารถออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ 1. ภูมิวัฒนธรรม (Cultural Landscape) การรับรู้ถึงลักษณะของภูมิประเทศ เช่น ภูเขาขนาดใหญ่ แม่น้ำสายหลัก เป็นต้น โดยมีความเชื่อหรือตำนานเล่าขานเป็นเครื่องมือประการที่กระตุ้นให้เกิดสำนึกของพื้นที่วัฒนธรรมร่วมกัน 2. นิเวศวัฒนธรรม (Cultural Ecology) เป็นการรับรู้ขนาดย่อมลงมาเป็นที่กลุ่มคน หรือกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านเป็นเมือง โดยมีฐานของความรู้ร่วมกันผ่านการสร้างรูปแบบประเพณี ความเชื่อ และความศรัทธาร่วมกัน และ 3. ชีวิตวัฒนธรรม (Cultural Life) คือวิถีชีวิตในการดำรงชีพอยู่ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2552: 7)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่า “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม” เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นประเด็นระบบความสัมพันธ์ ในเบื้องต้นการศึกษานี้ มุ่งเป้าไปเฉพาะความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติกับสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ที่มองเพียงระบบเศรษฐกิจ โครงสร้างสังคม และการพัฒนาเทคโนโลยีเท่านั้น แต่การศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นหรือการเปลี่ยนแปลงของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ไม่อาจทิ้งระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติได้ ดังนั้นแนวทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสานในการศึกษาครั้งนี้ จึงเลือกใช้ทฤษฎีนิเวศวิทยาวัฒนธรรมเป็นหลักสำคัญในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมของเถียงนาอีสาน

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยประเด็นการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสานในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เน้นหาคำตอบผ่านการค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย และการศึกษาที่มีมาก่อนหน้า ประกอบกับการลงสำรวจพื้นที่เพื่อบันทึกข้อมูล ทั้งจากการสังเกตการณ์ รั้ววัดสถาปัตยกรรม ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา พร้อมกับศึกษาเพื่ออธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงของเถียงนา ทั้งในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและด้านความสัมพันธ์ในสังคม ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม เป็นขั้นตอนในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่มีการศึกษามาก่อนหน้า ตั้งแต่เอกสารที่เน้นประเด็นศึกษาเกี่ยวกับเถียงนาเป็นสำคัญ ตลอดจนเอกสารที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมอีสาน และสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในวัฒนธรรมอีสาน นอกจากนี้ยังมีการศึกษากรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เหมาะสมในการใช้เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2. กำหนดแนวทางการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นการกำหนดขอบเขตของการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วยแนวทางการสุ่มเลือกตัวอย่าง การตั้งประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ และการเลือกทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

3. เก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการลงเก็บข้อมูลเถียงนาอีสานในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสุ่มเลือกพื้นที่ศึกษาและสุ่มเลือกกรณีตัวอย่างตามขอบเขตที่กำหนดไว้ มีการเก็บข้อมูลอย่างละเอียด ผ่านการสังเกตการณ์ การรั้ววัดสถาปัตยกรรม บันทึกภาพถ่าย และการสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา

5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ทั้งจากเอกสารงานวิจัย ประกอบกับการลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางสถาปัตยกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นำไปสู่การสังเคราะห์ข้อมูล เพื่ออธิบายและตอบคำถามประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสาน

การรวบรวมข้อมูล

สำหรับการรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก 2 ส่วนด้วยกัน คือ การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ถือเป็นข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการสืบค้นเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หรือการศึกษาที่มาก่อนหน้า โดยแหล่งที่มาของข้อมูลมาจากการสืบค้นที่หอสมุดแห่งชาติกรุงเทพมหานคร หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศิลปากร หอสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์ ทั้งจากฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ และฐานข้อมูลวารสาร

ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากเอกสาร ประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเถียงนาโดยตรง ได้แก่ นิยามความหมายของเถียงนา ข้อเสนอพื้นฐานและความเป็นมาของเถียงนา รูปแบบลักษณะทางสถาปัตยกรรมเถียงนา ตลอดจนหน้าที่การใช้งานของเถียงนา นอกจากนี้ยังมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายถึงค่านิยม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเถียงนา สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน

ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสารนี้ นอกเหนือเป็นฐานข้อมูลสำหรับนักศึกษาในการทำความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับเถียงนาแล้ว ยังถือเป็นชุดข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่สามารถนำไปใช้ในการเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

2. การรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม เป็นการรวบรวมข้อมูลในขั้นปฐมภูมิ (Primary data) ซึ่งผู้ศึกษาเป็นผู้รวบรวมข้อมูลผ่านการเลือกพื้นที่ศึกษา สุ่มกรณีตัวอย่าง และลงเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแต่ละขั้นตอนมีการดำเนินการ ดังนี้

2.1. การเลือกพื้นที่ศึกษา เป็นการสุ่มเลือกพื้นที่ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้วิธีการสุ่มโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) เป็นการเลือกพื้นที่ที่มีคนรู้จักผู้ศึกษาอยู่อาศัยภายในพื้นที่ เพื่อสะดวกต่อการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างและการขออนุญาตเก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมทั้งนี้พื้นที่ทั้ง 3 พื้นที่ พบลักษณะของเถียงนาที่มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ ได้แก่ :-

2.1.1. ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

พื้นที่ศึกษาแห่งนี้ ปรากฏการก่อสร้างเถียงนากระจุกตัวในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน มีลักษณะเป็นเถียงนาหลังเดี่ยว พื้นที่ก่อสร้างนิยมใช้พื้นที่คันนา ส่งผลให้มีขนาดเล็ก นอกจากนี้ในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงแหล่งน้ำ ปรากฏเถียงนาขนาดใหญ่ มี

คอกสัตว์ หอกรั่ว หองน้ำ ซึ่งเป็นเถียงนาที่เจ้าของเถียงนาหลังเล็กใช้งานพื้นที่ของเถียงนาหลังใหญ่นี้เป็นพื้นที่สาธารณะร่วมกัน

2.1.2. ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัตตรพิमान จังหวัดร้อยเอ็ด

เถียงนาในพื้นที่ศึกษานี้ เป็นเถียงนาที่แต่ละหลังมีพื้นที่การใช้งานที่หลากหลาย ตั้งแต่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ เพาะปลูก และส่วนใหญ่นิยมสร้างแนวรั้วเพื่อกั้นอาณาเขตเถียงนาของตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้เถียงนาบริเวณพื้นที่นี้ค่อนข้างใหญ่ แต่ละหลังตั้งในระยะห่างกัน

2.1.3. ตำบลสูงยาง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

เถียงนาในพื้นที่นี้ ปรากฏทั้งเถียงนาหลังเดี่ยว และเถียงนาที่มีการใช้งานพื้นที่บริเวณเถียงนาในกิจกรรมที่หลากหลาย และเป็นพื้นที่ที่พบการใช้งานวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการก่อสร้างเถียงนาเด่นชัด

2.2. การสุ่มเลือกตัวอย่าง ผู้ศึกษาสุ่มเลือกตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดรูปแบบลักษณะกลุ่มตัวอย่างที่ลงเก็บข้อมูลตามประเภทของเถียงนาที่มีการแบ่งประเภทเอาไว้ก่อนหน้าทั้งหมด 5 รูปแบบ ประกอบด้วย 1.เถียงนาติดพื้นดิน 2.เถียงนายกพื้นหนึ่งระดับ 3.เถียงนายกพื้นสองระดับ 4.เถียงนายกพื้นหลายระดับ และ 5.เถียงนาเคลื่อนที่ โดยมีได้จำกัดวัสดุในการก่อสร้างว่าต้องเป็นวัสดุเพียงประเภทเดียวเท่านั้น

2.3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

2.3.1. การสังเกตการณ์ โดยเป็นการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) กล่าวคือ ผู้ศึกษาสังเกตการณ์ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่าง เช่น ที่ตั้ง สิ่งแวดล้อมโดยรอบ การเข้าถึงพื้นที่ เป็นต้น เพื่อทำความเข้าใจบริบทโดยรอบโดยไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคนในชุมชน

2.3.2. การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามบันทึกข้อมูลทั้งภาพวาดโดยการรังวัดสถาปัตยกรรม เพื่อเก็บลักษณะทางกายภาพของเถียงนา การใช้งานพื้นที่ และผังบริเวณของเถียงนา นอกจากนี้ยังมีการบันทึกข้อมูลเป็นภาพถ่ายจากการบันทึกภาพผ่านกล้องถ่ายรูป เพื่อให้เห็นรายละเอียดของการใช้งานเถียงนาในแต่ละหลังได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.3. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์โดยที่มีแนวคำถามกำหนดไว้ล่วงหน้า โดยเป็นการกำหนดประเด็นสำคัญเอาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการชวนพูด

ชวนคุย และตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการลักษณะของการสัมภาษณ์ เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) เนื่องจากผู้ศึกษาต้องการให้การสัมภาษณ์เสมือนการพูดคุยแลกเปลี่ยนสิ่งที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตของผู้ถูกสัมภาษณ์มากกว่าการถามตอบ อีกทั้งเอื้อต่อการสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์มีความผ่อนคลายและเป็นกันเองมากขึ้น

2.4. วิธีการเก็บข้อมูล มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.4.1. การสำรวจพื้นที่ศึกษา ใช้การสังเกตการณ์ลักษณะของบริบทโดยรอบพื้นที่ศึกษา ทั้งตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะของพื้นที่ทางการเกษตร ทรัพยากรโดยรอบ ตลอดจนลักษณะของเส้นทางสัญจรในการเข้าถึงพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจพื้นที่และมองหาปัจจัยซึ่งอาจส่งผลหรือสัมพันธ์กับลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเถียงนา

2.4.2. การเก็บข้อมูลตัวอย่างเถียงนา ประกอบด้วย

- การสังเกตการณ์ เริ่มต้นจากการสังเกตรูปแบบลักษณะของเถียงนาที่พบในพื้นที่ศึกษา เพื่อสุ่มตัวอย่างการศึกษา โดยใช้เกณฑ์ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามขอบเขตที่ผู้ศึกษากำหนดจากข้อมูลจากเอกสารเป็นพื้นฐานในการเลือกตัวอย่างเถียงนา นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตการณ์ถึงลักษณะที่ตั้งของเถียงนา พื้นที่การใช้งานทั้งภายในและบริเวณโดยรอบเถียงนา รวมถึงทรัพยากรใกล้เคียง และเส้นทางคมนาคมที่สามารถเข้าถึงเถียงนาตัวอย่าง

- การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม เป็นการบันทึกข้อมูลองค์ประกอบทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเถียงนา ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง วัสดุก่อสร้าง ขนาดของเถียงนา พื้นที่การใช้งาน และผังบริเวณ โดยใช้เครื่องมือวัดขนาด วาดภาพ และการจดบันทึกเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล อีกทั้งยังมีการบันทึกภาพโดยกล้องถ่ายรูป เพื่อให้เห็นรายละเอียดของข้อมูลเพิ่มเติมจากการจดบันทึก

- การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา โดยสอบถามประเด็นเกี่ยวกับอายุของเถียงนา ความบ่อยครั้งในการใช้งาน การซ่อมแซมต่อเติมเถียงนา และประเด็นคติความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเถียงนาในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการรวบรวมทั้งจากเอกสารและภาคสนามในการศึกษาครั้งนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาจึงได้เลือกเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดจำแนกข้อมูล (Typological Analysis) และโดยการเปรียบเทียบเหตุการณ์ (Constant Comparison) การวิเคราะห์ในส่วนนี้ ผู้ศึกษานำข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาจัดเรียงตามหมวดหมู่ เช่น อายุเฉลี่ยงาน วัสดุก่อสร้าง ขนาดอาคาร สิ่งแวดล้อมโดยรอบ เป็นต้น โดยจัดระบบข้อมูลลงในรูปแบบของตารางข้อมูล เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบเหตุการณ์ รวมทั้งค้นหาความสัมพันธ์ของชุดข้อมูล นอกจากนี้ยังส่งผลให้ผู้ศึกษามองเห็นข้อมูลในภาพรวมได้ชัดเจนและสามารถเลือกใช้งานข้อมูลได้อย่างสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

2. การวิเคราะห์รูปแบบ (Morphological Analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่เน้นจำเพาะที่ประเด็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น โดยใช้ข้อมูลจากภาคสนามเป็นส่วนสำคัญในการวิเคราะห์ อันได้แก่ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม วัสดุก่อสร้าง เทคนิคการสร้าง หน้าที่การใช้งาน ตลอดจนผังบริเวณโดยรอบ มาเป็นข้อมูลวิเคราะห์ เพื่อการอธิบายให้เห็นถึงลักษณะการดำรงอยู่ในปัจจุบันของเทียนนาอีสาน

3. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผู้ศึกษาวิเคราะห์โดยเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เช่น ลักษณะทางกายภาพ การเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ คติความเชื่อ เป็นต้น โดยมีข้อมูลจากเอกสารเป็นฐานข้อมูล และทำหน้าที่เป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ได้บันทึกเหตุการณ์ก่อนหน้า นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลจากภาคสนามที่มีการสังเกตการณ์ การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม และการสัมภาษณ์ เพื่ออธิบายให้เห็นว่าเทียนนาอีสานเคยมีลักษณะอย่างไร เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และเหตุปัจจัยอันนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากสาเหตุใด

บทที่ 4

เถียงนาอีสานกับการเปลี่ยนแปลง

ข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อการศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีการสุ่มกรณีศึกษาโดยวิธีแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ลงเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่กรณีศึกษา 3 พื้นที่ด้วยกัน ประกอบด้วยพื้นที่ศึกษา ดังนี้

- เถียงนา พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
- เถียงนา พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
- เถียงนา พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

โดยการเก็บข้อมูลภาคสนามใช้การเก็บข้อมูลทางสถาปัตยกรรม ตั้งแต่การรังวัดสถาปัตยกรรมบันทึกภาพถ่าย และสัมภาษณ์เจ้าของผู้ใช้งานเถียงนา ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

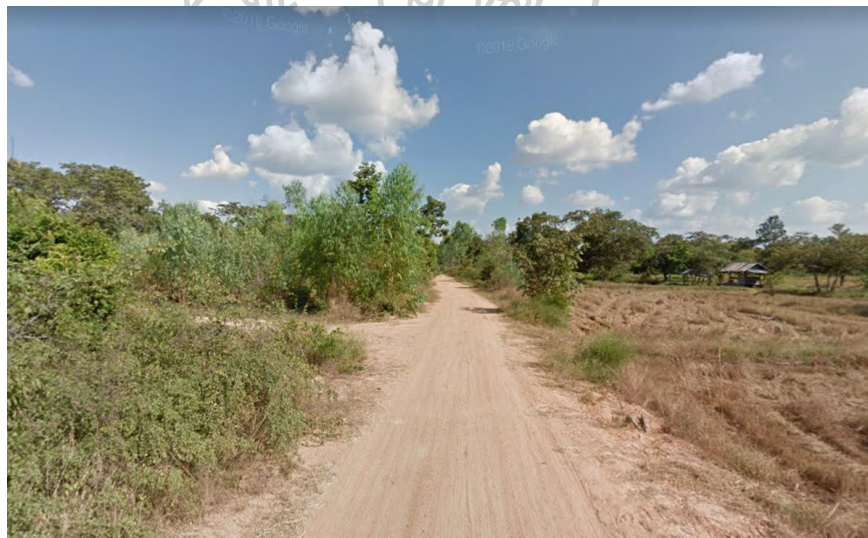
1. เถียงนาพบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

สำหรับการเก็บข้อมูลพื้นที่ศึกษาดำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เก็บข้อมูลเถียงนาตัวอย่างทั้งสิ้น 5 หลัง การเข้าถึงพื้นที่ใช้เส้นทางหมายเลข 226 เลี้ยวเข้าหมู่บ้านแก้วกล้า เดินทางลงมาทางทิศใต้ ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร เส้นทางในการเข้าถึงเป็นถนนดิน รอยนตฺขนาดมากกว่า 4 ล้อขึ้นไปไม่สามารถวิ่งสวนกันได้ในพื้นที่ปรากฏ คลองทำโพ เป็นแหล่งน้ำสายหลักในพื้นที่ โดยแตกสายมาจากคลองลำปลายมาศไหลลงสู่ฝายโคกด้วน

ลักษณะของเถียงนาในพื้นที่นี้ ส่วนใหญ่เป็นเถียงนาขนาดเล็ก เปิดโล่ง แต่ละหลังสร้างอยู่บริเวณบนคันนาในระยะที่ไม่ห่างกันมาก ซึ่งบริเวณแหล่งน้ำสำคัญของพื้นที่มีการสร้างเถียงนาหลังใหญ่ไว้ เป็นเถียงนาที่หลายครัวเรือนมาใช้งานร่วมกัน

ภาพที่ 15 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ และตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนากลุ่ม TB01

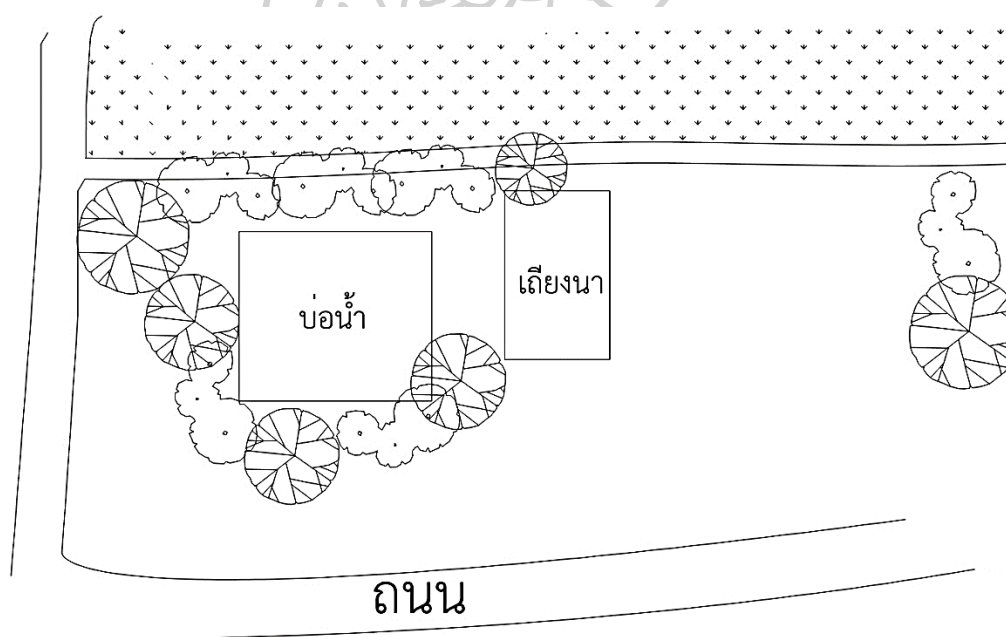
ภาพที่ 16 ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TB01
ที่มา (Google, 2560)

1.1. เถียงนารหัส TB01-1 อายุ 8 ปี

ตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนา ตั้งอยู่บนที่ดอน มีการเว้นพื้นที่ว่างขนาดกว้าง จนสามารถใช้เป็นลานตากข้าวหรือจอดรถขนาดใหญ่ได้ มีบ่อน้ำขุด รอบบ่อน้ำปลูกไม้ยืนต้นเสมือนเป็นรั้วล้อม และสามารถสร้างพื้นที่ส่วนตัวบดบังสายตาผู้ที่ผ่านไปมา

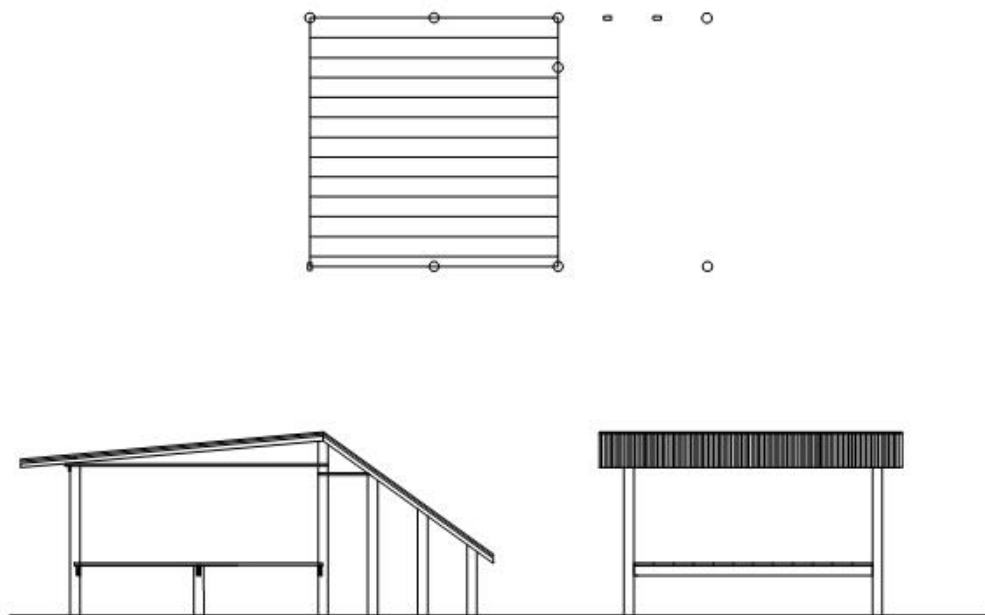
เถียงนาหลังนี้ มีเสาไม้ 1 คู่ ทำหน้าที่เป็นเสาหลักรองรับน้ำหนักตั้งแต่ส่วนจั่วหลังคาไปจนถึงพื้นดิน แบ่งพื้นที่ของเถียงนาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่ง มีการปักเสาเพิ่มจำนวน 2 คู่ คู่หนึ่ง ขนาดของเสามีความสูงตั้งแต่พื้นไปจนถึงส่วนช่อหลังคา อีกคู่รองรับน้ำหนักพื้นบริเวณกลางพื้นไม้กระดานยกสูง พื้นที่อีกด้านเปิดโล่งไม่มียกพื้นสูง เถียงนาทั้งหลังไม่มีการก่อผนัง ผนังหลังคาสังกะสีรองรับด้วยเสาไม้ต้นเล็ก

ปัจจุบันหลังคาเถียงนามีสภาพชำรุด ทำหน้าที่เป็นที่เก็บของเป็นหลัก ทั้งอุปกรณ์ทางการเกษตร และอุปกรณ์สำหรับคอกปลา หรือสัตว์เล็ก ๆ ในทุ่งนา โดยส่วนใหญ่มีกวางไว้บริเวณที่เป็นส่วนเปิดโล่งและใต้ถุนพื้น ส่วนบนพื้นกระดานใช้งานเป็นที่นั่งหลบแดดบ้าง หรือนอนเล่นบ้างในยามว่าง ไม่ปรากฏพื้นที่สำหรับการประกอบอาหารในเถียงนา หรือบริเวณใกล้เคียง

TB01-1

ภาพที่ 17 ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-1

ภาพที่ 18 แบบทางสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TB01-1

ภาพที่ 19 เถียงนารหัส TB01-1 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

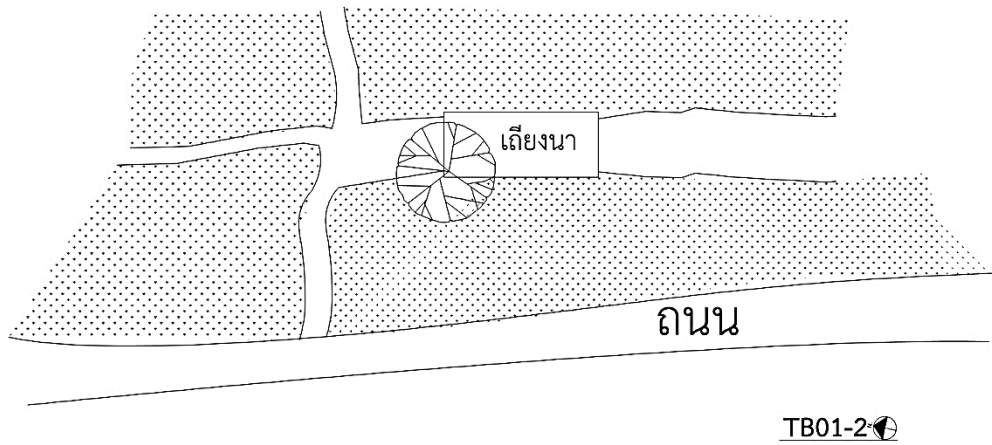
ภาพที่ 20 เกียงนารหัส TB01-1 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

1.2. เกียงนารหัส TB01-2 อายุ 7 ปี

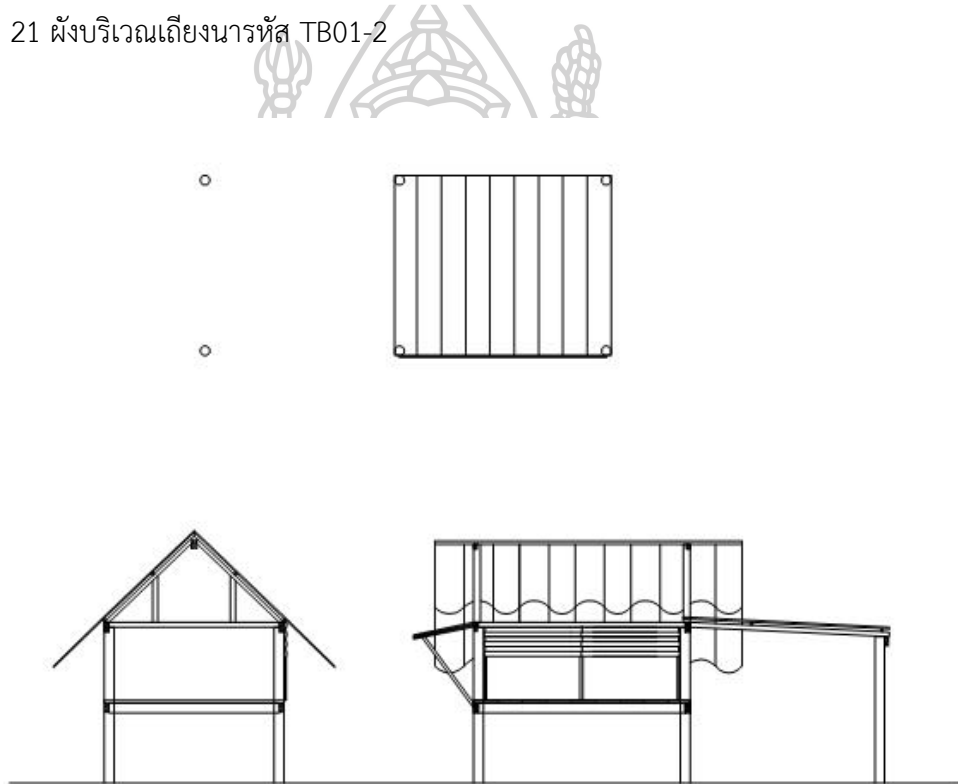
เกียงนาตั้งขนานอยู่บนแนวของคันนา โดยขนาดของคันนามีความกว้างมากเพียงพอให้รถจักรยานหรือจักรยานยนต์ สามารถเข้ามายังตัวเกียงนาได้ ทางเข้ามีต้นไม้ซึ่งทำหน้าที่ให้ร่มเงา ส่วนด้านหลังเป็นไม้ต้นเล็กเพื่อบังสายตาคนที่ผ่านไปมา

พื้นที่หลังรองรับด้วยเสาไม้จริง 4 ต้น พื้นยกสูงปูด้วยไม้กระดานขัดเรียบ มีการปิดผนังด้านที่หันเข้าถนนหลัก เพื่อป้องกันพื้นที่ส่วนตัว หลังคาเป็นทรงจั่วมุงด้วยกระเบื้องลอน มีการทำต่อชายคายื่นออกมาจากพื้นที่หลักด้านหน้าจั่วทั้งสองฝั่ง โดยหลังคาส่วนชายคายื่นมุงด้วยแผ่นสังกะสี ชายคาด้านทางเข้ารองรับด้วยเสาไม้จริงฝั่งเสาสูงพื้น ส่วนชายคาด้านหลังมีการต่อเท้าแขนยึดไว้กับตัวเสาหลักของสิ่งปลูกสร้าง

เนื่องจากเกียงนาหลังนี้ตั้งอยู่กลางทุ่งนา ห่างจากพื้นที่ของหมู่บ้าน ทำให้พื้นที่หลักต้องตอบสนองการใช้งานทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน โดยมีพื้นที่สำหรับทำอาหาร เป็นการฝังเสาต้นเดี่ยวจำนวน 3 ต้นบริเวณใต้ต้นไม้ ทำหน้าที่เป็นเตาไฟสำหรับประกอบอาหาร พื้นดินบริเวณที่ตั้งของเกียงนาพบว่ามีเศษอาหาร และกระป๋องอาหารสำเร็จรูป ส่วนพื้นที่ยกสูงเป็นพื้นที่ที่ใช้พักผ่อนระหว่างวัน และนอนหลับในช่วงกลางคืน และเนื่องจากเกียงนาตั้งไม่ห่างจากถนนที่มีการเข้า-ออกของยานพาหนะ ฝั่งด้านที่ติดกับถนนถึงต้องมีการปิดผนัง เพื่อปิดเป็นพื้นที่ส่วนตัว

ภาพที่ 21 ผังบริเวณเทียนนารหัส TB01-2

ภาพที่ 22 แบบทางสถาปัตยกรรมเทียนนารหัส TB01-2

ภาพที่ 23 เถียงนารหัส TB01-2 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

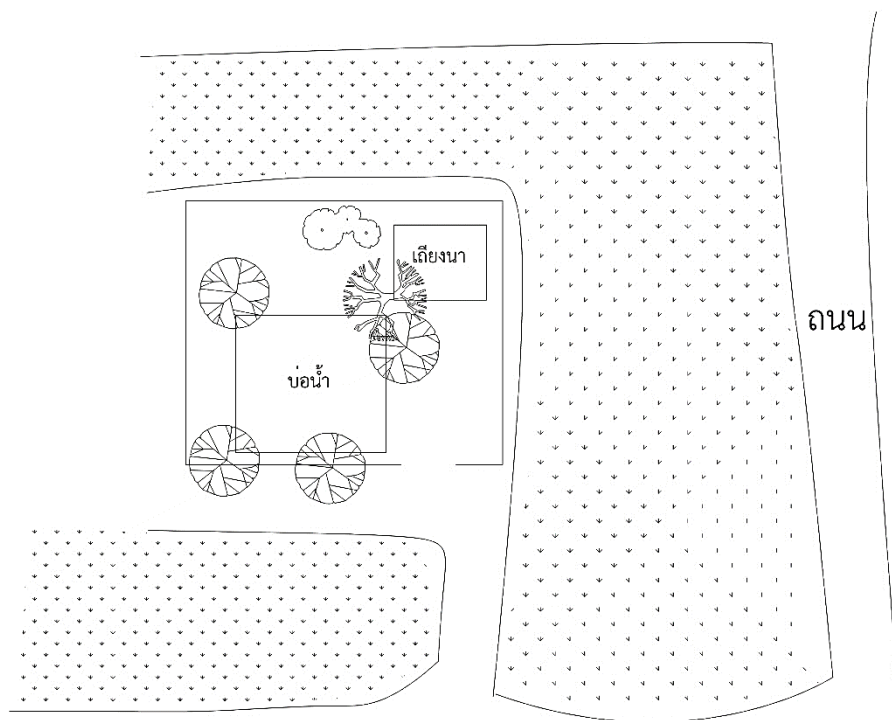
ภาพที่ 24 เถียงนารหัส TB01-2 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

1.3. เถียงนารหัส TB01-3 อายุ 6-7 ปี

เถียงนาหลังนี้ตั้งอยู่บริเวณที่ดอน คันทนาที่เชื่อมต่อมายังเถียงนามีขนาดกว้างไม่มาก ทำให้การเข้าถึงเถียงนาใช้การเดินหรือขี่ยานพาหนะขนาดสองล้อ มีการกั้นรั้วล้อมพื้นที่ด้านหน้าเถียงนา และปลูกต้นไม้ล้อมบ่อน้ำเป็นแนวรั้วธรรมชาติ ทำให้เถียงมีลักษณะค่อนข้างเป็นส่วนตัวกว่าหลังอื่น ๆ

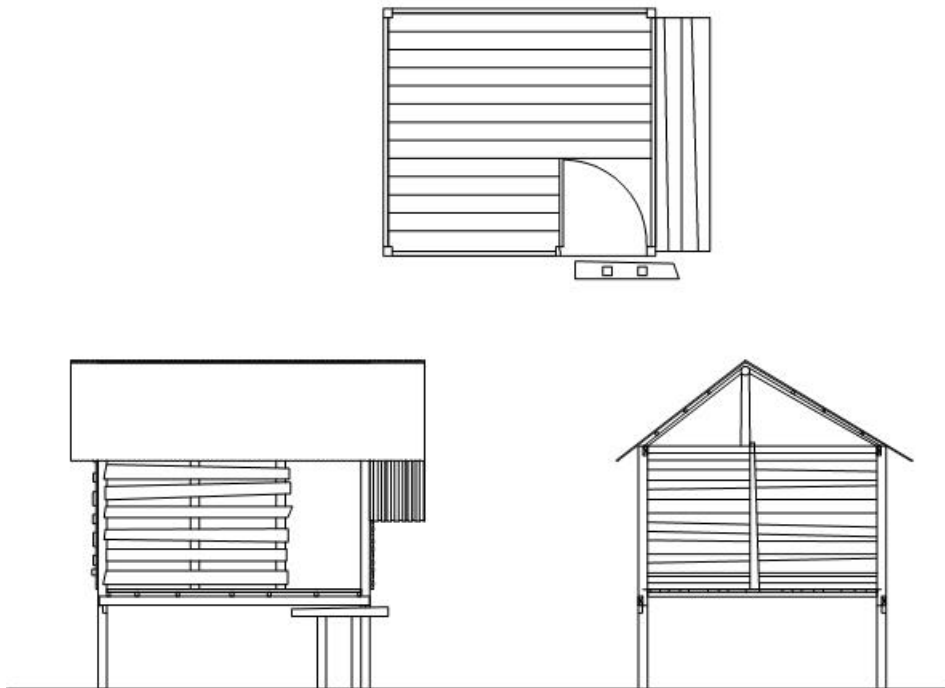
เถียงนามีขนาด 4 เส้า เส้าโครงสร้างหลักเป็นเสาคอนกรีตต่อเส้าไม้ มีระดับความสูงตั้งแต่พื้นดินไปจนถึงส่วนของระดับพื้นไม้กระดานของเถียงนา และตั้งแต่ส่วนพื้นไปจนถึงโครงสร้างหลังคาเป็นเส้าไม้ทั้งหมด ใช้ไม้เหล็ยมัดเรียบเป็นวัสดุโครงสร้างหลังคาทรงจั่ว ด้านสกัดมีการต่อชายหลังคายื่นออกไปปิดทั้งสองด้าน ทำให้หลังคามีลักษณะคล้ายทรงปั้นหย่า มุงหลังคาด้วยแผ่นสังกะสี มีการติดผนังด้วยไม้ระแนง โดยด้านที่หันเข้าถนนปิดด้วยแผ่นสังกะสีเป็นผนังที่ปิดด้านเดียวของเถียงนา และผนังด้านนี้ครึ่งบนของผนังมีการต่อเป็นเหมือนชั้นวางของยื่นออกจากตัวผนังประมาณ 60 เซนติเมตร

บริเวณพื้นดินพบเตาไฟ และกองไฟสำหรับประกอบอาหาร ด้านบนเป็นห้องโล่งกว้าง ใช้เป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนทั้งกลางวันและกลางคืน มีประตูที่สามารถเปิด-ปิดได้ ภายในเถียงนามีการต่อชั้นวางของ บริเวณต้นเส้ามีการตอกตะปูไว้สำหรับแขวนสิ่งของต่าง ๆ

TB01-3

ภาพที่ 25 ผังบริเวณเถียงนารหัส TB01-3

ภาพที่ 26 แบบสถาปัตยกรรมเสียงนารหัส TB01-3

ภาพที่ 27 เสียงนารหัส TB01-3 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

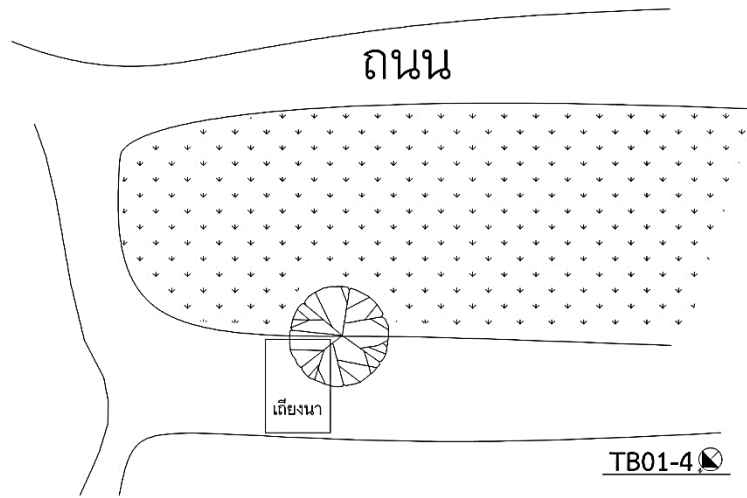

ภาพที่ 28 เถียงนารหัส TB01-3 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

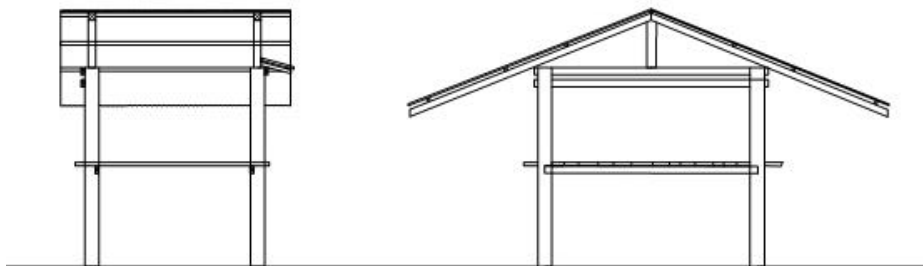
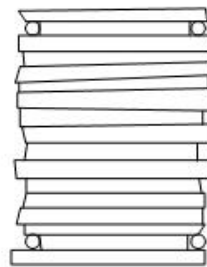
1.4. เถียงนารหัส TB01-4 อายุ 5 ปี

เถียงนาตั้งอยู่บนคันนาขนาดใหญ่กว้างมาก มีต้นไม้ที่ให้ร่มเงาในช่วงกลางวันเพียงหนึ่งต้นเท่านั้น ส่วนใหญ่ใช้งานช่วงระหว่างวันเป็นหลักทั้งพื้นที่ภายในเถียงนา และใช้งานพื้นที่ด้านหน้าเถียงนา เนื่องจากร่มเงาของต้นไม้ไม่สามารถครอบคลุมถึง เหมาะจะเป็นที่พักระหว่างวัน ไม่ปรากฏส่วนสำหรับทำอาหาร

เถียงนาขนาด 4 เสา โดยเสาโครงสร้างเป็นเสาไม้จริงทั้งหมดความสูงของเสามีระยะตั้งแต่ฝังดินไปจนถึงส่วนโครงสร้างหลังคา หลังคาเป็นทรงจั่ว ด้านจั่วมีการปิดหน้าบันด้วยแผ่นสังกะสีป้องกันฝนสาด วัสดุผนังหลังคาใช้แผ่นสังกะสีคลุมเช่นเดียวกัน พื้นยกสูงปูด้วยไม้กระดาน เปิดโล่งไม่มีการติดผนัง

ภาพที่ 29 ผังบริเวณเฉียงนารหัส TB01-4

ภาพที่ 30 แบบสถาปัตยกรรมเฉียงนารหัส TB01-4

ภาพที่ 31 เกียงนารหัส TB01-4 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

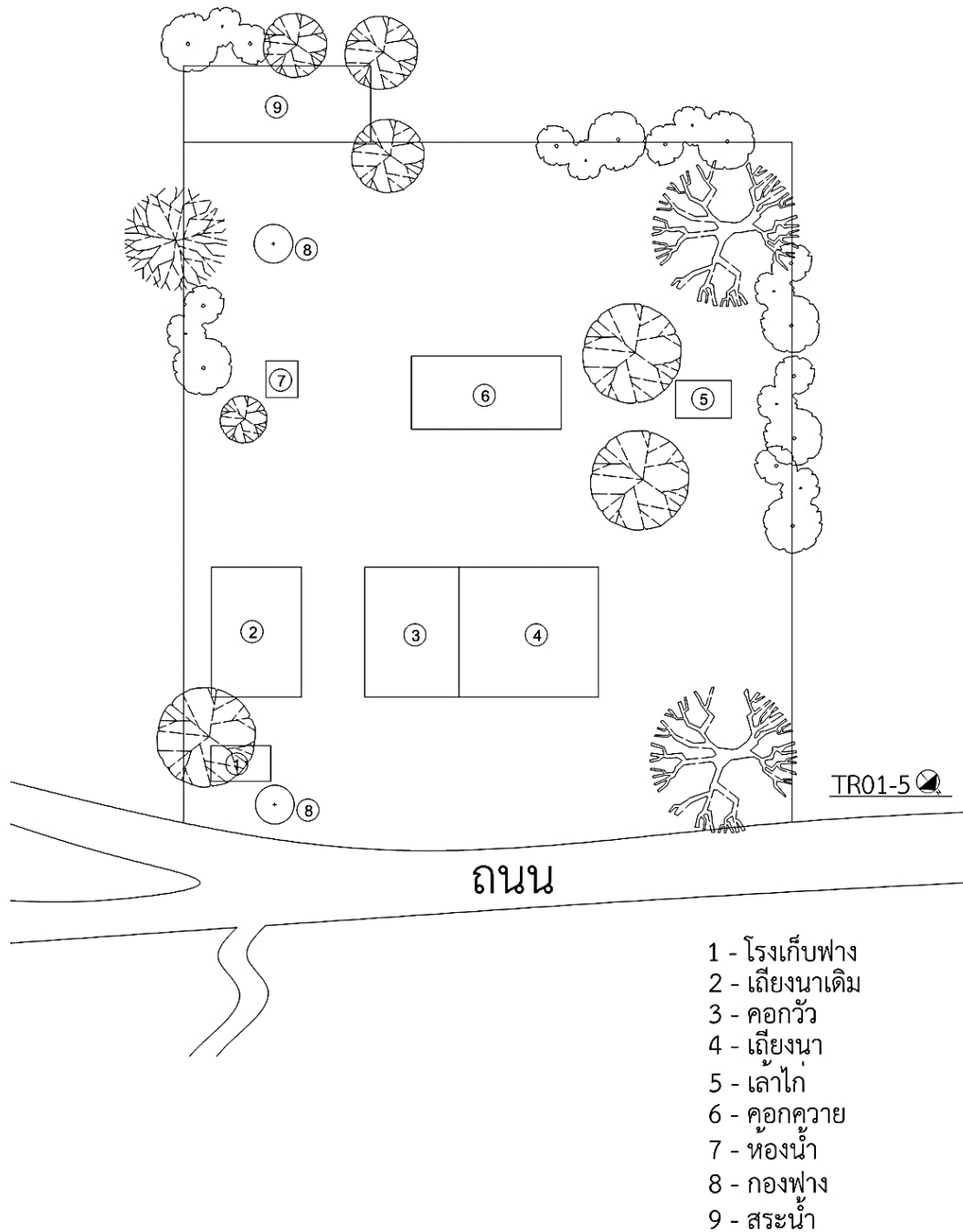
1.5. เกียงนารหัส TB01-5 อายุ 30 ปี

เกียงนาตั้งอยู่บนพื้นที่ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ใกล้กับฝายโคกด้วน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ของหมู่บ้าน ทำให้เป็นพื้นที่ที่หลายครอบครัวมาใช้เกียงนาร่วมกัน ภายในอาณาเขตของเกียงนา มีคอกสัตว์ที่แยกชนิดกัน ได้แก่ คอกวัว คอกควาย เล้าไก่ มีลอมฟาง พื้นที่สำหรับจอดพาหนะที่ใช้ในการทำนา และมีโอ่งเก็บน้ำฝนจำนวนมาก

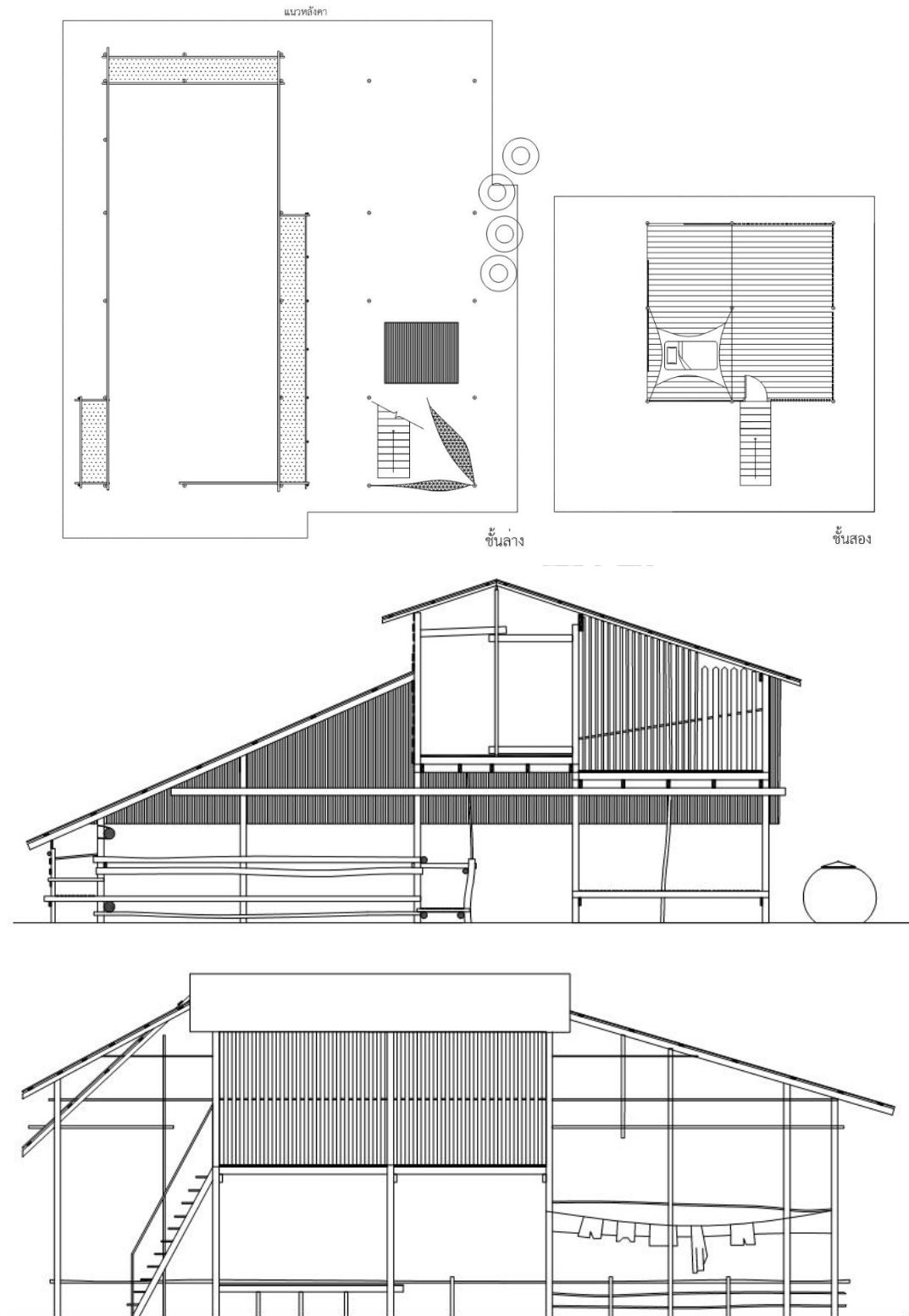
โครงสร้างหลักมีเสารับน้ำหนัก 9 ต้น ชั้นล่างเปิดโล่ง สำหรับตั้งแคร่ที่นั่งและผูกเปลญวน เชื่อมชั้นล่างและชั้นบนด้วยบันไดไม้ ด้านบนปูพื้นไม้กระดาน พื้นยกระดับต่างกันเล็กน้อย เหมือนการกั้นห้อง ผนังของเกียงนาชั้นบนปิดทึบสี่ด้าน โดยใช้เป็นผนังไม้ไผ่ตีเป็นระแนงแนวตั้ง โครงสร้างหลังคาทำด้วยไม้ หลังคาทรงจั่วมุงด้วยสังกะสี ต่อหลังคาลักษณะเป็นเพิงออกมาทั้งทางด้านหน้าและด้านหลังของตัวเกียงนาหลัก ส่วนด้านข้างมีการต่อเป็นคอกวัวออกไปอีก 2 ช่วงเสา โดยใช้โครงสร้างไม้ และมุงหลังคาด้วยสังกะสีทั้งหมด

เกียงนาหลังนี้มีลักษณะพิเศษต่างจากเกียงนาในพื้นที่เดียวกัน กล่าวคือ เป็นเกียงนาที่มีการใช้งานร่วมกันของชาวนาในบริเวณบ้านสี่เหลี่ยมใหญ่ ส่งผลให้พื้นที่ใช้สอยหลัก แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ 1. ส่วนล่างเป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนระหว่างวัน มีส่วนครัว พื้นที่ซักล้าง และพื้นที่สำหรับพบปะกันระหว่างผู้ใช้งาน 2. ชั้นบนเป็นพื้นที่สำหรับพักยามกลางคืน โดยยกระดับพื้นต่างกันเล็กน้อยแบ่งพื้นที่สำหรับทำกิจวัตรประจำวันกับพื้นที่สำหรับนอนแยกจากกัน และส่วนที่ 3. ส่วนสาธารณะ

ประกอบด้วยพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีทั้งคอกวัวที่เชื่อมกับอาคารหลัก คอกควาย สุ่มไก่ มีสิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่เก็บของ และมีห้องน้ำที่ก่อด้วยอิฐบล็อก

ภาพที่ 32 ผังบริเวณเลี้ยงนารหัสTR01-5

ภาพที่ 33 แบบสถาปัตยกรรมเถียงรหัส TB01-5

ภาพที่ 34 เถียงนารหัส TB01-5 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ 35 เถียงนารหัส TB01-5 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

2. เถียงนาพที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัคตรพพมาน จังหวัตร้อยเอ็ด

เถียงนากลุ่มตัวอย่างรหัส TR01 ตั้งอยู่บริเวณใกล้กับถนนหมายเลข 214 ซึ่งมีลักษณะเป็นถนนลาดยางที่รถคันใหญ่สามารถวิ่งสวนกันได้ มีกุดน้ำใส เป็นแหล่งน้ำสำคัญของพื้นที่ เป็นพื้นที่ตั้งหมู่บ้านในตำบลน้ำใส ก่อนที่รายล้อมด้วยพื้นที่ทางการเกษตร ส่งผลให้การเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านจะต้องผ่านพื้นที่ทุ่งนาเข้าไป ทำให้เส้นทางสัญจรค่อนข้างกว้าง รถขนาดใหญ่สามารถวิ่งผ่านเข้า-ออกได้สะดวก โดยเถียงนากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่นี้ มีทั้งหมด 4 หลัง

ลักษณะเถียงนาพื้นที่ศึกษานี้ เป็นเถียงนาที่มีขนาดมากกว่า 4 ไร่ มีลักษณะเป็นหลังขนาดใหญ่ มีการรอบรั้วแสดงอาณาเขตพื้นที่ชัดเจน ภายในพื้นที่มีการใช้งานตอบสนองกิจกรรมหลากหลาย ตำแหน่งที่ตั้งค่อนข้างกระจายตัวออกจากกัน

ภาพที่ 36 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพัคตรพพมาน จังหวัตร้อยเอ็ด และตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนากลุ่ม TR01

ภาพที่ 37 ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TR01
ที่มา (Google, 2560)

2.1. เถียงนารหัส TR01-1 อายุ 1 - 2 ปี

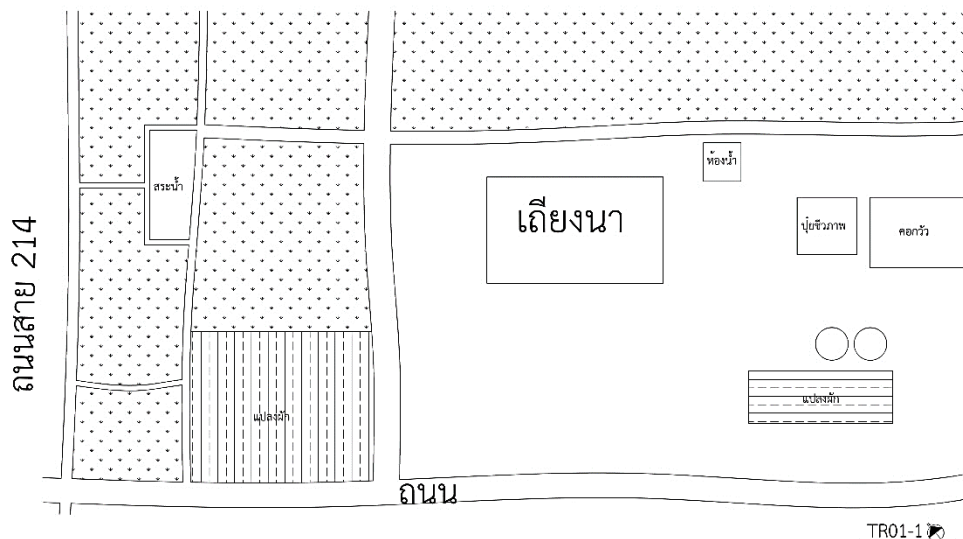
เถียงนามีบริเวณโดยรอบค่อนข้างกว้าง เนื่องจากที่ตั้งอยู่ติดกับถนนใหญ่ จึงมีการล้อมรั้วเพื่อความปลอดภัย มีการตั้งศาลพระภูมิ จัดสรรพื้นที่เพื่อเพาะปลูกพืชผักสวนครัว มีคอกสัตว์ ห้องน้ำ และเพิงเก็บห้องซึ่งทำหน้าที่เป็นห้องครัวของเถียงนา ด้านหลังของเถียงนาติดกับนาข้าวในกรรมสิทธิ์ของเจ้าของ ภายในเถียงนามีการใช้ไฟฟ้า ส่วนน้ำใช้การสูบน้ำจากบาดาลมาใช้เป็นหลัก

เถียงนาวางตัวตามแนวแกนทิศตะวันออก - ตะวันตก เสาโครงสร้างหลักของเถียงนามีจำนวน 9 ต้น โดยตั้งแต่ส่วนพื้นดินจนถึงพื้นไม้กระดานเป็นเสาปูน แล้วจึงต่อเสาไม้ขีดเรียงขึ้นไปรองรับส่วนของโครงสร้างหลังคา พื้นปูด้วยไม้กระดานขีดเรียบ ยกพื้น 2 ระดับ โดยระดับแรกจากพื้นดินทำบันไดสำหรับขึ้นเถียงนาทั้งสองด้าน กั้นพื้นที่นอกเถียงนากับด้านในด้วยผนังต้นอ้อสาน ซึ่งเป็นผนังที่สามารถเปิดออกได้ พื้นระดับสองยกสูงกว่าเล็กน้อยปิดทึบด้วยผนังต้นอ้อสานทั้งสี่ด้าน มีประตูทางเข้า ภายในเป็นห้องโล่งไม่มีการกั้นห้อง และไม่ปรากฏการเจาะบ้านหน้าต่าง โครงสร้างหลังคาใช้ไม้เหลื่อมขีดเรียบก่อเป็นโครง มุงด้วยสังกะสีทั้งหมด หลังคาทรงจั่วครอบส่วนที่เป็นห้อง ต่อหลังคาเพิงคลุมพื้นที่เถียงนาระดับแรก ทำให้หลังคามีลักษณะคล้ายหลังคาจั่วที่ปีกหลังคาฝั่งหนึ่งยื่นยาวกว่าปกติ ฝั่งหน้าจั่วด้านหนึ่งต่อหลังคาเพิงออกมา มีแคร่ไม้ตั้ง และจอดกระบะพ่วง

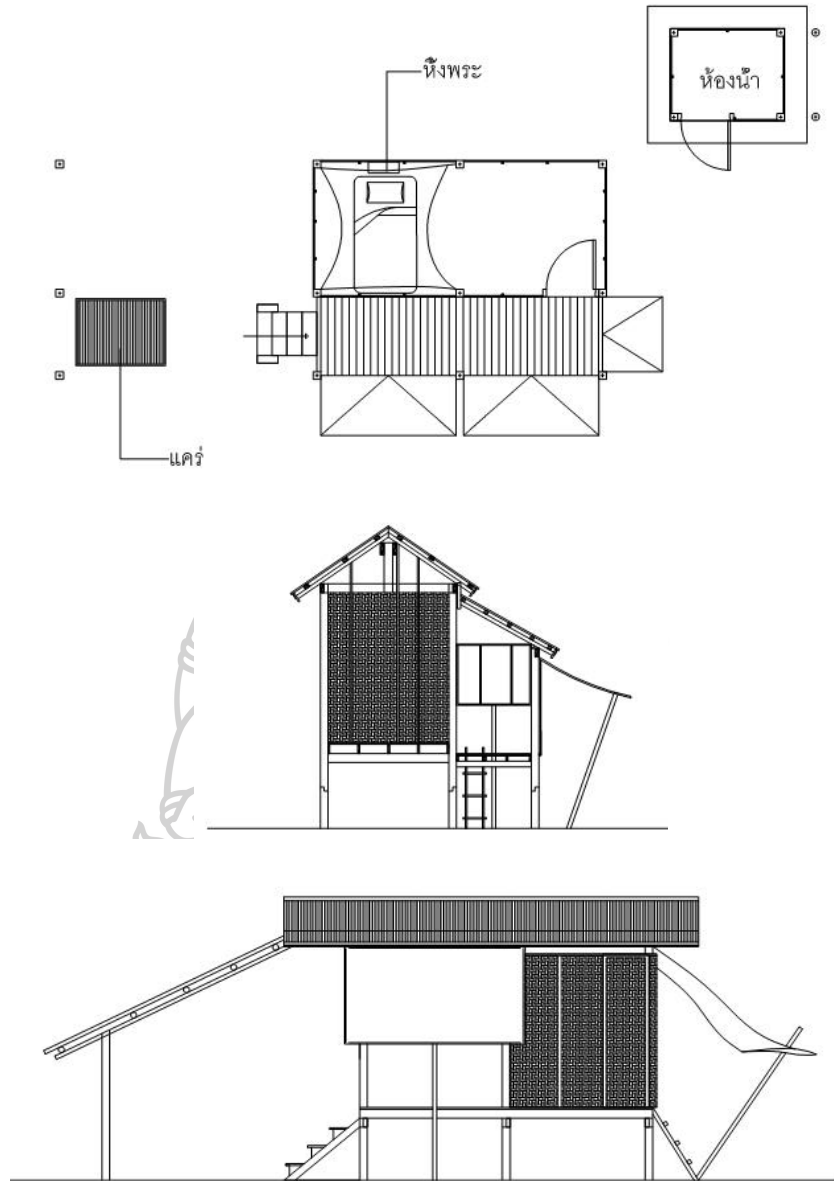
การใช้งานพื้นที่เถียงนา สามารถแบ่งออกเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ 1.พื้นที่กึ่งสาธารณะ ส่วนที่เป็นแคร่ไม้ นั่งวางบนพื้น เป็นพื้นที่ที่เปิดโล่ง คนรู้จักหรือผู้ที่ติดต่อค้าขายกับเจ้าของเถียงนาใช้แคร่ไม้ในการนั่งพูดคุย หรือติดต่อการค้ากัน 2.พื้นที่กึ่งส่วนตัว คือ บริเวณพื้นที่เถียงนาที่ยกระดับแรกจากพื้นดิน

ความปิดหรือเปิดของพื้นที่ปรับไปตามช่วงเวลา และความต้องการใช้งานของเจ้าของ เช่น ช่วงกลางวันเปิดผาผนังต้นอ่อนเพื่อรับแสงอาทิตย์และลม พอตกค้ำก็ปิดผนังลงเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น โดยพื้นที่บริเวณนี้ผู้ใช้งานหลักคือเจ้าของ ญาติ หรือเพื่อนสนิท 3.พื้นที่ส่วนตัว พื้นที่เตียงนาระดับที่สอง ลักษณะปิดทึบ มีประตูทางเข้า-ออกชัดเจน เป็นที่สำคัญนอนพักผ่อนในตอนกลางคืน มีของมีค่า เครื่องใช้ไฟฟ้า เสื้อผ้า ซึ่งมีเพียงเจ้าของเท่านั้นที่ใช้งานพื้นที่ส่วนนี้

ภายในเตียงนาไม่มีการตั้งเครื่องเรือน เจ้าของใช้การตอกตะปูตามเสา เพื่อเป็นพื้นที่สำหรับแขวนข้าวของ และใช้การเหน็บของตามช่วงसानของผนังต้นอ่อนเป็นการเก็บข้าวของแทน บริเวณได้ส่วนเตียงนาระดับที่สอง มีการห้อยแผ่นต้นอ่อนสาน เพื่อใช้เก็บหัวหอม กระจุกเทียม โดยส่วนที่ใช้เก็บข้าวของเครื่องครัวแยกออกจากเตียงนา เป็นเพิงเก็บของบริเวณข้างเคียง

ภาพที่ 38 ผังบริเวณเตียงนาระหัส TR01-1

ภาพที่ 39 แบบทางสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-1

ภาพที่ 40 เถียงนารหัส TR01-1 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 41 เถียงนารหัส TR01-1 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2. เถียงนารหัส TR01-2 อายุ 20 ปี

เถียงนา ตั้งอยู่ริมถนนสาย 214 ซึ่งเป็นถนนขนาดใหญ่ที่มีรถสัญจรไปมาตลอดเวลา แต่เนื่องจากบริเวณโดยรอบเถียงนามีต้นไม้ขนาดใหญ่มากพอที่ปกคลุมให้เถียงนาลมกลืนจนดูราวกับไม่มีสถาปัตยกรรมใดตั้งอยู่ นอกจากนี้เจ้าของยังสร้างแนวรั้วกั้นอาณาเขตของเถียงนาเพื่อป้องกันความ

ปลอดภัยอีกชั้นหนึ่ง ภายในแนวรั้วบริเวณด้านหน้าเป็นพื้นที่ปลูกพืชสวนครัว มีการกั้นคอกวัว โดยต่อผืนหลังคาจากเถียงนายื่นคลุมส่วนของคอกวัว ด้านหลังคอกวัวเป็นที่ตั้งของห้องน้ำซึ่งสร้างได้ประมาณ 4 - 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนด้านหลังและพื้นที่โดยรอบเถียงนา เป็นพื้นที่นาในกรรมสิทธิ์ของเจ้าของเถียงนา

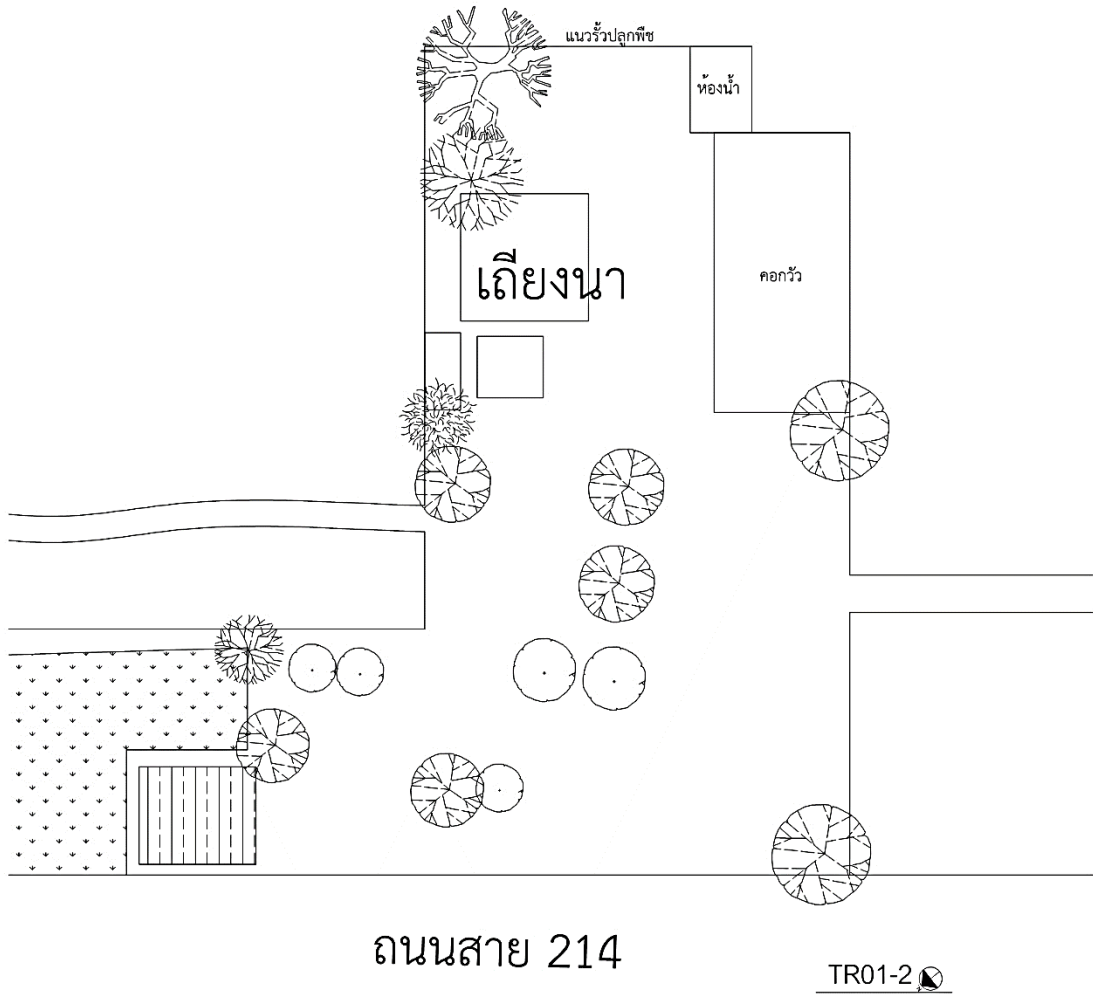
เถียงนาหลักปลูกสร้างโดยมีเสาโครงสร้างหลัก 6 ต้น เสาตั้งแต่พื้นดินจนถึงส่วนพื้นไม้กระดานเป็นเสาปูน ก่อนต่อด้วยไม้ขึ้นสูงไปรองรับโครงสร้างหลังคา ช่วงเสาแรกปิดล้อมด้วยผนังซึ่งใช้วัสดุผสมกันระหว่าง ยิมซัมบอร์ด วีวาบอร์ด แผ่นไม้เฌอร่า และผนังไม้ตีระแนงแนวตั้ง ช่วงเสาที่เหลือเปิดโล่ง พื้นบริเวณนี้ลดระดับลงมาจากส่วนพื้นที่มีการก่อผนังปิด โครงสร้างหลังคาต่อด้วยท่อนไม้จริง ไม่มีการขัดเรียบ มุงหลังคาด้วยสังกะสี หลังคาทรงจั่วคลุมช่วงเสาที่เป็นเถียงนาหลัก ซึ่งมีการต่อปีกหลังคาออกมาด้านจั่วทั้งหน้าและหลัง รวมทั้งต่อปีกหลังคายื่นมาคลุมคอกวัวด้านข้างเถียงนา ทำให้เสมือนใช้ผืนหลังคาแผ่นเดียวกันทั้งหมด ใต้หลังคาที่ยื่นต่อด้านจั่วบริเวณทางเข้า มีการตั้งแคร่ไม้ และพื้นมีการเทพูน เพื่อใช้เป็นพื้นที่ซักล้าง โดยการใช้พื้นที่ภายในเถียงนาสามารถแบ่งพื้นที่ได้ ดังนี้

1. บริเวณพื้นดิน ใช้งานเป็นพื้นที่ประกอบอาหารบริเวณด้านหน้าเถียงนา มีการตั้งเตาไฟ วางกองฟืน ตำแหน่งใกล้ ๆ กันเป็นที่ตั้งเครื่องปั้มน้ำบาดาล โดยน้ำที่ปั้มนั้นมานั้นจะใช้งานเพื่อการซักล้างเท่านั้น มีการตั้งแคร่เพื่อใช้เป็นที่นั่งพักผ่อนระหว่างวัน หรือสำหรับต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยียน

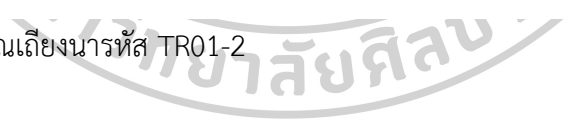
2. บริเวณพื้นระดับแรกจากดิน ใช้งานเป็นพื้นที่สำหรับใช้ทานอาหารในแต่ละวัน มีกระตักน้ำดื่ม ตู้เก็บกับข้าวเครื่องปรุงรส รวมถึงเครื่องครัวต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่มีค่อนข้างกึ่งส่วนตัว กล่าวคือถึงแม้ว่าจะเป็นพื้นที่เปิดโล่งไม่มีผนังปิด แต่การเข้าถึงพื้นที่จะต้องเดินลึกเข้ามาอีกด้านของเถียงนา ดังนั้นผู้ที่เข้ามายังพื้นที่บริเวณนี้ได้จึงต้องได้รับความวางใจจากเจ้าของในระดับหนึ่ง นอกจากนี้พื้นที่บริเวณนี้ยังเป็นส่วนที่เชื่อมต่อไปสู่อาณาเขตส่วนตัว ซึ่งเป็นห้องนอนของเจ้าของเถียงนา

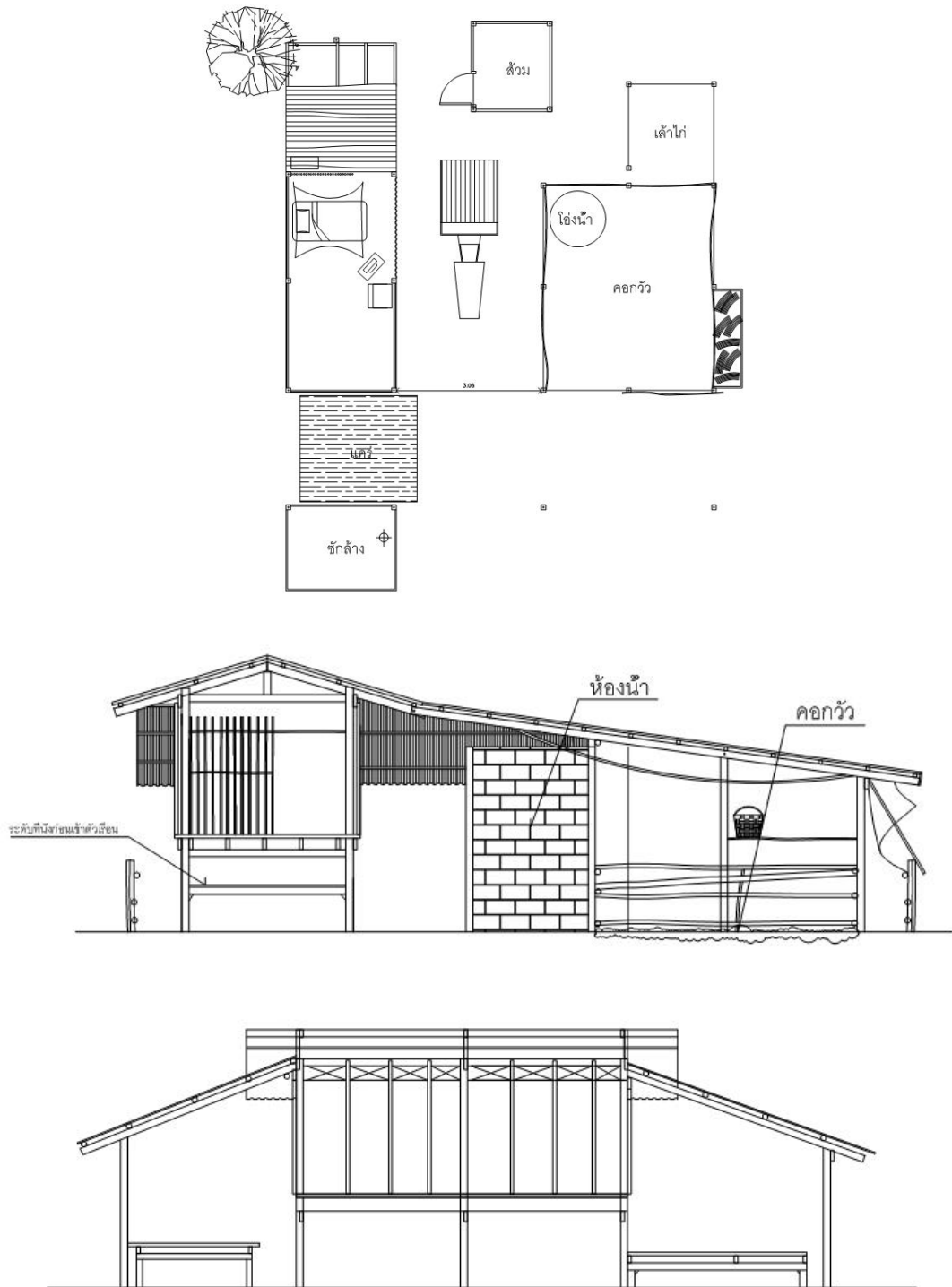
3. บริเวณพื้นยกระดับที่สอง เป็นพื้นที่ที่มีการก่อผนังปิดด้วยวัสดุทึบ เว้นโล่งเพียงส่วนที่ใช้เป็นทางเข้า-ออกเท่านั้น ภายในใช้เป็นที่สำหรับพักผ่อนในเวลาว่าง และเก็บข้าวของสำคัญ

ภายในเถียงนาไม่มีการตั้งเครื่องเรือนนอกเหนือไปจากตู้กับข้าวที่ส่วนของครัว ข้าวของบรรดาเสื้อผ้าจึงใช้การแขวนตามราวไม้ไผ่ หรือแขวนไว้ตามตะปูที่ตอกไว้จุดต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการใช้งานพื้นที่ระหว่างเถียงนาและคอกวัว เป็นพื้นที่สำหรับจอดรถจักรยานยนต์ รถเข็น และเครื่องจักรสำหรับการเกษตรกรรม

ภาพที่ 42 ผังบริเวณเกียงนารหัส TR01-2

ภาพที่ 43 แบบสถาปัตยกรรมเทียนนารหัส TR01-2

ภาพที่ 44 เถียงนารหัส TR01-2 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

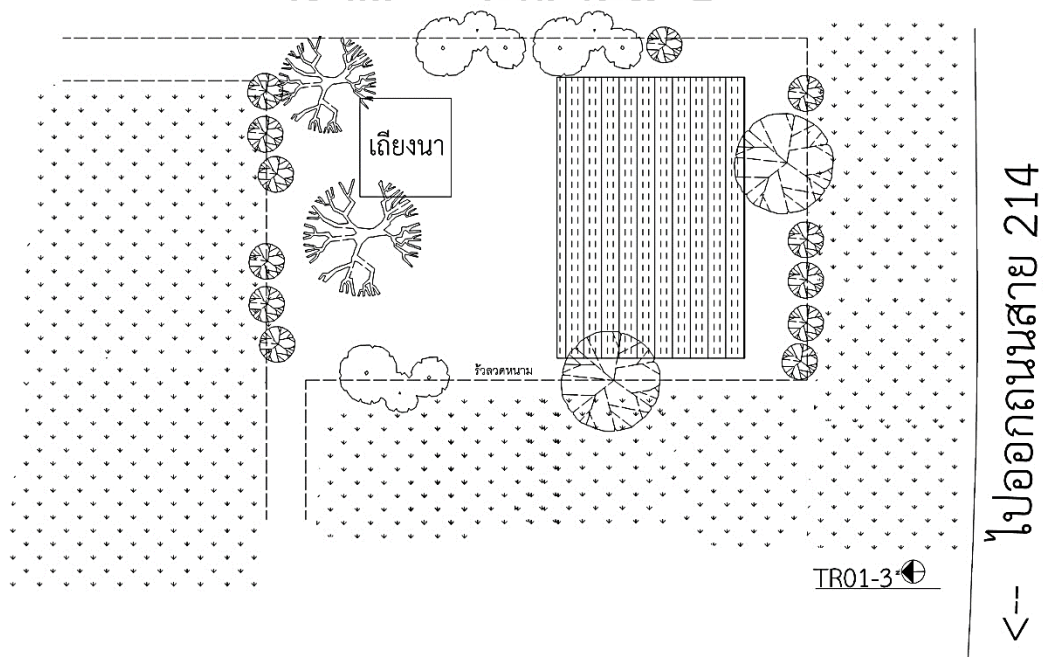
ภาพที่ 45 เถียงนารหัส TR01-2 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2.3. เถียงนารหัส TR01-3 อายุ 10 ปี

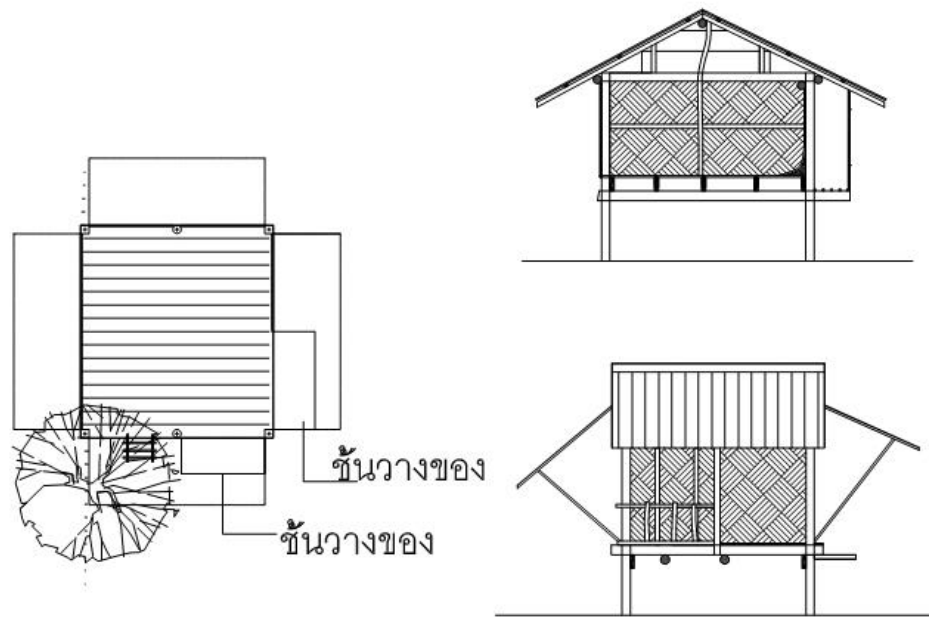
เถียงนาตั้งอยู่บนที่ดินสูงกว่าระดับของผืนนาอย่างเด่นชัด ตัวเถียงนาอยู่ใกล้ใต้ต้นไม้ใหญ่ต้นใหญ่สุดในขอบเขตไร่หนามที่มีการล้อมไว้ มีต้นไม้ขนาดย่อมปลูกขึ้นตามแนวไร่หนาม ภายในเขตแนวไร่มีการเว้นพื้นที่เป็นลานกว้าง ส่วนหนึ่งมีการปรับหน้าดิน และจัดสรรพื้นดินเพื่อเตรียมปลูกพืช

เนื่องจากระยะทางจากบ้านและเตียงนาใช้เวลาเพียง 3-4 นาทีในการเดินทางโดยจักรยานยนต์ เจ้าของมักใช้การเดินทางไป-กลับบ้านมากกว่าค้างคืน ปัจจุบันเตียงนาหลังนี้จึงไม่ค่อยได้ใช้งานบ่อย ใช้งานเป็นพื้นที่พักช่วงระหว่างวันบ้าง ไม่ปรากฏพื้นที่สำหรับจุดไฟประกอบอาหาร หรือการใช้งานไฟฟ้า ภายในเตียงนา

โครงสร้างหลักเป็นเสาปูน ซึ่งปักตั้งแต่ผิวดินขึ้นไปจนถึงส่วนของหลังคา จำนวน 4 ต้น โครงสร้างหลังคาทำจากไม้เป็นทรงจั่ว ด้านหน้าจั่วทั้งสองด้านมีการต่อแนวกันสาดยื่นออกมา ผนังปิดทึบสามด้าน ด้านจั่วและด้านยาวด้านหนึ่งปิดด้วยผนังซึ่งทำจากต้นอ้อ ซึ่งผนังต้นอ้อบริเวณด้านยาวของเตียงนาสามารถเปิดออกได้ในลักษณะบานกระทุ้ง ส่วนด้านตรงข้ามปิดผนังด้วยแผ่นไม้อัดและสังกะสี ด้านจั่วที่เปิดโล่งเป็นทางเข้าหลักของเตียงนา ผนังยกสูงปูด้วยแผ่นไม้กระดานขัดเรียบ ผนังด้านที่เป็นไม้อัดและสังกะสีมีการส่วนประกอบจากท่อนไม้ โดยต่อยื่นพื้นแนวเสาโครงสร้างหลัก 50 เซนติเมตร เป็นพื้นที่สำหรับเก็บข้าวของ บ้านโตของเตียงนาสามารถเคลื่อนที่ได้ เวลาที่ไม่ใช้งานจะยกเก็บ โดยวางไว้ด้านผนังที่เปิดโล่ง เพื่อสะดวกต่อการหยิบใช้งาน

ภาพที่ 46 ผังบริเวณเตียงนารหัส TR01-3

ภาพที่ 47 แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-3

ภาพที่ 48 เถียงนารหัส TR01-3 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

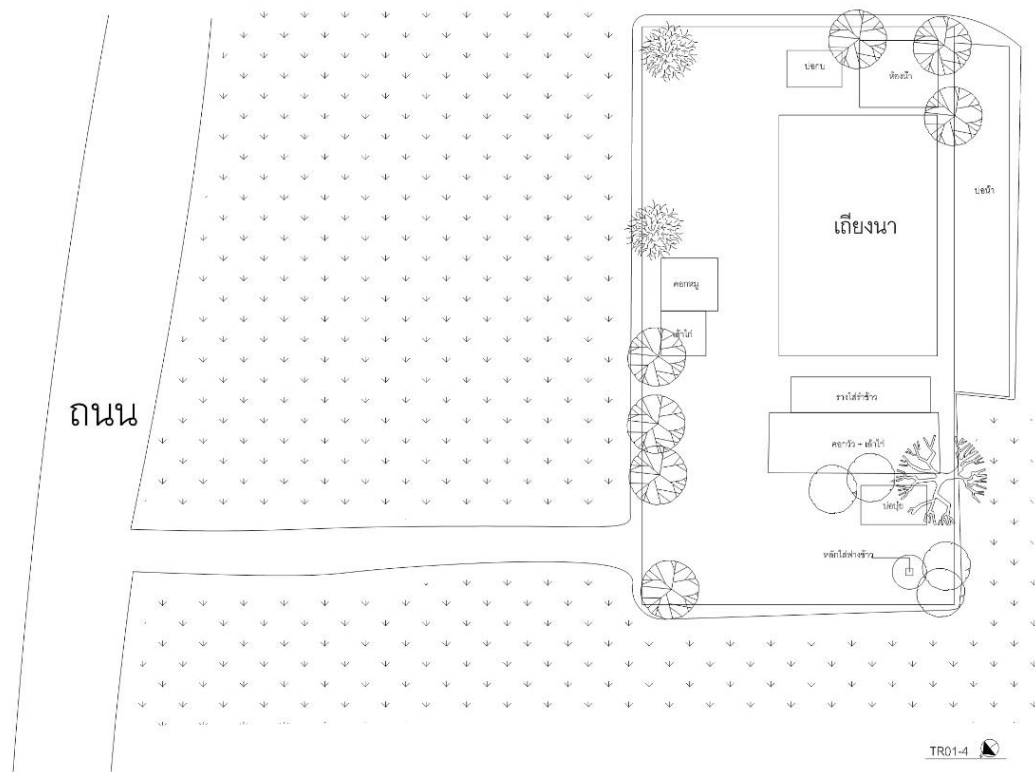
ภาพที่ 49 เกียงนารหัส TR01-3 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

2.4. เกียงนารหัส TR01-4 อายุ 40 ปี

เกียงนามีการล้อมรั้วโดยทำเป็นรั้วสังกะสีที่บส่วนล่าง ด้านบนซึ่งตาข่ายไนลอนเพื่อกั้นอาณาเขตพื้นที่ อีกทั้งยังมีการปลูกต้นไม้ตามแนวรั้วมีขึ้นหนึ่ง ภายในอาณาเขตเกียงนามีการสร้างพื้นที่เลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด ทั้งคอกวัว-ควาย คอกหมู เล้าไก่ และบ่อกบ ไม่มีการขุดบ่อน้ำ โดยใช้น้ำบาดาลเป็นหลัก พื้นดินจำเพาะที่ตั้งของตัวเกียงนา เป็นพื้นที่ที่มีการถมดินสูงขึ้นจากบริเวณโดยรอบเล็กน้อย แล้วลานปูนขัดพื้นให้เรียบทำเป็นพื้นของเกียงนา ภายในมีเครื่องเรือนวางแบ่งพื้นที่สวนครัว ห้องนอน นอกจากนี้บนพื้นดินเป็นพื้นที่เก็บของ เช่น ถังกระสอบ แผ่นสังกะสี สายยาง เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณคานหลังคามีการวางแผ่นสังกะสีใช้เป็นชั้นเก็บของอีกส่วนหนึ่ง

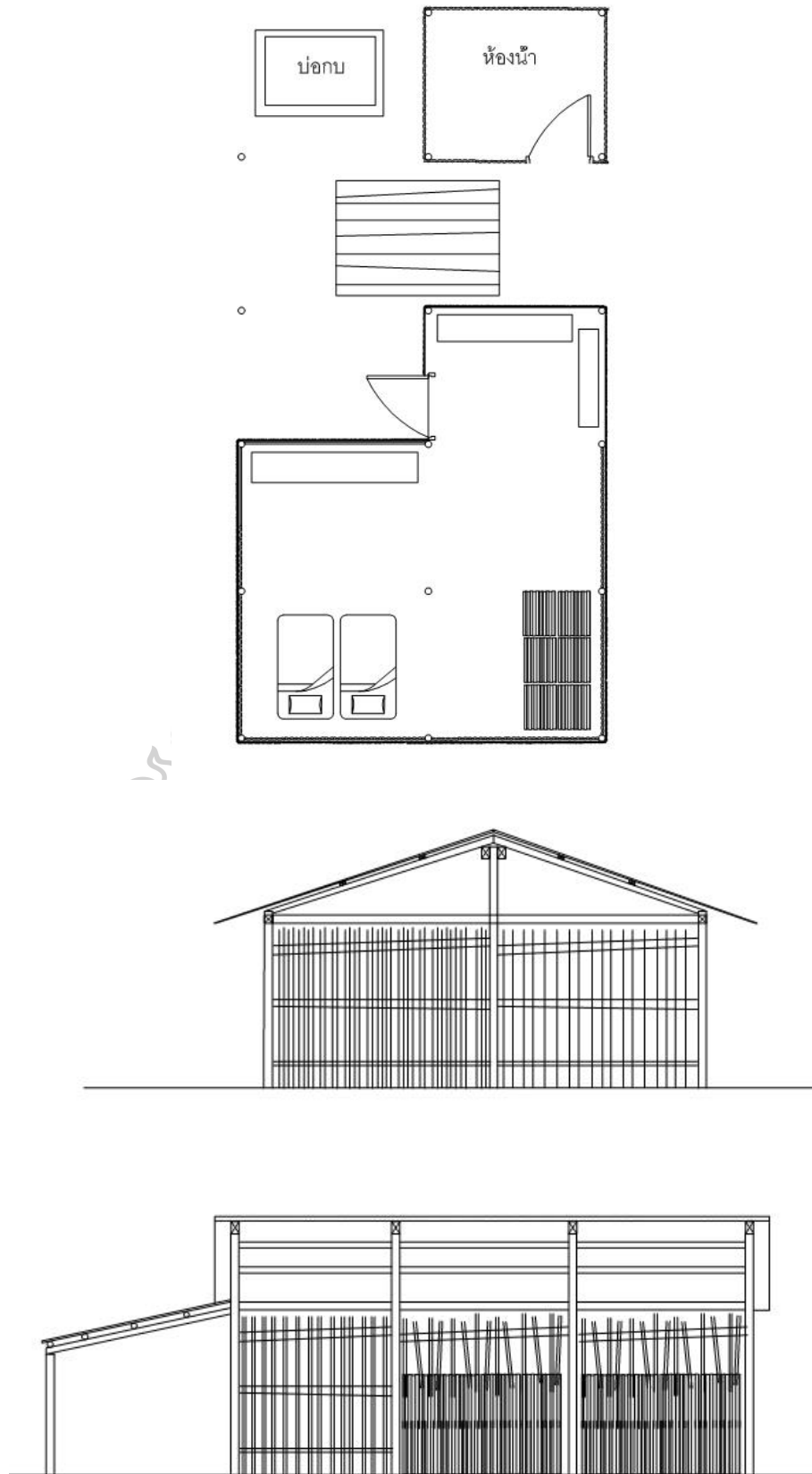
เสาโครงสร้างหลักของเกียงนาที่มาจากไม้จริงใช้ทั้งลำต้นไม่มีการขัดเรียบจำนวน 12 ต้น แบ่งสัดส่วนโดยตั้งเป็น 3 แถวแถวละ 4 ต้น ส่งผลให้เกียงนามีลักษณะเป็นอาคารในผังสี่เหลี่ยมผืนผ้า เสาโครงสร้างหลักมีความสูงตั้งแต่ระดับพื้นดินขึ้นไปรองรับน้ำหนักโครงสร้างหลังคาจั่วไม้ มุงหลังคาด้วยสังกะสี ผนังเกียงนาก่อติดพื้นดินขึ้นไปจนถึงส่วนของหลังคา โดยทำเป็นโครงผนังด้วยการตีระแนงไม้ ใต้อ่อนเกือบทั้งหลังก่อนจะปิดให้ทึบจากด้านในด้วยวัสดุหลากหลายชนิด ได้แก่ แผ่นสังกะสี แผ่นไม้อัด ถังกระสอบ และตาข่ายไนลอนสีฟ้า ผนังเกียงนาก่อปิดเกือบตลอดทั้งหลัง โดยเว้นเปิดโล่งไว้ 1 ช่วงเสา ซึ่งส่วนที่เปิดโล่งนี้มีการต่อกันเสาสังกะสียื่นเพิ่มออกมาจากตัวเกียงนา ซึ่งได้กันเสาไม้ตะเภาตั้งไว้สำหรับวางฟางอัดก้อนและผูกเปลญวน ไม่ปรากฏการยกพื้นจากระดับพื้น แต่บริเวณพื้นที่ตั้งของเกียงนา มีการลาดปูนซีเมนต์ลงดินก่อนตั้งเครื่องเรือนที่ต้องการใช้งาน

ปัจจุบันเตียงนาหลังนี้ใช้เป็นที่พักระหว่างวันเป็นสำคัญ มีการใช้งานในช่วงกลางคืนบ้างไม่บ่อยครั้ง
ส่วนใหญ่มักเป็นบุตรเจ้าของเตียงนาที่มาใช้เป็นพื้นที่สังสรรค์กับกลุ่มเพื่อนเวลากลับมาเยี่ยมบ้าน

ภาพที่ 50 ผังบริเวณเตียงนารหัส TR01-4

ภาพที่ 51 แบบสถาปัตยกรรมเถียงนารหัส TR01-4

ภาพที่ 52 เถียงนารหัส TR01-4 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

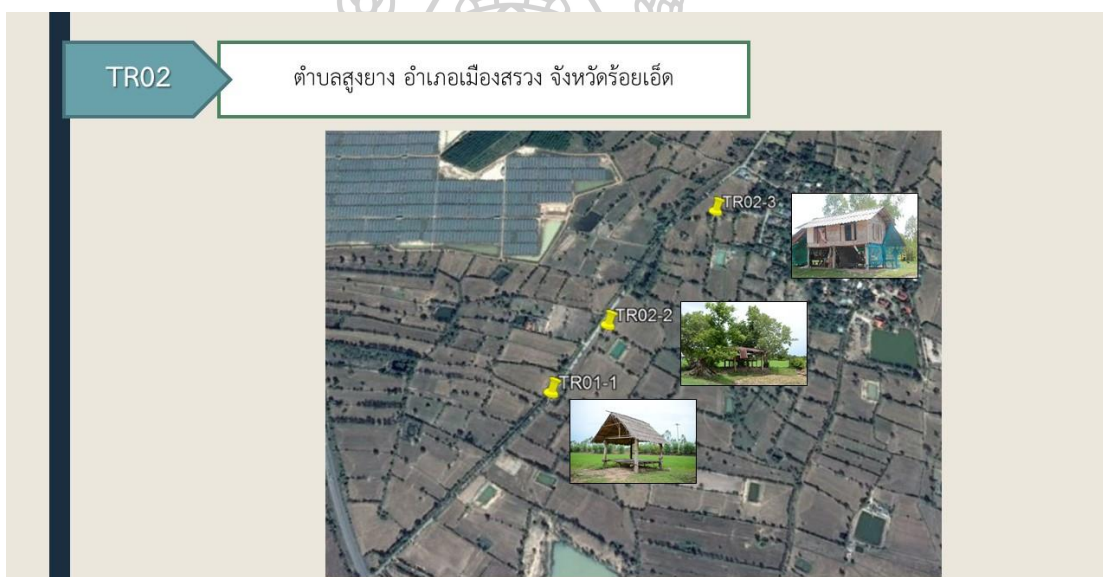

ภาพที่ 53 เถียงนารหัส TR01-4 พบที่ตำบลน้ำใส อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

3. เกียงนา พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

พื้นที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตทุ่งกุลาร้องไห้ ทำให้ดินบริเวณนี้มีลักษณะค่อนข้างแห้งกว่าอีกสองพื้นที่ศึกษา ไม่พบแหล่งน้ำธรรมชาติอย่างลำคลองหรือกุดน้ำ ทำให้มีการขุดบ่อกักเก็บน้ำใช้ในหมู่บ้าน การเข้าถึงพื้นที่ศึกษาใช้เส้นทางหมายเลข 215 เกียงนากลุ่มตัวอย่างตั้งอยู่บริเวณทางเข้าสู่บ้านบ้านดอนคู่ ลักษณะถนนเป็นถนนปูน รถขนาด 4 ล้อสามารถวิ่งสวนกันได้ แต่ไม่เหมาะสำหรับรถบรรทุกขนาดใหญ่

พื้นที่ศึกษานี้ ปรากฏเกียงนาที่มีลักษณะเปิดโล่ง และแบบเกียงนาขนาดใหญ่ที่มีการใช้งานพื้นที่บริเวณเกียงนาในกิจกรรมที่หลากหลาย และเป็นพื้นที่ที่พบการใช้งานวัสดุธรรมชาติมาใช้ในการก่อสร้างเกียงนาเด่นชัด

ภาพที่ 54 ภาพถ่ายทางอากาศพื้นที่ศึกษาบริเวณตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด และตำแหน่งที่ตั้งของเกียงนากลุ่ม TR02

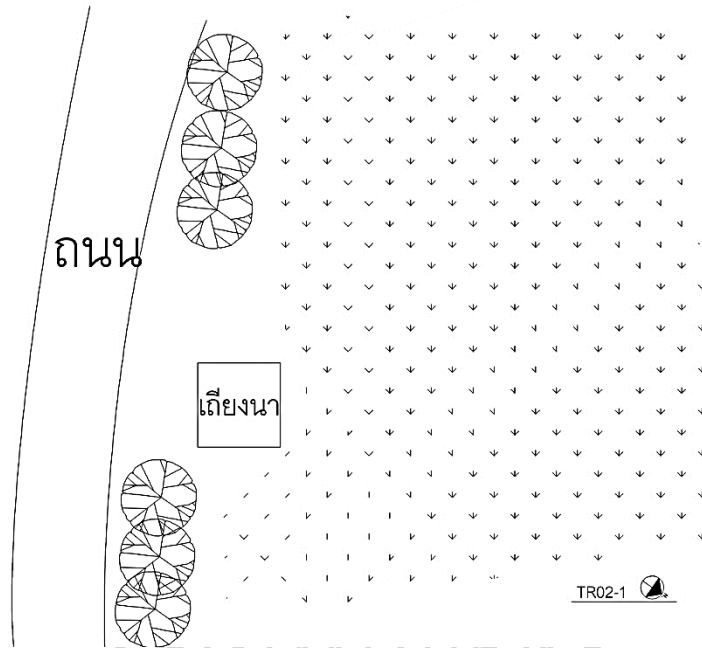

ภาพที่ 55 ลักษณะถนนทางเข้าพื้นที่ศึกษาเถียงนากลุ่ม TR02
ที่มา (Google, 2560)

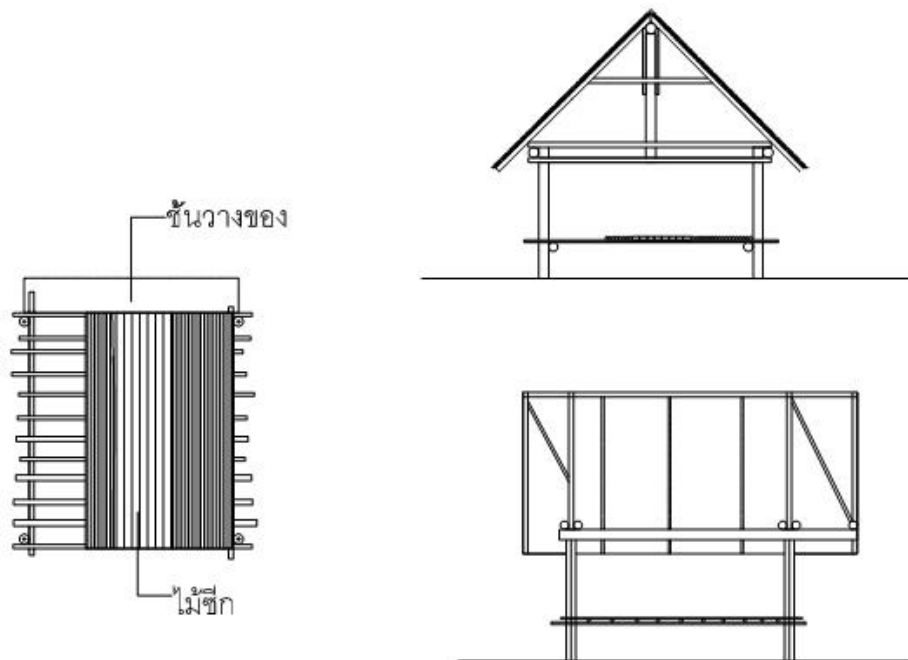
3.1. เถียงนารหัส TR02-1 อายุ 1 ปี

เถียงนาตั้งอยู่บริเวณที่ดอนริมถนนสายชนบทภายในชุมชน มักใช้งานในช่วงระหว่างวันสำหรับกินข้าวกลางวันหรือเป็นที่หลบแดดหลบฝนบนพื้นของเถียงนา ไม่ปรากฏร่องรอยของการประกอบอาหารในบริเวณใกล้เคียงเถียงนา

โครงสร้างหลักเป็นเสาไม้จริง 4 ต้นปักลงพื้นสูงถึงส่วนของโครงสร้างหลังคาซึ่งทำจากไม้ไผ่ มุงหลังคาทรงจั่วสูงด้วยตับหญ้าคา ไม่มีผนังเปิดโล่งทั้ง 4 ด้าน พื้นยกขึ้นจากพื้นไม้สูงมากทำจากไม้ไผ่ ฝาซีกตอกตะปูติดกันเป็นแพ

ภาพที่ 56 ผังบริเวณเตียงนารหัส TR02-1

ภาพที่ 57 แบบสถาปัตยกรรมเตียงนารหัส TR02-1

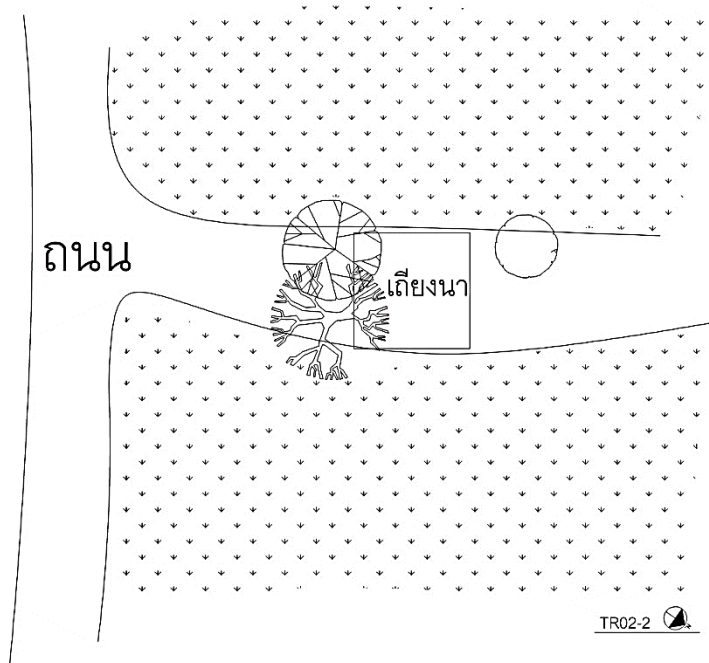

ภาพที่ 58 เถียงนารหัส TR02-1 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

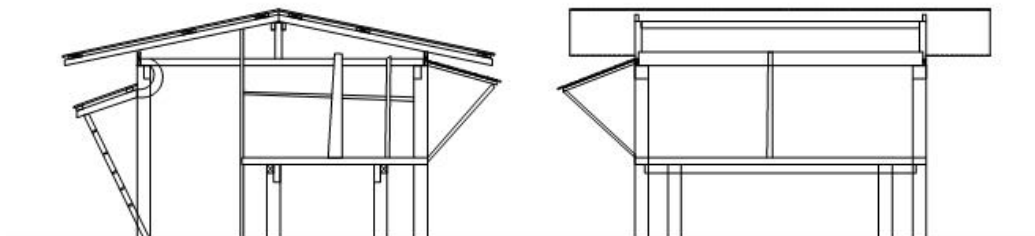
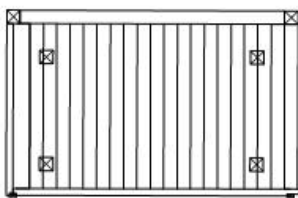
3.2. เถียงนารหัส TR02-2 อายุ 5 ปี

เถียงนาตั้งอยู่บนคันนาขนาดกว้างเท่าช่วงเสาของเถียงนา มีต้นไม้ขึ้นให้ร่มเงาล้อมรอบเถียงนา ส่วนใหญ่ใช้งานช่วงระหว่างวัน เป็นที่พักหลบแดดหลบฝน แผ่นสังกะสีที่ทำหน้าที่เป็นผนังเถียงนาค้ำยันด้วยไม้ไผ่เปิดโล่ง เพื่อให้ระบายอากาศและรับลมได้เต็มที่ แต่หากต้องการให้พื้นที่มีความเป็นส่วนตัว ผู้ใช้งานสามารถปิดแผ่นสังกะสีลงได้ ไม่มีร่องรอยของการประกอบอาหารในบริเวณใกล้เคียง

เสาโครงสร้างหลักจำนวน 4 ต้น เป็นเสาคอนกรีตระยะตั้งแต่ระดับพื้นดินสูงขึ้นไปถึงโครงสร้างหลังคาไม้จั่วเตี้ย มุงด้วยสังกะสี พื้นยกสูงจากระดับดินรองรับด้วยเสาคอนกรีตอีกจำนวน 4 ต้น ปูพื้นด้วยไม้กระดานขัดเรียบ ผนังเถียงนาใช้เป็นแผ่นสังกะสีแขวนห้อยไว้จำนวนสามด้านของเถียงนา ซึ่งใช้ไม้ไผ่เป็นไม้ค้ำยันเปิดแผ่นสังกะสีเอาไว้

ภาพที่ 59 ผังบริเวณเทียนนารหัส TR02-2

ภาพที่ 60 แบบสถาปัตยกรรมเทียนนารหัส TB02-2

ภาพที่ 61 เถียงนารหัส TR02-2 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 62 เถียงนารหัส TR02-2 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

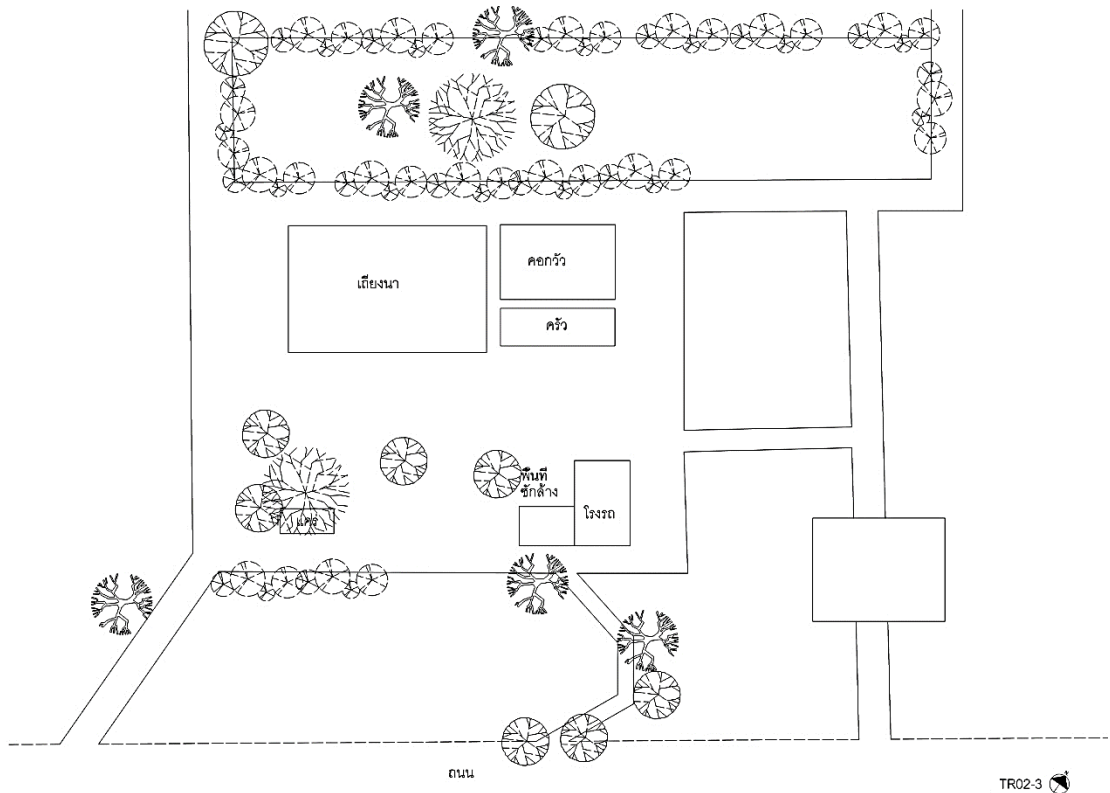
3.3. เถียงนารหัส TR02-3 อายุ 10 ปี

เถียงนารหัส TR02-3 อายุ 10 ปี เป็นเสาคอนกรีตต่อเสาเข็มไม้ จนไปจรดกับ โครงสร้างหลังคาทำจากไม้ไผ่ทรงจั่ว มุงหลังคาช่วงเสานี้ด้วยกระเบื้องลอน ผืนหลังคากระเบื้องนี้ มีการต่อยาวยื่นออกมา โดยมีชายหลังคามีแนวเสารองรับอีก 3 เสา เป็นเสาไม้สี่เหลี่ยม ส่วนด้านจั่ว ด้านหนึ่งต่อผืนหลังคายื่นด้วยแผ่นสังกะสี รองรับชายหลังคาสังกะสีด้วยเสาไม้จริงใช้ทั้งต้นไม่มีการตัดแปลง

พื้นที่ช่วงเสาคอนกรีตยกพื้นที่สูงปูด้วยไม้กระดานขัดเรียบ ปิดผนังด้วยไม้ไผ่ตีระแนงในแนว ขวาง บางส่วนปิดผนังด้วยแผ่นวิวาร์บอร์ด มีการเว้นช่องติดบานหน้าต่างสูง เพื่อเปิดรับแสงและ ระบายอากาศ ส่วนพื้นที่บริเวณระหว่างช่วงเสาคอนกรีตและเสาไม้สี่เหลี่ยม ตั้งเตียงไม้ต่อเนื่องยาว ตลอดช่วงเสา ส่วนจั่วด้านที่เป็นชายคาสังกะสี เป็นตำแหน่งทางขึ้นบันไดเพื่อเข้าสู่เถียงนา และพื้นที่ สำหรับแขวนเสื้อผ้า มีการชิงตาชายในลอนสีฟ้าปิดพื้นที่โล่งที่ไม่มีการก่อผนังบริเวณระดับพื้นดิน ซึ่ง เป็นการช่วยบดบังจากสายตาคนภายนอก

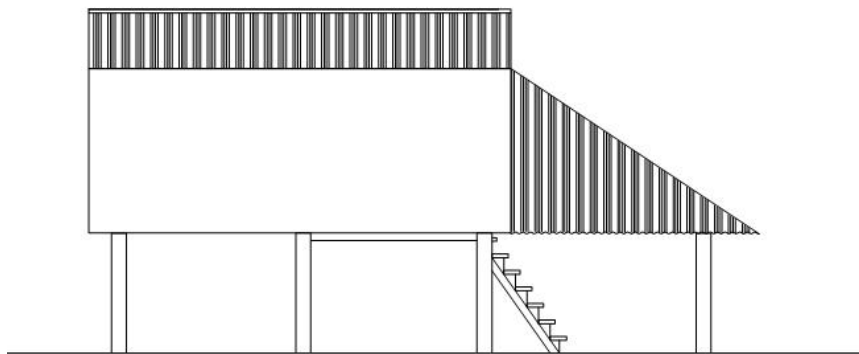
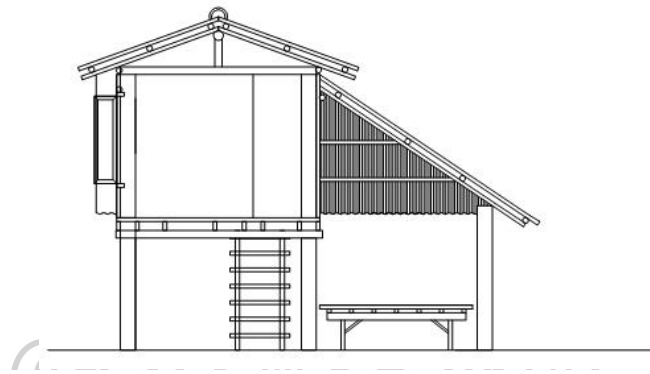
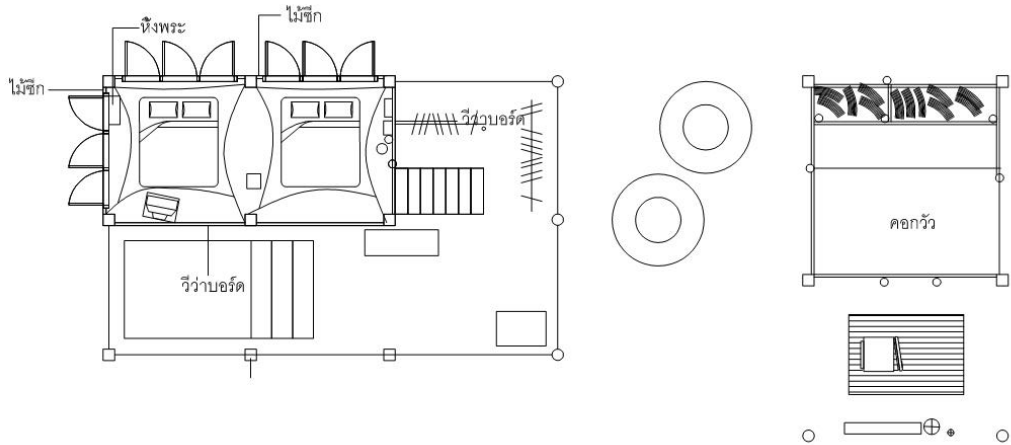
เถียงนาหลังนี้ใช้งานเกือบตลอดเวลา ทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืน โดยพื้นที่ที่ใช้งานในช่วง กลางวันหลัก ๆ คือ บริเวณชายคาหลังคากระเบื้องลอนที่มีการตั้งเตียงนั่ง ใช้ทั้งเป็นที่กินข้าว นั่งเล่น พักผ่อน และที่สำคัญรับแขกผู้มาเยี่ยม ส่วนที่สำหรับพักผ่อนยามกลางคืนใช้พื้นที่ชั้นสองภายใน เถียงนาที่มีการปิดผนังเถียงนา โดยภายในมีการวางพูกที่นอน แขนงมุ้ง และแขวนหิ้งพระ ส่วนใต้ ชายคาสังกะสีเป็นพื้นที่สำหรับวางข้าวของเครื่องใช้ เช่น โต๊ะวางกับข้าว ตากเสื้อผ้า จอดจักรยาน เป็นต้น

ภายในบริเวณโดยรอบเถียงนาหลังนี้ มีการก่อสร้างคอกวัวโดยต่อชายคาออกมาแล้วใช้พื้นที่ ต่อเติมนี่บริเวณนั้นเป็นครัว มีการตั้งเพิงเปิดโล่งเป็นที่เก็บข้าวของบรรดาเครื่องนุ่งห่ม ห้องน้ำและ พื้นที่จอดยานพาหนะของสมาชิกในครอบครัว พื้นที่ส่วนหนึ่งจัดวางเก้าอี้ที่นั่งพักผ่อน ห้อยเปลญวน และบริเวณใกล้เคียงกันเป็นส่วนสำหรับล้างจานชาม

ภาพที่ 63 ผังบริเวณเตียงนารหัส TR02-3

ภาพที่ 64 แบบสถาปัตยกรรมเทียนนารหัส TR02-3

ภาพที่ 65 เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 66 เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ 67 เถียงนารหัส TR02-3 พบที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดร้อยเอ็ด

การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสถาปัตยกรรม

การอธิบายถึงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางสถาปัตยกรรม ในลำดับแรกผู้ศึกษา ได้จัดระเบียบข้อมูลภาคสนามไว้ในตาราง โดยเรียงลำดับรายการเรียงนาตามอายุ พร้อมกับจำแนกรายละเอียดของวัสดุก่อสร้างของเรียงนาออกมา เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของเรียงนากลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

รหัสเรียงนา	อายุ	องค์ประกอบสถาปัตยกรรม				
		เสา	โครงหลังคา	หลังคา	พื้น	ผนัง
TR01-4	40	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - (ไม่มี) อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ปูนซีเมนต์	- สังกะสี - ไม้กระดาน - แผ่นลามิเนต - กระสอบปุ๋ย - ตาข่ายไนลอน
TB01-5	30	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- แผ่นไม้ กระดาน - ไม้ไผ่ตีระแนง
TR01-2	20	- เสา คอนกรีต - เสาเข็มไม้	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- ยิปซัมบอร์ด - วิวาบอร์ด - แผ่นไม้เฌอร่า - ไม้ตีระแนง - แผ่นไวนิล

รหัสเทียนนา	อายุ	องค์ประกอบสถาปัตยกรรม				
		เสา	โครงหลังคา	หลังคา	พื้น	ผนัง
TR01-3	10	- เสา คอนกรีต	อเส - ไม้จริง (ท่อน) ซื่อ - (ไม่มี) จันทัน - ไม้จริง (ท่อน) ดั่ง - ไม้จริง (ท่อน) อกไก่ - ไม้จริง (ท่อน) แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- ผนังขัดทำ จากต้นอ้อ - ผนังไม้อัด - แผ่นสังกะสี
TR02-3	10	- เสา คอนกรีต - เสาเข็มไม้	อเส - ไม้จริง (ท่อน) ซื่อ - ไม้จริง (ท่อน) จันทัน - ไม้จริง (ท่อน) ดั่ง - (ไม่มี) อกไก่ - ไม้จริง (ท่อน) แป - ไม้จริง (ท่อน)	- กระเบื้อง ลอน - สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- ผนังไม้ซีก - วิวาบอร์ด - เเจาะผนังติด บานหน้าต่าง
TB01-1	8	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้จริง (ท่อน), ไม้ไผ่ ซื่อ - (ไม่มี) จันทัน - ไม้จริง (ท่อน), ไม้ไผ่ ดั่ง - (ไม่มี) อกไก่ - ไม้ไผ่ แป - ไม้จริง (หากเป็น สี่เหลี่ยม)	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	-
TB01-3	7	- เสา คอนกรีต - เสาไม้จริง ทรงสี่เหลี่ยม ขัดพื้นเรียบ	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ดั่ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- ไม้ตีระแนง - สังกะสี

รหัสเทียนนา	อายุ	องค์ประกอบสถาปัตยกรรม				
		เสา	โครงหลังคา	หลังคา	พื้น	ผนัง
TB01-2	6 - 7	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- กระเบื้อง ลอน - สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- แผ่นไฟเบอร์ - สังกะสี
TB01-4	5	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้จริง (ตัดเป็น แผ่น) ซื่อ - ไม้จริง (ตัดเป็น แผ่น) จันทัน - ไม้จริง (ตัด เป็นแผ่น) ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม, ไม้ไผ่	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	-
TR02-2	5	- เสา คอนกรีต - เสาไม้จริง	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	-
TR01-1	1 - 2	- เสา คอนกรีต - เสาเข็มไม้	อเส - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม จันทัน - ไม้ทรง สี่เหลี่ยม ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม แป - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม	- สังกะสี	- ไม้กระดาน ขัดเรียบ	- ผนังขัดทำ จากต้นอ้อ

รหัสเถียงนา	อายุ	องค์ประกอบสถาปัตยกรรม				
		เสา	โครงหลังคา	หลังคา	พื้น	ผนัง
TRO2-1	1	- เสาไม้จริง ใช้ทั้งลำต้น ไม่มีการขัด เรียบ	อเส - ไม้จริง (ท่อน) ซื่อ - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม, ไม้จริง (ท่อน) จันทัน - ไม้จริง (ท่อน) ตั้ง - ไม้ทรงสี่เหลี่ยม อกไก่ - ไม้จริง (ท่อน) แป - ไม้จริง (ท่อน)	- หญ้า แพก	- ไม้ไผ่ผ่าซีก	-

ตารางที่ 1 ตารางข้อมูลเถียงนากลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับตามอายุเถียงนาและแสดงรายการวัสดุ
ก่อสร้าง

จากข้อมูลภาคสนาม ทำให้สามารถอธิบายถึงลักษณะของเถียงนาที่พบในปัจจุบันได้ว่า
องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม อันได้แก่ เสา หลังคา ผนัง และพื้นของเถียงนา มีลักษณะดังนี้

1. เสา ปรากฏการใช้ประเภทวัสดุเสาก่อสร้างทั้งสิ้น 2 ชนิด คือ

1.1. เสาไม้จริงใช้ทั้งลำต้น เป็นเสาไม้ที่ไม่มีการขัดเรียบหรือตกแต่งให้เป็นเสาเหลี่ยม
ความสูงของเสาเริ่มตั้งแต่พื้นดินสูงขึ้นไปถึงส่วนของหลังคา มีการบากเสาสำหรับสอดคาน
ระดับพื้น และวางโครงหลังคา

ภาพที่ 68 เถียงนารหัส TB01-2 เสาโครงสร้างใช้เป็นเสาไม้จริงทั้งลำต้น

1.2. เสาคอนกรีต ถือเป็นวัสดุประเภทใหม่ที่มีการใช้งานเพิ่มเติมจากการใช้วัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งเสาคอนกรีตด้านหนึ่งมักมีการทำเป็นรอยบากไว้แล้ว เพื่อง่ายต่อการใช้งาน เพื่อเชื่อมต่อกับองค์ประกอบส่วนอื่น โดยการใช้เสาคอนกรีตสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ :-

- เสาคอนกรีตทั้งต้น โดยปักเสาลงในดิน ด้านเสาที่เป็นรอยบากรองรับส่วนของโครงหลังคา โดยยึดไว้ด้วยการตอกตะปู
- เสาคอนกรีตต่อไม้จริง เป็นการปักเสาคอนกรีตเป็นฐานล่างจากพื้นดินขึ้นมาจนถึงระดับพื้นเถียงนา ส่วนบากของเสาคอนกรีตเชื่อมต่อกับเสาไม้จริง ซึ่งมีทั้งแบบที่เป็นไม้ถากให้เกือบเป็นเสาสี่เหลี่ยม และเสาไม้จริงทั้งต้นต่อขึ้นไปจนส่วนของโครงหลังคา
- เสาคอนกรีตต่อเสาเข็มไม้ เป็นการปักเสาคอนกรีตจากระดับพื้นดินจนถึงส่วนของพื้นเถียงนา ต่อด้วยเสาเข็มไม้ ซึ่งมีหน้ากว้างประกบติดกับเสาคอนกรีตพอดี

ภาพที่ 69 เถียงนารหัส TR02-2 ใช้เสาคอนกรีตเป็นเสาโครงสร้าง ระยะความสูงตั้งแต่พื้นดินจนถึงส่วนของโครงหลังคา

ภาพที่ 70 เถียงนารหัส TB01-3 เป็นเถียงนาที่ใช้เสาคอนกรีตต่อกับเสาไม้จริงเป็นเสาโครงสร้าง

ภาพที่ 71 เถียงนารหัส TR01-1 ฐานล่างเป็นเสาคอนกรีตต่อด้วยเสาเข็มไม้

สำหรับลักษณะของเสาเถียงนาที่ปรากฏในปัจจุบัน พบว่า เสาไม้จริงที่ใช้แบบทั้งลำต้นโดยไม่ได้มีการตกแต่งเสา เป็นลักษณะที่มีการเลือกใช้งานวัสดุที่ปรากฏตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการเลือกใช้เสาประเภทนี้อาจมาจากสาเหตุที่ว่า เถียงนาเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัย

ชั่วคราว จึงไม่จำเป็นต้องใช้ความพิถีพิถันในการเลือกใช้วัสดุก่อสร้างมากนัก คำนึงถึงความแข็งแรงคงทนเพียงพอต่อการอยู่อาศัยเพียงช่วงเวลาหนึ่ง

ในขณะเดียวกันปรากฏการณ์ใช้วัสดุประเภทใหม่มาเป็นเสาโครงสร้าง คือ เสาคอนกรีตและเสาเข็มไม้ โดยเสาคอนกรีตมีการใช้งานทั้งเป็นโครงสร้างที่รับน้ำหนักของเถียงนาทั้งหลัง และเป็นเสาฐานล่างที่เสริมสร้างความแข็งแรง ส่วนเสาเข็มไม้ ไม่ปรากฏใช้ในการรองรับน้ำหนักทั้งหลัง และเป็นส่วนต่อจากเสาคอนกรีตขึ้นไปเพื่อรองรับกับโครงหลังคาเท่านั้น โดยการใช้งานวัสดุประเภทใหม่ที่เกิดขึ้นนี้ ส่งผลให้การก่อสร้างเถียงนา มีระดับความสูงเพิ่มมากขึ้น และมีระดับความสูงใกล้เคียงกัน เนื่องจากขนาดของวัสดุที่มีการผลิตผ่านระบบอุตสาหกรรม โดยปัจจัยหนึ่งของการปรากฏการณ์การใช้งานวัสดุประเภทใหม่ คือ ไม้ ซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่เริ่มหาได้ยากมากขึ้น ราคาแพง ประกอบกับวิวัฒนาการเทคโนโลยีการก่อสร้างสามารถพัฒนาวัสดุอย่างเสาคอนกรีตขึ้นมาใช้งาน ในราคาย่อมเยา โดยที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนานกว่า ดังนั้นเราจึงพบว่าปัจจุบันมีการใช้งานวัสดุทั้งสองชนิดผสมผสานกัน ซึ่งนอกเหนือจากการเสริมสร้างความแข็งแรง ยืดอายุการใช้งานแล้ว เเถียงนาบางหลังยังมีความสวยงาม ประณีต ซึ่งเป็นลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2. หลังคา วัสดุที่ใช้ในการก่อโครงหลังคานิยมใช้วัสดุธรรมชาติอย่างไม้ในการก่อสร้าง โดยลักษณะของไม้ที่ใช้ในการก่อสร้าง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. ไม้ท่อน โดยส่วนใหญ่ใช้เป็นท่อนไม้ มีการถากเปลือกไม้ออกหรือการนำไม้จริงไปผ่าเป็นแผ่นสี่เหลี่ยม แล้วนำไปใช้งานโดยไม่มีการขัดพื้นผิวของไม้ นอกจากนี้ยังปรากฏการใช้ลำไม้ไผ่ทั้งลำแบบไม่ผ่าซีก ซึ่งวัสดุไม้จริงนี้ มักมีขนาดไม่แน่นอน

2. ไม้แปรรูป เป็นไม้ที่ผ่านการตัดให้เป็นทรงสี่เหลี่ยม และขัดพื้นผิวเรียบทั้งสี่ด้าน มีขนาดความกว้างของหน้าไม้ 3 นิ้ว หรือนิยมเรียกกันว่าซึ่งเรียกว่า “ไม้หน้าสาม” ไม้ประเภทนี้มักมีความยาวขนาดเท่ากัน

สำหรับการเลือกใช้วัสดุโครงหลังคาพบว่า องค์ประกอบของโครงหลังคา อันได้แก่ อเส ชื่อ จันทัน ดั้ง ออกไก่ และแป การเลือกใช้วัสดุโครงหลังคาที่พบมากที่สุด คือ การใช้วัสดุไม้แปรรูปหรือไม้หน้าสาม เป็นวัสดุในการก่อสร้างโครงหลังคา เช่น เเถียงนารหัส TR01-1 เเถียงนารหัส TR01-4 โดยที่ส่วนของอเส ชื่อ จันทัน ดั้ง ออกไก่ และแป ล้วนใช้ไม้ทรงสี่เหลี่ยมหรือไม้หน้าสามเป็นวัสดุก่อสร้าง ลำดับต่อมาคือ การก่อโครงหลังคาด้วยวัสดุทั้งสองกลุ่มผสมผสานกัน ยกตัวอย่างเช่น เเถียงนารหัส TB01-4 ประกอบด้วยอเส ชื่อ และจันทัน ใช้เป็นไม้ท่อนตัดเป็นแผ่น ส่วนดั้งและออกไก่เลือกใช้ไม้แปรรูป ส่วนแปมีทั้งการใช้ไม้แปรรูปและไม้ไผ่เสริมความแข็งแรง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบโครงหลังคาที่ใช้วัสดุไม้ท่อนทั้งหลัง อย่างเถียงนารหัส TR02-3 และเถียงนารหัส TB01-1

ภาพที่ 72 เถียงนารหัส TR01-1 ตัวอย่างโครงหลังคาที่ใช้วัสดุไม้ทรงสี่เหลี่ยมทั้งหมด

ภาพที่ 73 เถียงนารหัส TR01-4 ตัวอย่างโครงหลังคาที่ใช้วัสดุไม้แปรรูปทั้งหมด

ภาพที่ 74 เกียงนารหัส TB01-4 โครงหลังคาที่ทำจากวัสดุไม้ท่อนและไม้แปรรูป

ภาพที่ 75 เกียงนารหัส TR02-3 โครงหลังคาที่สร้างจากวัสดุไม้ท่อนทั้งหมด

สำหรับวัสดุผนังหลังคา ยังพบการใช้งานดับหญ้าคามาเป็นวัสดุผนังหลังคา เนื่องจากวิธีการมุงต้องผูกดับหญ้าคากับโครงหลังคา สังเกตว่าเถียงนาที่มุงด้วยดับหญ้าคา มีการวางไม้ระหว่างจันทัน เรียกว่า “ไม้กลอน” ซึ่งทำหน้าที่เป็นโครงสำหรับผูกดับหญ้าคา และที่ปลายของชายหลังคามีการวางไม้อีกหนึ่งท่อนในแนวขวาง เรียกว่า “ไม้หาง” ทำหน้าที่รับน้ำหนักไม้ไผ่ส่วนปลายของหญ้าคาทิ้งตัว

งอลงมา จั่วหลังคาตั้งองค์เป็นสามเหลี่ยมมุมแหลม การผูกตับหญ้าคา ผูกตั้งแต่ส่วนล่างสุดโดยที่ปลายของหญ้าคาเลยพื้นไม้หางเพียงเล็กน้อย ด้านที่เย็บใช้การผูกหรือตอกตะปูยึดติดกับไม้กลอนซ้อนชั้นโดยที่ต้องไม่ให้มีช่องว่างระหว่างช่วงชั้น ทำอย่างนี้ทั้งสองด้านก่อนที่บรรจุกันบริเวณอกไก่ ซึ่งการวิธีการมุงหลังคาหญ้าคา นี้ มีไม้กลอนและไม้หางเป็นโครงสร้างรองรับพื้นหลังคาแล้ว จึงไม่ปรากฏการใช้แปรองรับพื้นหลังคา

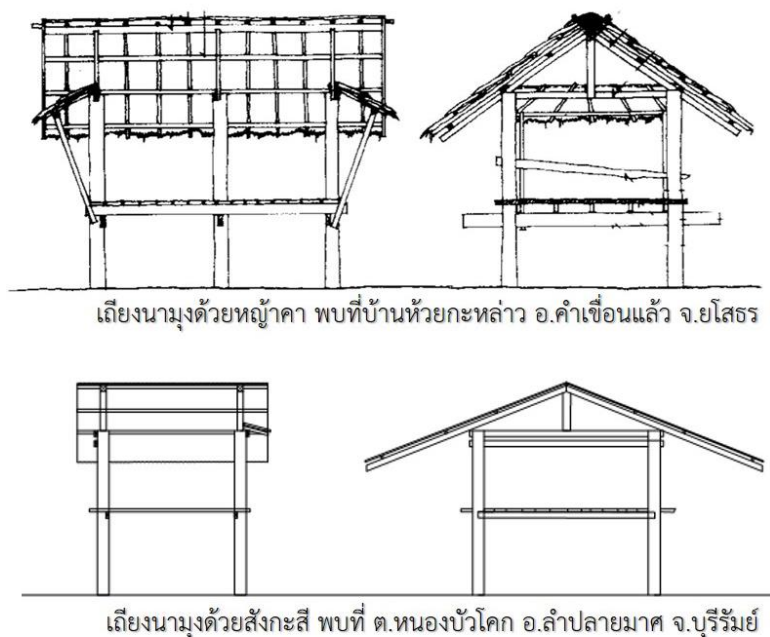
ภาพที่ 76 ลักษณะโครงสร้างหลังคามุงหญ้าคา

นอกเหนือจากการมุงด้วยตับหญ้าคาแล้ว วัสดุใหม่จากระบบอุตสาหกรรมที่พบมากที่สุดในการนำมาใช้เป็นวัสดุมุง คือ สังกะสี เป็นวัสดุที่มีการใช้งานทั้งในฐานะเป็นวัสดุหลักของหลังคา และบางหลังก็เป็นวัสดุเสริมมุงหลังคาส่วนต่อขยาย นอกจากนี้ยังมีการมุงหลังคาด้วยกระเบื้องลอน ซึ่งเป็นวัสดุที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เป็นวัสดุที่มีลักษณะเป็นแผ่นลูกคลื่น มีน้ำหนักมากกว่าตับหน้าคา ดังนั้นจึงสามารถวางบนโครงหลังคาได้เลย แล้วใช้การตอกตะปูลงบนแปเพื่อยึดแผ่นหลังคาหรือบางหลังใช้ไม้วางทับบนแผ่นสังกะสีอีกทีหนึ่งเพื่อให้หลังคาไม่หลุด

ภาพที่ 77 เถียงนาที่มีการใช้วัสดุถุงหลังคาด้วยกระเบื้องลอน และสังกะสี

อาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนวัสดุถุงหลังคาเป็นเหตุสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโครงหลังคา จากเดิมที่วัสดุถุงนิยมใช้ตึบหญ้าคา และกระเบื้องไม้ ซึ่งโครงหลังคาจำเป็นต้องมีการวางไม้กลอนและไม้หาง เพื่อการผูกและการซ้อนชั้นของวัสดุหลังคา ระดับความสูงของจั่วทำองศาแหลมสูง แต่เมื่อวัสดุถุงเปลี่ยนมาเป็นแผ่นสังกะสีหรือแผ่นกระเบื้อง ซึ่งมีน้ำหนักมากกว่า การมุงจึงใช้เพียงการวางลงบนโครงหลังคา แล้วยึดให้แน่นด้วยการตอกตะปูหรือวางไม้พาดทับ ไม้กลอนและไม้หาง จากเดิมที่ทำหน้าที่ยึดตึบหญ้าคา แทนที่โดยใช้การวางแป้ไม้รองรับน้ำหนักแผ่นหลังคา จั่วหลังคาลดระดับเตี้ยลง โดยระดับความสูงของจั่วก็เริ่มสูงในระดับใกล้เคียงกัน เนื่องจากการใช้วัสดุโครงหลังคาเป็นไม้ทรงสี่เหลี่ยมที่มีโล่เดียวกัน

ภาพที่ 78 ลายเส้นเปรียบเทียบลักษณะของวัสดุหลังคาเถียงนาแบบที่ใช้วัสดุธรรมชาติกับวัสดุอุตสาหกรรม

3. **พื้น** เมื่อเรากล่าวถึง “พื้นของเถียงนา” ไม่ได้หมายความว่าเพียงพื้นที่มีการยกขึ้นเท่านั้น แต่พื้นของเถียงนายังหมายรวมถึงพื้นดิน พื้นแคร่ หรือพื้นของเตียงที่ตั้งอยู่ในเถียงนา เป็นพื้นที่มีการใช้งานและประกอบกิจกรรมต่าง ๆ อีกประการหนึ่ง โดยคำอธิบายก่อนหน้าว่าการกล่าวถึงระดับของพื้นเถียงนาว่าสัมพันธ์กับพื้นที่ของกิจกรรมภายในเถียงนา นำไปสู่การจัดแบ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมของเถียงนาโดยใช้ระดับพื้นเป็นตัวแบ่ง จากข้อมูลภาคสนามเราพบว่า พื้นแต่ละระดับของเถียงนาในปัจจุบันปรากฏการใช้งาน ดังต่อไปนี้

- พื้นดิน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาหาร มีทั้งลักษณะทำเป็นเตาไฟอย่างง่ายจนถึงจัดสรรพื้นที่จนกลายเป็นห้องครัวขนาดย่อม บางส่วนมีการใช้งานเป็นพื้นที่สำหรับการซักล้าง

- พื้นจากตั่งแคร่ โต๊ะ หรือการผูกเปลญวน เป็นพื้นที่ใช้งาน 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ตั่งแคร่ในเถียงนาที่ไม่ปรากฏการยกพื้นติดเสาโครงสร้าง พื้นจากแคร่ โต๊ะ หรือเปลญวน มักใช้งานเพื่อการพักผ่อนเพียงชั่วคราว ส่วนใหญ่ปรากฏในเถียงนาที่ไม่มีการก่อผนัง เนื่องจากใช้งานในช่วงระยะเวลากลางวัน ไม่มีการนอนค้างคืน

2. ตั่งแคร่ในเถียงนาที่ปรากฏการยกพื้นติดเสาโครงสร้าง โดยแคร่ยังคงการใช้งานอย่างเดิมคือ เป็นพื้นที่สำหรับพักผ่อนชั่วคราวระหว่างวัน แต่หน้าที่ที่เพิ่มเติมขึ้นมาคือ การเป็นพื้นที่กึ่งสาธารณะ ใช้สำหรับต้อนรับแขกที่มาเยือนผู้อาศัย ช่วงระยะเวลาการใช้งานเถียงนาปรากฏการใช้งานทั้งกลางวันและกลางคืน

- พื้นยกจากระดับดิน เป็นพื้นที่ยกจากระดับดินโดยสร้างเป็นส่วนหนึ่งกับโครงสร้างของเถียงนา ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ ซึ่งพื้นที่ยกสูงนี้มักใช้งานทั้งพักผ่อนระหว่างวันและสามารถใช้สำหรับนอนค้างคืนได้ เนื่องจากมีความแข็งแรงมากกว่าแคร่ไม้ หรือเปลญวน

โดยหากกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้น พบว่า ในเรื่องของการใช้งานไม่ปรากฏการเปลี่ยนแปลงไปจากคำอธิบายชุดเดิม ว่าการใช้งานพื้นที่ของเถียงนาสัมพันธ์กับการตัดสินใจก่อสร้างพื้นโดยการยกระดับพื้นรูปแบบต่าง ๆ เช่นเดียวกันกับการเปลี่ยนประเภทวัสดุที่ใช้ยังคงการใช้วัสดุจากธรรมชาติ อย่างพื้นไม้กระดานที่มีการขัดเรียบเพียงด้านที่ใช้งาน ขนาดกว้างแคบไม่สม่ำเสมอ บางแผ่นมีร่องรอยผุพังชำรุด เนื่องจากเป็นวัสดุที่ถ่ายมาจากการสร้างหรือซ่อมแซมเรือนใหญ่ ยังมีการใช้งานพื้นไม้ไผ่บ้าง แต่ความเปลี่ยนแปลงของวัสดุพื้นที่ได้เห็นได้ชัดเจน การใช้ไม้กระดานที่มีการขัดเรียบทั้งสี่ด้าน ขนาดของไม้วางต่อเป็นพื้นเรียบเสมอกัน แนวปลายไม้กระดานวางในแนวระนาบเดียวกัน อย่างเป็นระเบียบ เช่น เถียงนารหัส TR01-1 เป็นต้น

นอกจากนี้ปรากฏพื้นแบบใหม่ คือ พื้นปูนซีเมนต์ จากเถียงนารหัส TR01-4 ถือเป็นลักษณะของพื้นที่แบบใหม่ที่ไม่ปรากฏในการศึกษาก่อนหน้า โดยเถียงนามีรูปแบบเป็นเถียงนาติดพื้น กล่าวคือไม่มีการทำพื้นยกระดับเพื่อแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ใช้งาน แต่ใช้การเทพูนลงบนพื้นดิน เพื่อไม่ให้ดินแฉะแล้วจะไม่สะดวกต่อการใช้งาน นอกจากนี้ยังเป็นแสดงให้เห็นว่าเป็นพื้นที่ของผู้ใช้งาน ซึ่งแยกออกจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์และเพาะปลูก ที่มีการตั้งอยู่ในผังบริเวณใกล้เคียงกัน

ภาพที่ 79 พื้นของเถียงนารหัส TB01-2 พื้นที่ถูกโดยไม้กระดานที่เหลือจากการสร้างเรือนใหญ่

ภาพที่ 80 พื้นปูด้วยไม้ไผ่ของเถียงนารหัส TR02-1

ภาพที่ 81 พื้นของเถียงนารหัส TR01-1 ปูด้วยแผ่นไม้กระดานที่ขัดเรียบทั้งสี่ด้าน มีขนาดไม้เท่ากัน ทำให้พื้นเรียบ ปลายของไม้ที่วางเรียงยาวเท่ากันทุกด้าน

ภาพที่ 82 พื้นของเถียงรหัส TR01-4 มีการเทปูนซีเมนต์ลงบนพื้นดิน

4. ผนัง ปรากฏการใช้วัสดุทั้งวัสดุจากธรรมชาติ เช่น การใช้ไม้จริง ไม้ไผ่ผ่าซีกแล้วตีเป็นผนัง ระแนง ผนังไม้กระดาน หรือผนังขัดจากต้นอ้อ และวัสดุอุตสาหกรรม เช่น สังกะสี ไม้อัด วิวาบอร์ด ยิปซัม เป็นต้น ซึ่งวัสดุทั้งสองประเภท มีการใช้งานร่วมกันภายในเถียงนาหนึ่งหลัง ส่วนมากเถียงนาที่มีการก่อผนังมักใช้วัสดุมากกว่าหนึ่งชนิด เช่น เถียงนารหัส TR01-4 ก่อผนังด้วยไม้ตีเป็นระแนง ปิดช่องว่างระหว่างแนวระแนงไม้ด้วยแผ่นสังกะสี แผ่นไม้กระดาน แผ่นลามิเนต กระสอบปุ๋ย และตาข่ายไนลอน เป็นต้น

ภาพที่ 83 ลักษณะผนังของเถียงนารหัส TR01-4 ซึ่งมีการใช้งานวัสดุหลายชนิด

ภาพที่ 84 ลักษณะผนังของเถียงนารหัส TR01-4 ซึ่งมีการใช้งานวัสดุหลายชนิด

สำหรับผนังของเถียงนา ถือเป็นองค์ประกอบสถาปัตยกรรมของเถียงนาที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงได้ค่อนข้างชัดเจน เนื่องจากเถียงนานิยมเปิดโล่ง เพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก อีกทั้งวัสดุก่อสร้างเดิมอย่างระดับความสูงของเสาที่ทำจากต้นไม้ทั้งต้นมีขนาดไม่สูงมาก ชายหลังคาหญ้าคาห้อยคลุมลงมาเกือบครึ่งเสา ประกอบกับในช่วงเวลาที่ต้นข้าวโต ความสูงของต้นข้าวจะปกปิดพื้นที่

การใช้งานจนเสมือนเป็นแนวผนังกันพื้นที่ส่วนตัวจากธรรมชาติ แต่เมื่อวัสดุส่วนอื่นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างการใช้เสาคอนกรีตมาเสริมความแข็งแรง ยึดให้ตัวเถียงนามีความสูงมากขึ้น หลังคาเป็นแผ่นสังกะสี ซึ่งหากต้องการให้ชายหลังคาคลุมพื้นที่พื้น อาจต้องมีการปักเสารองรับหลังคาเพิ่มเติม ซึ่งไม่สามารถกระทำในพื้นที่เดิม จึงแก้ปัญหาโดยการก่อผนังของเถียงนา เพื่อปิดพื้นที่ส่วนตัวแทน

โดยลักษณะของผนังเถียงนามีตั้งแต่การก่อผนังเพียงด้านเดียวไปจนถึงการปิดทึบทุกด้าน ซึ่งตำแหน่งของผนัง การเลือกวัสดุที่ใดปิดทึบหรือเปิดโล่ง สัมพันธ์กับตำแหน่งที่ตั้ง การมองเห็นจากบุคคลภายนอก และทิศทางของเส้นทางสัญจร เช่น เถียงนารหัส TB01-2 และเถียงนารหัส TB01-3 มีการใช้แผ่นสังกะสี และแผ่นผนังทำจากไฟเบอร์มาติดเถียงนาด้านที่หันไปทางถนน ซึ่งเป็นเส้นทางสัญจร ปิดเฉพาะด้านที่เป็นเส้นทางสัญจรไปมาของผู้คน หรือเถียงนารหัส TR01-2 ซึ่งเป็นเถียงนาที่ตั้งอยู่บริเวณริมถนนทางหลวง จึงมีการปิดผนังทึบเกือบทั้งหลัง เว้นโล่งเพียงด้านที่อยู่ใกล้สุด ซึ่งเป็นพื้นที่สำหรับเข้า-ออกเถียงนาเท่านั้น เป็นต้น

ภาพที่ 85 เถียงนารหัส TB01-2 ปิดผนังด้านที่หันไปทางถนนเข้าออกพื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 86 เถียงนารหัส TB01-3 ผนังด้านที่หันมาทางถนนเข้าออกพื้นที่ศึกษาปิดทึบด้วยแผ่นสังกะสี

ภาพที่ 87 เถียงนารหัส TR01-2 ก่อผนังทึบเกือบตลอดทั้งหลัง เว้นพื้นที่เถียงนาด้านใน

นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะเถียงนา ซึ่งมีการใช้วัสดุจากระบบอุตสาหกรรมเข้ามาใช้ในการก่อสร้าง ยังปรากฏว่า มีการเลือกใช้วัสดุซึ่งเป็นของใหม่มาใช้สร้างเถียงนา เนื่องจากเดิมวัสดุที่ใช้สร้างเถียงนานิยมใช้ไม้หรือวัสดุที่เหลือจากการสร้างเรือนใหญ่ หรือมาจากการที่เรือนใหญ่ซ่อมแซมเปลี่ยนแปลงวัสดุมาใช้สร้างเถียงนา ดังนั้นวัสดุจึงมีความเสื่อมโทรมบ้างตามอายุการใช้งาน

เนื่องจากเถียงนาเป็นเพียงที่พักอาศัยชั่วคราวที่พักเพียงช่วงการทำนาเท่านั้น ไม่เน้นเรื่องความสวยงาม หรือใช้วัสดุที่มีราคาสูงในการก่อสร้าง เช่น เถียงนารหัส TB01-5 พบที่ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เจ้าของให้สัมภาษณ์ว่าหลังคาเถียงนานั้น แต่ดั้งเดิมเป็นกระเบื้องไม้ แล้วก็เปลี่ยนมาเป็นสังกะสี ซึ่งเป็นสังกะสีที่รื้อมาจากเรือนใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้าน (เหรียญ แก้วกล้า, 2558) แต่สำหรับเถียงนาหลังที่เพิ่งมีอายุการก่อสร้างไม่นาน เช่น เถียงนารหัส TR01-1 เจ้าของเถียงนาให้สัมภาษณ์ว่า ก่อนการก่อสร้างตั้งใจให้เถียงนาสร้างออกมาสวยงาม และคงทนแข็งแรง วัสดุส่วนใหญ่เป็นวัสดุใหม่ที่เตรียมมาเพื่อการสร้างเถียงนาหลังนี้โดยเฉพาะแผ่นฝาผนังที่ทำจากต้นอ้อมาขัดกันเป็นวัสดุที่สั่งช่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ให้ทำแล้วจัดส่งมาให้ (อ้อด สมเยี่ยม, 2558)

ภาพที่ 88 สังกะสีหลังคาเถียงนารหัส TB01-5 เป็นวัสดุเก่าที่ถ่ายถอดมาจากเรือนใหญ่ในหมู่บ้าน

ภาพที่ 89 ลักษณะของเถียงนารหัส TR01-1 เป็นเถียงนาที่ก่อสร้างจากวัสดุใหม่ ไม่ได้เป็นวัสดุที่รับมาจากการสร้างหรือซ่อมแซมเรือนใหญ่

การเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมเถียงนา สิ่งที่เปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การเปลี่ยนแปลงของวัสดุก่อสร้าง จากเดิมที่ใช้วัสดุธรรมชาติเป็นหลัก เนื่องจากเป็นวัสดุที่หาได้ง่าย และตอบสนองจุดประสงค์การใช้งานของเถียงนา ซึ่งทำหน้าที่เป็นเรือนพักชั่วคราว จึงไม่นิยมสร้างด้วยวัสดุที่คงทนหรือแข็งแรงเท่าสถาปัตยกรรมประเภทอื่น อย่างเรือนใหญ่ คุ้มต่อเล่า หรือเล่าข้าว จนเมื่อวิวัฒนาการของวัสดุก่อสร้างเริ่มพัฒนา ส่งผลให้เรือนใหญ่ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยหลักมีการปรับปรุงซ่อมแซมไปตามสมัย วัสดุเหลือใช้จึงส่งต่อมาเพื่อสร้างหรือซ่อมแซมเถียงนาอีกทอดหนึ่ง ในช่วงเวลาต่อมาเราจึงพบเถียงนาที่ก่อสร้างด้วยวัสดุหลากหลายมากขึ้น ซึ่งสามารถจัดกลุ่มการใช้วัสดุก่อสร้าง 3 กลุ่ม ได้แก่ :-

1. วัสดุธรรมชาติที่มาจากธรรมชาติ เป็นวัสดุที่หยิบมาจากทรัพยากรทางธรรมชาติ มีการดัดแปลงเพียงเล็กน้อยด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ มีลักษณะเฉพาะตัว เช่น เสาไม้ที่ตัดมาทั้งลำต้น ด้บหญ้าคาที่ไข่มุขหลังคา ผนังขัดแตะที่ทำจากต้นอ้อ

2. วัสดุสมัยใหม่ที่ผลิตจากระบบอุตสาหกรรม วัสดุที่ต้องผ่านการผลิตจากเครื่องจักร มีรูปแบบลักษณะที่เหมือนกัน เช่น เสาคอนกรีต แผ่นสังกะสี กระจับป่องลอน แผ่นไม้อัด ยิปซัมบอร์ด

3. วัสดุธรรมชาติที่ผ่านการผลิตจากระบบอุตสาหกรรม วัสดุที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาผ่านกระบวนการผลิตจากเครื่องจักร จนวัสดุมีขนาดและลักษณะเดียวกัน เช่น เสาเข็มไม้ ไม้แปรรูป เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า สาเหตุการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางสถาปัตยกรรม ประการสำคัญมาจากการใช้วัสดุก่อสร้างชนิดใหม่เพิ่มเติมจากวัสดุธรรมชาติ เนื่องจากวัสดุธรรมชาติซึ่งถือเป็นวัสดุเดิมนั้น หาได้ยากมากขึ้น องค์ประกอบบางส่วน เช่น การทำตับหญ้าคา การมุงหลังคาหญ้าคา ต้องใช้ภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดมาในการก่อสร้างขึ้น ซึ่งบางครั้งภูมิปัญญานี้ขาดหาย การส่งต่อ ประกอบกับเมื่อมีเทคโนโลยีการผลิตวัสดุก่อสร้างที่พัฒนาขึ้น เกิดวัสดุรูปแบบใหม่ที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ อีกทั้งยังหาได้ง่าย มีความแข็งแรงคงทน และสามารถก่อสร้างได้ง่ายกว่า เมื่อมีการซ่อมแซมเถียงนาจึงมีการใช้วัสดุจากระบบอุตสาหกรรมมาทดแทนส่วนที่ชำรุดผุพัง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวัสดุส่งผลต่อเนื่องไปสู่การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ดังนี้

1. เทคนิคการก่อสร้าง จากเดิมที่วัสดุจากธรรมชาตินิยมใช้การเชื่อมต่อกันโดยการถ่ายเทน้ำหนัก ด้วยภูมิปัญญาอย่างการเข้าไม้ การบากไม้ การทำร่อง หรือการผูก ซึ่งเป็นเทคนิคในเชื่อมต่อกันระหว่างองค์ประกอบโดยไม่ต้องใช้การตอกตะปู เช่น การบากหัวเสาไม้ หรือเลือกไม้ที่ด้านหนึ่งมีลักษณะเป็นง่าม แล้ววางโครงหลังคาลงบนเสาโครงสร้าง พอเปลี่ยนวัสดุมีเสาคอนกรีตมาเพิ่ม ก็ต้องทำการตัดไม้ด้านหนึ่งเป็นตัวแอล เพื่อให้สามารถประกบกับหัวเสาคอนกรีตที่มาแทนแล้วยึดติดวัสดุทั้งสองชนิดด้วยตะปู หรือการเปลี่ยนวัสดุมุงหลังคาเปลี่ยนจากตับหญ้าคาเป็นแผ่นสังกะสี จากเดิมที่โครงหลังคาต้องมีการวางไม้กลอนในระยะถี่ เพื่อเป็นโครงสำหรับผูกตับหญ้าคา และรองชายของตับหญ้าคาด้วยวางไม้หางในแนวขวางเพื่อกันมิให้ปลายหญ้าคาตกลงมา พอเปลี่ยนเป็นสังกะสี ด้วยเหตุที่เป็นวัสดุที่มีน้ำหนัก เป็นแผ่นลูกคลื่นต่อเนื่องกัน และเวลาที่วางต่อกันก็สามารถประกบติดโดยไม่มีร่องหรือช่องว่าง จึงสามารถวางทับลงบนโครงสร้างหลังคา โดยเปลี่ยนนำไม้กลอนและไม้หางออก แทนด้วยการวางแป้ไม้ในแนวนอน แล้วยึดแผ่นสังกะสีด้วยการตอกตะปูกับแป หรือบางหลังใช้ไม้วางพาดทับอีกชั้นหนึ่ง

2. การเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม โดยองค์ประกอบที่มีการใช้งานเพิ่มขึ้นคือ ผนังของเถียงนา จากเดิมที่เถียงนานิยมเปิดโล่ง เนื่องจากระดับความสูงเสาโครงสร้าง และการคลุมของหลังคาวัสดุเดิมนั้นสามารถปิดพื้นที่บริเวณส่วนกลางของเถียงนาได้โดยไม่ต้องติดผนัง แต่เมื่อมีการเปลี่ยนวัสดุก่อสร้างส่งผลให้เถียงนามีระดับความสูงเพิ่มมากขึ้น และชายของหลังคาแผ่นสังกะสีมีลักษณะยื่นออกทางด้านข้างมากกว่าระดับลงมาคลุม ซึ่งหากต้องให้ระดับชายหลังคานี้ลงมาคลุมส่วนกลางของเถียงนาได้ ต้องมีการปักเสาเพิ่ม เพื่อใช้เป็นเสารองรับหลังคา บางหลังที่มีเนื้อที่จำกัดไม่สามารถปักเสาเพิ่มได้ จึงใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการก่อผนังของเถียงนา เพื่อปิดพื้นที่ส่วนตัวแทน ซึ่งการก่อผนังทำให้เถียงนาปรากฏการใช้งานบานหน้าต่าง และบานประตูเพิ่มขึ้นมา เนื่องจากต้องการให้มีส่วนที่เปิดเพื่อระบายอากาศ

3. ขนาดเถียงนาที่ใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุที่เดิมเถียงนาใช้วัสดุจากธรรมชาติ ซึ่งกำหนดขนาดโดยการคาดคะเนด้วยตาเท่านั้น เมื่อนำมาก่อสร้างเถียงนาแล้วขนาดของเถียงนาในแต่ละหลังจึงมี

ลักษณะตามแต่วัสดุก่อสร้าง แต่เมื่อมีการเปลี่ยนมาใช้งานวัสดุจากที่ผ่านระบบอุตสาหกรรม ส่งผลให้ขนาดของเถียงนาเริ่มมีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น องศาของโครงหลังคาที่ทำจากไม้หน้าสาม ขนาดของเสาคอนกรีต หรือความสูงของเถียงนา ซึ่งผู้ใช้งานสามารถกำหนดได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

นอกเหนือไปจากการเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏผ่านงานสถาปัตยกรรมแล้ว ในการศึกษายังพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมเกิดขึ้นอีกประการหนึ่งด้วย โดยข้อมูลจากเอกสารที่การบันทึกเกี่ยวกับความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเถียงนาไว้ว่า ก่อนการสร้างเถียงนาชาวบ้านมีการประกอบพิธีกรรมเช่น ไหว้พระแม่ธรณี ไหว้เจ้าที่เจ้าทาง และยังมีการแสดงบพาทสมมุติ โดยให้คนมาโต้เถียงกันเพื่อไล่ผีบริเวณที่สร้างเถียงนา เพื่อให้สามารถอยู่อาศัย และใช้งานเถียงนาได้อย่างมีสงบสุขและร่มเย็น

หลังจากการลงเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีการสัมภาษณ์ในประเด็นความเชื่อพิธีกรรมเกี่ยวกับการก่อสร้างเถียงนา จากการสัมภาษณ์ชาวนาอีสานในพื้นที่ศึกษาตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ บอกเล่าถึงพิธี “ไหว้เถียงนา” เป็นพิธีซึ่งกระทำก่อนการสร้าง โดยเป็นไหว้บอกเจ้าที่เจ้าทางก่อนการก่อสร้าง มีการวางของหวานพร้อมกับเทียน 1 คู่ หรือรูป 9 ดอกไว้บริเวณที่สร้างเถียงนา (ไพจิต ตาซุชาติ, 2558) สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์จากผู้ใช้งานเถียงนารหัส TB1-5 มีอายุการก่อสร้างมาแล้ว 30 ปี เล่าว่า ตอนที่ร่วมกันสร้างเถียงนาหลังนี้ว่า มีการทำพิธีไหว้เจ้าที่เจ้าทางเพื่อขอขมาเช่นกัน แต่ในการก่อนการลงเสาโครงสร้างของเถียงนาหลังนี้ มีการสาดเกลือลงบนพื้นที่ที่ต้องการสร้างเถียงนา เชื่อว่าเกลือขับไล่สิ่งชั่วร้ายให้ออกไป ทำให้ผู้อยู่อาศัยสามารถอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข และยังเป็นการกันพวกสัตว์มีพิษ เช่น งู ตะขาบ ไม้ให้เข้ามาให้พื้นที่เถียงนา (เหรียญ แก้วกล้า, 2558) ไม่ปรากฏว่า ก่อนการสร้างเถียงนาต้องมีการให้คนมาแสดงบพาทสมมุติมาทะเลาะถกเถียงกันอย่างที่มีการเขียนอธิบายถึงความเชื่อที่ปรากฏขึ้นก่อนหน้า

นอกจากการทำกรไหว้เจ้าที่เจ้าทางเพื่อบอกกล่าว และขออนุญาตก่อสร้างเถียงนาในบริเวณที่ต้องการแล้ว เราพบว่าในบริเวณเถียงนามีการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ อย่างเถียงนารหัส TR01-1 ซึ่งเป็นเถียงนาที่มีอายุการใช้งานมาประมาณ 1 - 2 ปี และค่อนข้างใช้งานอย่างสม่ำเสมอทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน เจ้าของเถียงนากล่าวว่า เถียงนาหลังเดิมไม่ได้มีการตั้งศาลพระภูมิ แต่พอรู้ของเก่าแล้วสร้างใหม่ ก็เลยมีการสร้างศาลพระภูมิภายในอาณาบริเวณเถียงนา เพราะเชื่อว่าพระภูมิเจ้าที่ที่จะได้คุ้มครองให้อยู่อาศัยได้อย่างร่มเย็นเป็นสุข (อ๊อด สมเยี่ยม, 2558) โดยการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ ถือเป็นความเชื่อใหม่ที่เพิ่มเติมจากอดีต เพราะจากการเทียบกับเถียงนาที่มีอายุการใช้งานมากกว่า เราไม่พบการตั้งศาลพระภูมิ มีเพียงการแขวนหิ้งพระเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เจ้าของนับถือโดยปรากฏภายในเถียงนาที่มีการใช้งานทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน อย่างเถียงนารหัส TR01-2 และเถียงนารหัส TR02-1 ส่วน

เถียงนาที่ใช้งานเพียงช่วงกลางวัน หรือไม่ได้ในงานในระยะยาว ไม่ปรากฏสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในเถียงนา หรือบริเวณใกล้เคียง

ภาพที่ 90 ภายในบริเวณอาณาเขตเถียงนารหัส TR01-1 ปรากฏการตั้งศาลพระภูมิ

ภาพที่ 91 ภายในเถียงนารหัส TR02-3 มีการติดหิ้งพระ เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเถียงนา

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมอีกประเด็นหนึ่ง คือ ค่านิยมของเถียงนา โดยจากคำอธิบายถึง ภาพแสดงแทนของสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมอีสาน ที่สะท้อนให้เห็นระบบความสัมพันธ์ของสังคม

อีสาน โดยเรือนใหญ่เป็นสัญลักษณ์ของครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวก่อร่างสร้างฐานะจนกลายเป็นครอบครัวที่มีลูก-หลานสืบสายเป็นตระกูลใหญ่ ตูบต่อเล่าและเห่า เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของครอบครัวที่เริ่มต้นสร้างครอบครัวของตนเองซึ่งแยกตัวออกมาจากรือนใหญ่ โดยมีเถียงนา เป็นสถาปัตยกรรมสำหรับการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างฐานะให้กับครอบครัว ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเถียงนาเป็นเสมือนภาพแทนของการหน้าที่การงาน ความขยันบากบั่นในการทำงานเพื่อสร้างฐานะให้กับครอบครัว เป็นสาเหตุของค่านิยมที่เชื่อว่า เถียงนาเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงชีพของชาวอีสาน และทุกครัวเรือนต้องมีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมประเภทนี้ หากไม่มีการสร้างเถียงนาอาจเป็นโดยบังเอิญจากคนในชุมชนว่าเป็นคนขี้เกียจ ไม่มานะในการทำมาหากิน

เมื่อมีการสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา และชาวอีสานที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับประเด็นสถานะการดำรงอยู่ของเถียงนาในปัจจุบัน พบว่า เถียงนาไม่ได้เป็นเครื่องวัดสถานะทางสังคมอย่างในอดีต การสร้างเถียงนาในปัจจุบัน เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ตัดสินใจถึงความเหมาะสมของพื้นที่ตนเองว่ามีขนาดกว้างและเพียงพอต่อการสร้างเถียงนา และมีความจำเป็นในการใช้งานมากน้อยแค่ไหนในการก่อสร้างเถียงนาเพื่อใช้งาน ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้ ทำให้ปรากฏการรื้อถอนเถียงนาออกจากพื้นที่โดยไม่มีการสร้างหลังใหม่ทดแทน เนื่องจากเจ้าของเล็งเห็นว่า เถียงนามีสภาพทรุดโทรม อีกทั้งการใช้งานไม่ได้บ่อยอย่างในอดีตด้วยสามารถเดินทางไป-กลับจากบ้านสู่เถียงนาโดยใช้ระยะเวลาไม่นาน เมื่อประมาณการถึงค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมหรือสร้างใหม่ อาจเป็นการเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ดังนั้นการรื้อถอนเถียงนาออกจากพื้นที่แล้วใช้แนวรั้วไม้เดิมที่เคยให้ร่มเงาเถียงนาเป็นพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อนระหว่างวันแทน โดยทิศทางการเปลี่ยนแปลงข้างต้นนี้ ดำเนินควบคู่ไปกับการก่อสร้างเถียงนาที่มีความมั่นคงและใช้งานได้ยาวนานมากกว่าการเป็นสถาปัตยกรรมชั่วคราวเช่นในอดีต เพราะหลังจากที่ต้องการสร้างเถียงนาด้วยความจำเป็นในการใช้งานแล้ว เจ้าของเถียงนาก็ต้องการลงทุน ทั้งแรงงานและทรัพย์สินให้เถียงนาสามารถใช้งานได้คุ้มกับการลงทุน เราจึงพบเถียงนาที่สร้างด้วยวัสดุใหม่ ที่นอกเหนือไปจากความแข็งแรงคงทนแล้ว ยังคำนึงถึงความสวยงาม และปลอดภัยต่อผู้ใช้งาน

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางสถาปัตยกรรมตั้งแต่เรื่องการใช้วัสดุก่อสร้างที่มีการผสมผสานกันระหว่างวัสดุธรรมชาติและวัสดุจากระบบอุตสาหกรรม ส่งผลต่อเนื่องไปสู่องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมที่การสร้างเถียงนาไม่ได้เป็นสิ่งที่ทุกครัวเรือนต้องมี แต่การสร้างเถียงนาหนึ่งหลังเกิดขึ้นจากความจำเป็นต่อการใช้งานเป็นสำคัญ ดังนั้นการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาที่ปรากฏขึ้นนี้ มีผลมาจากเหตุปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. อายุการใช้งาน เนื่องจากเถียงนาที่มีอายุการใช้งานมาเป็นระยะเวลาช้านาน มักผ่านการซ่อมแซม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคง และสามารถยืดอายุการใช้งานจากเถียงนาที่ผ่านการใช้งานมาในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว เช่น เถียงนารหัส TR01-4 เจ้าของให้ข้อมูลว่าเพิ่งมีการเปลี่ยนไปเมื่อประมาณ 1 ปีที่ผ่านมา โดยรี้อแผ่นสังกะสีเดิมออกเพราะหลังคามีรอยรั่วซึม หรือเถียงนารหัส TR01-3 ที่เปลี่ยนเสาโครงสร้างเดิมจากเสาไม้เป็นเสาคอนกรีต เนื่องจากเสาต้นเก่าผุกร่อน ไม่ปลอดภัยต่อการใช้งาน เป็นต้น ซึ่งเมื่อต้องมีการซ่อมแซม การทาสีหรือทาสีรูปแบบเดิมเป็นสิ่งที่ทำได้ยากมากขึ้น อีกทั้งสังเกตเห็นว่าหากใช้วัสดุประเภทเดิมก็อาจมีเหตุให้ต้องมีการซ่อมแซมในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นการเลือกใช้วัสดุประเภทใหม่ ซึ่งหาได้ง่ายกว่า และมีความแข็งแรงปลอดภัยมากกว่า จึงเข้ามาเป็นวัสดุทดแทนหลังการซ่อมแซมเถียงนา

ดังนั้นเราจึงพบว่าเถียงนาที่มีอายุการใช้งานมาเป็นระยะเวลาช้านาน รูปแบบทางสถาปัตยกรรมค่อนข้างแตกต่างไปจากลักษณะเถียงนาในอดีต ซึ่งมีผลมาจากการใช้วัสดุก่อสร้างทั้งวัสดุธรรมชาติและวัสดุระบบอุตสาหกรรมผสมผสานกันภายในเถียงนาหนึ่งหลัง เถียงนาเน้นความมั่นคงแข็งแรง ไม่ประณีตสวยงาม ต่างกับเถียงนาที่มีอายุการใช้งานในระยะเวลาที่น้อย เช่น เถียงนารหัส TR01-1 และเถียงนา TR02-1 เป็นเถียงนาที่มีการผ่านการวางแผนตั้งแต่การเลือกใช้วัสดุที่ให้ความแข็งแรง ความปลอดภัย และความสวยงามประกอบเข้าด้วยกัน

อายุการใช้งาน		รหัสเถียงนา	TR01-4	TB01-5	TR01-2	TR01-3
	อายุ (ปี)		40	30	20	10
	รหัสเถียงนา		TR02-3	TB01-1	TB01-2	TB01-3
	อายุ (ปี)		10	8	6 - 7	7
	รหัสเถียงนา		TB01-4	TR02-2	TR01-1	TR02-1
	อายุ (ปี)		5	5	1 - 2	1

ภาพที่ 92 ลักษณะเถียงนา เมื่อเรียงลำดับตามอายุการใช้งาน

2. ความถี่ในการใช้งาน เกียงนาเป็นสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นกับความต้องการใช้งานของเจ้าของหรือผู้สร้าง ดังนั้นความถี่ในการใช้งานจึงเป็นปัจจัยข้อใหญ่ที่ส่งผลต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเกียงนา โดยสามารถแบ่งลักษณะความถี่ในการใช้งานออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่:-

- **ใช้งานเฉพาะช่วงระหว่างวัน** ระยะห่างของเรือนใหญ่และเกียงนาสามารถเดินทางไป-กลับโดยใช้เวลาในการเดินทางไม่มากนัก เกียงนามีรูปแบบอย่างง่าย มีเพียงเสารองรับหลังคาที่ให้ร่มเงาอาจมีพื้นยกสูงจากระดับดิน หรือใช้การผูกเปลญวนเพื่อใช้เป็นที่นั่งระหว่างวัน

- **ใช้งานทั้งกลางวันและกลางคืนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง** เช่น ใช้งานช่วงที่ต้องเฝ้าข้าวออกรวง ช่วงที่เริ่มเก็บเกี่ยว ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวนี้ อาจมีระยะเวลาหลายสัปดาห์หรือหลายเดือน ทำให้เกียงนามีลักษณะเป็นสัดส่วน มีพื้นที่เหมาะสำหรับการพักระหว่างวัน และสามารถใช้นอนในตอนกลางคืนได้ โดยที่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นลักษณะของเกียงนาในกลุ่มนี้ อาจมีการก่อผนังเพื่อจัดสรรพื้นที่ส่วนตัว หรือมีการกันแนวรั้ว เพื่อป้องกันการผ่านไปมาของผู้ที่ไม่ได้รับเชิญ บางหลังหากตั้งอยู่ไกลจากบ้าน ไม่สะดวกต่อการเดินทางไป-กลับ นิยมใช้งานพื้นดินเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับประกอบอาหาร สำหรับหลังที่ตั้งอยู่ในระยะที่เดินทางไป-กลับสะดวก ก็ใช้วิธีการให้คนในครอบครัวผูกปิ่นโตส่งอาหารการกินระหว่างวันแทน

- **ใช้งานตลอดเวลา** เป็นเกียงนาที่มีการใช้งานทั้งกลางวันกลางคืน และกินอยู่หลับนอนเฉลี่ยมากกว่า 10 เดือนต่อหนึ่งปี จนเกียงนามีสถานะเป็นสถาปัตยกรรมกึ่งถาวร จึงพบว่าเกียงนาที่มีการใช้งานอยู่ตลอดนี้ มีการใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่มากกว่าการเลือกใช้วัสดุจากธรรมชาติ เพราะต้องการเสริมสร้างความแข็งแรง คงทน และให้ความปลอดภัยต่อผู้ใช้งานได้ ตัวอย่างเช่น เกียงนารหัส TR01-2 โครงสร้างหลักของเกียงนาสร้างด้วยเสาคอนกรีตต่อเสาเข็มไม้ รองรับโครงสร้างหลังคาไม้สำเร็จรูปมุงหลังคาด้วยสังกะสี ผนังเกียงนาก่อด้วยผนังไม้ตีระแนงชั้นหนึ่ง ก่อนจะตีทับอีกชั้นด้วยบรรดาวัสดุผนังสมัยใหม่ ได้แก่ ยิปซัมบอร์ด วิวาบอร์ด ไม้เฌอร่า เพื่อปิดช่องระหว่างไม้ระแนงป้องกันความเป็นส่วนตัว เกียงนาหลังนี้ใช้เป็นที่อยู่อาศัยทั้งในช่วงกลางวันและกลางคืนเกือบตลอดทั้งปี เรียกว่าเป็นบ้านหลักที่ใช้อาศัยมากกว่าเรือนใหญ่ที่อยู่ในหมู่บ้าน

ภาพที่ 93 ภาพแสดงการให้สีเพื่อจัดกลุ่มเถียงนาตามความถี่ในการใช้งาน

3. ตำแหน่งที่ตั้งของเถียงนา เมื่อนำพื้นที่ศึกษาทั้งสามพื้นที่มาเปรียบเทียบกัน พบว่า เถียงนาที่พบที่ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด เถียงนากลุ่มรหัส TR01 เป็นกลุ่มเถียงนาที่มีการใช้วัสดุก่อสร้างค่อนข้างหลากหลายที่สุด เนื่องจากที่ตั้งของเถียงนากลุ่มนี้ อยู่ใกล้กับบริเวณถนนหมายเลข 214 ซึ่งเป็นทางสัญจรที่ตั้งแต่รถพ่วงขนาดใหญ่ไปจนถึงรถเล็กอย่างจักรยานสามารถเดินทางผ่านไปมาได้ ส่งผลให้เถียงนาที่ปรากฏในพื้นที่นี้ มีการใช้วัสดุก่อสร้างรูปแบบใหม่ผสมผสานกับวัสดุธรรมชาติเกือบทุกหลัง และวัสดุที่นำมาก่อสร้างบางหลังก็เป็นวัสดุใหม่ นอกจากนี้เถียงนากลุ่มนี้มักนิยมสร้างรั้วกันพื้นที่ เนื่องจากตั้งอยู่ในตำแหน่งที่มีคนภายนอกผ่านไปมาตลอดเวลา ซึ่งมีตั้งแต่รั้วขนาดย่อมเปิดโล่งให้เห็นเถียงนาภายในได้ รั้วธรรมชาติด้วยแนวต้นไม้ หรือรั้วที่ปิดทึบล้อมพื้นที่เถียงนา อีกทั้งเถียงนาที่พบในพื้นที่นี้ ปรากฏการใช้ไฟฟ้าภายในเถียงนา ส่งผลให้เปลี่ยนสถานะของการเป็นเพียงเรือนอาศัยชั่วคราวของเถียงนา กลายเป็นบ้านที่มีเลขที่จดทะเบียน

ส่วนพื้นที่ลำดับที่สองที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อมา คือ พื้นที่ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด เส้นทาง การเข้าถึงพื้นที่ต้องใช้เส้นทางถนนชนบท รถยนต์และรถขนาดเล็กเท่านั้นที่เข้าสู่พื้นที่ได้ เถียงนาส่วนใหญ่ใช้พื้นที่คั่นนาขนาดไม่กว้างมากในการตั้งเถียงนา ทำให้เถียงนากลุ่มนี้มีขนาดไม่ใหญ่มาก แต่สำหรับหลังที่มีการใช้งานต่อเนื่องเกือบตลอดเวลาอย่างเถียงนารหัส TR02-3 มีการกั้นอาณาเขตของเถียงนา มีการขุดบ่อน้ำในบริเวณใกล้เคียงเพื่อกักน้ำไว้ใช้สอย แต่ไม่ปรากฏการสร้างแนวรั้วเพื่อปิดพื้นที่

พื้นที่ลำดับที่สาม คือ ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ พื้นที่ห่างไกลจากหมู่บ้านใหญ่ เดินทางโดยรถยนต์ใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาทีในการเดินทาง เถียงนาที่พบใน

พื้นที่ส่วนใหญ่มักเป็นเถียงนาขนาด 1 - 2 ไร่ ใช้วัสดุที่หาได้ง่าย ไม่เน้นความประณีตสวยงาม แต่เน้นความเหมาะสมต่อการใช้งาน ซึ่งการที่เถียงนาบริเวณพื้นที่นี้มีขนาดใหญ่โตมาก สร้างกระจุกอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน โดยมีการก่อสร้างเถียงนากลาง ซึ่งถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่กลุ่มเถียงนาประมาณ 10 กว่าหลังจะมาใช้งานพื้นที่เถียงนากลางร่วมกันอย่างเช่น เถียงนารหัส TB01-5 เป็นเถียงนากลางของกลุ่มเถียงนารหัส TB01 ซึ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ภายในพื้นที่เถียงนามีพื้นที่สำหรับเลี้ยงสัตว์ ลานสำหรับตากข้าวที่สามารถใช้งานร่วมกันได้ วัสดุก่อสร้างส่วนใหญ่มักใช้วัสดุเดิม เนื่องจากพื้นที่เข้าถึงได้ยากจึงนิยมใช้วัสดุเดิมที่ถ่ายถอดมาจากเรือนใหญ่มาสร้างมากกว่าใช้วัสดุใหม่มาก่อสร้าง

ภาพที่ 94 การเปรียบเทียบลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งของพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของเถียงนาอีสานประการสำคัญ คือ การใช้งานวัสดุประเภทใหม่ในการก่อสร้าง โดยเปลี่ยนจากเดิมที่ใช้วัสดุธรรมชาติ ที่มีคุณสมบัติสำคัญคือหาได้ง่าย และบรรลุจุดประสงค์เบื้องต้นในการสร้างสถาปัตยกรรมที่ใช้งานชั่วคราว ไม่คำนึงถึงความคงทนถาวรหรือความประณีตสวยงาม แต่เน้นการใช้งานที่ต้องตอบสนองตามความต้องการของผู้ใช้งานได้อย่างครบครันในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น จนเมื่อวิวัฒนาการของวัสดุก่อสร้างก้าวหน้า มีการผลิตวัสดุประเภทใหม่ และสามารถผลิตได้ในจำนวนมาก สวนทางกับวัสดุธรรมชาติที่ลดจำนวนลง หาได้ยากขึ้น วิธีการก่อสร้างด้วยรูปแบบเดิมไม่มีผู้ที่มีมือสามารถซ่อมแซมได้ อีกทั้งวัสดุกลุ่มใหม่หาซื้อได้ง่าย ลักษณะของวัสดุก็สามารถใช้ทดแทนในส่วนที่ชำรุดได้ ดังนั้นวัสดุจากระบบอุตสาหกรรมจึงเป็น

ตัวเลือกเพิ่มเติมในการนำมาใช้ก่อสร้างเสิงนา ซึ่งเมื่อมีการใช้งานวัสดุประเภทใหม่ สิ่งที่เปลี่ยนแปลงต่อเนื่องในลำดับต่อมา คือ เทคนิคการก่อสร้าง การลด-การเพิ่มองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ไปจนกระทั่งรูปแบบทางสถาปัตยกรรมก็ปรากฏการเปลี่ยนแปลงไปในขณะเดียวกัน

ซึ่งปัจจัยของการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ อายุการใช้งาน ซึ่งเป็นผลมาจากการซ่อมแซมโดยใช้วัสดุสมัยใหม่ทดแทนส่วนที่ชำรุด พร้อมกันนี้การต่อเติมเสิงนาเพื่อเพิ่มพื้นที่การใช้งานที่สอดคล้องกับกับควมถึในการใช้งานเสิงนาก็เป็นอีกเหตุปัจจัยที่ส่งผลให้เสิงนาเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น อีกทั้งระดับของการเปลี่ยนแปลงมีมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยของตำแหน่งที่ตั้งว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในระดับที่มากกว่าพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก

โดยการใช้วัสดุจากระบบอุตสาหกรรมเข้ามาใช้ในการก่อสร้างเสิงนา แนนอนสิ่งที่เป็นผลทางบวกคือ เสิงนามีความมั่นคง แข็งแรง มีอายุการใช้งานที่ระยะยาวขึ้นมากกว่าการใช้วัสดุจากธรรมชาติ แต่ผลทางลบที่ตามมาคือ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น การตัดสินใจสร้างเสิงนาหลังใหม่มีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่จึงนิยมซ่อมแซมหลังเดิมให้สามารถใช้งานได้ หรือบางหลังที่ทรุดโทรมจนไม่สามารถใช้งานได้ ก็ปรากฏการรื้อถอนออก แล้วใช้เพียงร่เมงจากต้นไม้ในการพักผ่อนบริเวณทุ่งนาแทน ซึ่งสอดคล้องกับการเลือนหายไปของค่านิยมที่ว่าทุ่คร้วเรือ่นต้องมีเสิงนาประจำบ้าน โดยการสร้างเสิงนาหรือไม่สร้าง ต้องประกอบขึ้นจากความเหมาะสมของพื้นที่ตั้ง ความจำเป็นในการใช้งาน และทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยเพิ่มเติมของลักษณะทางสถาปัตยกรรม ทำให้เสิงนาที่เพิ่งมีอายุการใช้งานไม่นาน นอกเหนือไปจากพื้นที่การใช้งานที่สอดคล้องกับผู้ใช้งานแล้ว ยังต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ใช้งานได้ในระยะยาว ปลอดภัย และเพิ่มเติมเรื่องความประณีตสวยงาม ให้สมควรกับการลงทุนและลงแรงในการก่อสร้าง

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาหัวข้อ “เถียงนาอีสาน : รูปแบบสถาปัตยกรรมที่เปลี่ยนแปลงกับเวลาที่เปลี่ยนไป” เป็นการศึกษาที่มีเหตุมาจากความสนใจศึกษาเกี่ยวกับเถียงนาอีสาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงของเถียงนา ทั้งในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและด้านสังคม และต้องการศึกษาและค้นหาเหตุปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

โดยในการศึกษาเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้ศึกษาเริ่มต้นจากการทบทวนวรรณกรรมด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ประกอบกับการรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษา 3 พื้นที่ด้วยกัน คือ

1. ตำบลน้ำใส อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด
2. ตำบลสูงยาง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ตำบลหนองบัวโคก อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

โดยมีกระบวนการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการรังวัดสถาปัตยกรรม บันทึกภาพ และสัมภาษณ์เจ้าของเถียงนา และผู้อาศัยในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีการสุ่มเลือกกรณีตัวอย่างโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกตามประเภทรูปแบบของเถียงนาที่มีการแบ่งกลุ่มเอาไว้ก่อนหน้า อันได้แก่ 1.เถียงนาติดพื้น 2.เถียงนากยกพื้นระดับเดียว 3.เถียงนากยกพื้นสองระดับ 4.เถียงนากยกพื้นหลายระดับ และ 5.เถียงนาเคลื่อนที่

จากนั้นผู้ศึกษาได้นำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ โดยเริ่มต้นจากการจัดจำแนกข้อมูลเปรียบเทียบเหตุการณ์เพื่อเป็นการจัดระเบียบข้อมูล ต่อมาจึงใช้การวิเคราะห์รูปแบบ (Morphological Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการศึกษาเพื่อตอบคำถามในการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน ประเภทเถียงนา มีลักษณะอย่างไร

“เถียงนา” ชื่อเรียกสถาปัตยกรรมชั่วคราวที่ปรากฏในวัฒนธรรมข้าวของภาคอีสาน เป็นสถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นจากความต้องการที่พักอาศัยใกล้พื้นที่ทำกิน เราจึงพบเถียงนาปลูกสร้างในที่นา โดยเริ่มต้นจากการเลือกใช้วัสดุที่หาได้ง่ายอย่างวัสดุธรรมชาติเพียงประเภทต่อเถียงนาหนึ่งหลัง ซึ่งประกอบด้วย โครงสร้างเสาไม้ที่ตัดมาทั้งลำต้น รองรับโครงหลังไม้มุงหญ้าคา บางหลังไม่ยกพื้นใช้การตั้งแคร่ไม้ หรือผูกเปลญวนทำเป็นที่นั่ง บางหลังที่เริ่มมีการใช้งานบ่อยขึ้นก็มีการยกพื้นสูง

ซึ่งส่วนใหญ่ไปด้วยไม้กระดาน ซึ่งวัสดุก่อสร้างเถียงนານี้มักสร้างโดยวัสดุที่เหลือจากการสร้าง หรือ ซ่อมแซมเรือนใหญ่ โดยประสงค์เพียงให้มีพื้นที่ใช้สอยเพื่อกิจกรรมประจำวัน อย่างการเข้ามาพักหลบแดดหรือรับประทานอาหารระหว่างวัน จนเมื่อผู้ใช้งานมีความต้องการใช้พื้นที่ในการทำกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น เลี้ยงสัตว์ ปลูกผัก ขุดบ่อน้ำ และการใช้งานเถียงนาทั้งช่วงกลางวันและกลางคืน ทำให้รูปแบบอย่างง่ายที่สามารถอยู่อาศัยได้ชั่วคราว มีการต่อเติมพื้นที่เพื่อรองรับการใช้งานที่เพิ่มมากขึ้น โดยเริ่มจากการยกระดับพื้นจากดินที่มากกว่าระดับเดียวเพิ่มขึ้น ซึ่งสัมพันธ์ความต้องการใช้งานพื้นที่ของเจ้าของเถียงนาเป็นสำคัญ

โดยเถียงนาถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในวัฒนธรรมอีสาน อันประกอบด้วยสถาปัตยกรรม 4 ประเภท คือ เรือนใหญ่ ตูบต่อเล่า เหย้า และเถียงนา ซึ่งเถียงนานั้นเป็นเสมือนภาพสัญลักษณ์ของการทำงานเพื่อการสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจในครัวเรือน นำมาสู่การมีหน้ามีตาในสังคม และการได้รับความยอมรับจากสมาชิกในชุมชน เป็นสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงภาพลักษณ์ของสังคมชาวอีสาน ซึ่งปรากฏชัดเจนในวรรณกรรมบันเทิงคดีอย่างเพลงลูกทุ่ง โดยเถียงนาเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความถึงสถานที่จุดเริ่มต้นที่เกิดเรื่องราวของความรักของหนุ่มสาวอีสาน และการเป็นพื้นที่ตัวแทนวิถีชีวิตชนบทของวัฒนธรรมอีสาน

2. ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของเถียงนาอีสานเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไร และดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างไร

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสถาปัตยกรรมเถียงนา พบว่า การเปลี่ยนแปลงของวัสดุก่อสร้างจากเดิมที่ใช้วัสดุธรรมชาติเพียงประเภทต่อเถียงนาหนึ่งหลัง ปรากฏการใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่อยู่ร่วมกับการใช้วัสดุแบบเดิม โดยที่เถียงนาหนึ่งหลังสามารถพบวัสดุก่อสร้างหลากหลายประเภท ซึ่งสามารถจัดกลุ่มการใช้วัสดุก่อสร้าง 3 กลุ่ม ได้แก่ 1. วัสดุธรรมชาติที่มาจากธรรมชาติ เป็นวัสดุมาจากทรัพยากรทางธรรมชาติ ผ่านตัดแปดเพียงเล็กน้อยด้วยภูมิปัญญาของมนุษย์ มีลักษณะเฉพาะตัว 2. วัสดุสมัยใหม่ที่ผลิตจากระบบอุตสาหกรรม วัสดุที่ต้องผ่านกระบวนการผลิตซ้ำจากเครื่องจักร มีรูปแบบลักษณะที่เหมือนกัน และ 3. วัสดุธรรมชาติที่ผ่านการผลิตจากระบบอุตสาหกรรม วัสดุที่นำทรัพยากรธรรมชาติมาผ่านกระบวนการผลิตจากเครื่องจักร จนวัสดุมีขนาดและลักษณะเดียวกัน

ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของวัสดุส่งผลต่อเนื่องไปสู่การเปลี่ยนแปลงของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ได้แก่ 1. การเปลี่ยนแปลงในด้านเทคนิคการก่อสร้าง จากการใช้ภูมิปัญญาในการประกอบส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมด้วยภูมิปัญญา เช่น การเข้าไม้ การผูกตับหลังคา เป็นการใช้ตะปูตอกยึดองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน 2. การเพิ่มขึ้นขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มปริมาณในการใช้งานและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นของการก่อผนัง ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาจากการที่ส่วนกลางของเถียงนาเปิดโล่ง และไม่มีพื้นที่พอในการเพิ่มช่วงเสาเพื่อขยายผืน

หลังคาให้สามารถเฉียงจนสามารถปิดพื้นที่บริเวณส่วนพื้นได้ และยังส่งผลต่อการติดบานหน้าต่าง เนื่องจากต้องการให้มีส่วนที่เปิดเพื่อระบายอากาศ และ 3. ขนาดเฉียงนาที่ใกล้เคียงกัน เดิมเราไม่สามารถกำหนดขนาดที่แน่นอนของวัสดุจากธรรมชาติได้ ส่งผลให้ขนาดเฉียงนาค่อนข้างอิสระแต่ละหลังมีขนาดเท่าไรขึ้นอยู่กับวัสดุก่อสร้าง เมื่อเปลี่ยนมาใช้งานวัสดุจากระบบอุตสาหกรรม ขนาดของเฉียงนาเริ่มมีลักษณะใกล้เคียงกัน และผู้ใช้งานก็สามารถกำหนดรูปแบบได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผลจากปรากฏการณ์ใช้วัสดุจากระบบอุตสาหกรรม ในทางบวก คือ เียงนามีความมั่นคง แข็งแรง มีอายุการใช้งานยาวนานมากขึ้น แต่ในทางลบ คือ การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง ดังนั้นปัจจุบันนิยมซ่อมแซมเฉียงนาหลังเดิมเพื่อใช้งาน หรือหากเฉียงนามีสภาพทรุดโทรมเกินกว่าจะซ่อมแซม มักรื้อถอนออกจากพื้นที่ แล้วใช้ร่นเงาจากแนวต้นไม้ในบริเวณเฉียงนาเดิมเป็นพื้นที่พักแทนการสร้างเฉียงนาหลังใหม่ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเรื่องค่านิยมที่มองว่าเฉียงนาเป็นสัญลักษณ์ของความขยันทำงาน ครอบครัวไหนมีเฉียงนาจะเจริญรุ่งเรือง ได้เลื่อนหายไป การสร้างเฉียงนาหรือไม่สร้างนั้น อาศัยองค์ประกอบจากความเหมาะสมของที่ตั้ง ความจำเป็นในการใช้งาน และทุนทรัพย์ในการก่อสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยเพิ่มเติมของลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ปรากฏการสร้างใหม่ว่า นอกเหนือจากความแข็งแรงปลอดภัยแล้ว ยังต้องใช้งานได้ในระยะยาว และมีความสวยงาม ให้เหมาะสมกับการลงทุนและลงแรงในการก่อสร้าง

3. สาเหตุหรือปัจจัยใดที่ส่งผลให้เฉียงนาอีสานเกิดการเปลี่ยนแปลง

ปัจจัยสำคัญประการแรก คือ เทคโนโลยีการผลิตซ้ำโดยระบบอุตสาหกรรม ที่สามารถผลิตวัสดุกลุ่มใหม่ขึ้นมา ปัจจัยต่อมา ได้แก่ อายุการใช้งาน ซึ่งเป็นผลมาจากการซ่อมแซมโดยใช้วัสดุสมัยใหม่ทดแทนส่วนที่ชำรุด พร้อมกับการต่อเติมพื้นที่การใช้งานส่วนต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการใช้สอยพื้นที่ และความถี่ในการใช้งานเฉียงนา ซึ่งถือเหตุปัจจัยหนึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของเฉียงนา โดยระดับการเปลี่ยนแปลงมีมากหรือน้อยนั้น ต้องประกอบเข้ากับปัจจัยของตำแหน่งที่ตั้ง ว่าโอกาสการเกิดเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย สัมพันธ์กับลักษณะพื้นที่ โดยพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายมักมีโอกาสสูงที่จะพบการเปลี่ยนแปลงมากกว่าพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเฉียงนาอีสานนี้ เน้นศึกษาที่สถาปัตยกรรมประเภทเฉียงนา โดยสัมพันธ์อยู่กับผู้ใช้งาน บริบทโดยรอบ และลักษณะของสถาปัตยกรรมเป็นสำคัญ แต่เฉียงนาถือเป็นสถาปัตยกรรมหนึ่งในวัฒนธรรมอีสาน อันประกอบด้วย เรือนใหญ่ เหย้า และตูบต่อเล่า หากมีการศึกษาสถาปัตยกรรมในวัฒนธรรมอีสานโดยเชื่อมโยงสถาปัตยกรรมทั้ง 4 ประเภท ในประเด็นของการดำรงอยู่ร่วมกันในวัฒนธรรมเดียวกัน และการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการที่เกิดขึ้น

ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ในภูมิภาคอื่น ๆ ในประเทศไทย ปรากฏสถาปัตยกรรมรูปแบบการ
ใช้งานเช่นเดียวกับเทียนงา อันได้แก่ ห้างนา กระท่อม และขนานา ประเด็นการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบ
ลักษณะทางสถาปัตยกรรมของแต่ละภูมิภาคก็เป็นประเด็นการศึกษาที่น่าสนใจในการศึกษาเพิ่มเติม
สำหรับผู้สนใจต่อไป

รายการอ้างอิง

กิตติสันต์ ศรีรักษา. "เถียงนา : รูปแบบ และการใช้งานในวัฒนธรรมข้าวของชาวนาอีสาน." **วารสาร**

ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 2. 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม 2553): 45-62.

กีก้อง เสือดี. "การศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในฐานะสถาปัตยกรรมยั่งยืน ในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว: กรณีศึกษาชุมชนริมคลองบางบ่อ จังหวัดสมุทรสงคราม."

วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2555.

ชญัญ วงศ์วิภาค. **นิเวศวิทยาวัฒนธรรม**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง
สนามจันทร์, 2529.

ชลวรรษ ณะवासน์. **บ้านทรงไทยภาคอีสาน**, เข้าถึงเมื่อ 16 กันยายน 2560 เข้าถึงได้จาก
<http://student.nu.ac.th/wat-th/WebIP/บ้านทรงไทยภาค/บ้านทรงไทยภาคอีสาน.html>

ชานนท์ ไชยทองดี. **อีสานร่วมสมัย: การวิเคราะห์ชนบทในต้วบทและบริบท**. อุบลราชธานี:
ศรีปัญญา, 2558.

ติก แสนบุญ. "เถียงนา...ถึง...ศาลาไทย." **ศิลปวัฒนธรรม**. 32. 12 (ตุลาคม 2554): 52-55.

ประจง ชัยหงส์ษา. "เถียงนาตำบลเมืองหงส์ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด." วิทยานิพนธ์ระดับ
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยศึกษา-เน้นมนุษยศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2536.

ป่ากิม (Meliot Baggins) [นามแฝง]. **เที่ยวจอมแจม ตอน ม่วนขึ้นอีสานเหนือ**, เข้าถึงเมื่อ 16 กันยายน
2558, เข้าถึงได้จาก [http://topicstock.pantip.com/jatujuk/topicstock/
2009/01/J7441178/J7441178.html](http://topicstock.pantip.com/jatujuk/topicstock/2009/01/J7441178/J7441178.html)

ไพจิตร ตาซุชาติ. เกษตรกรชาวอีสานในพื้นที่ศึกษา. สัมภาษณ์ 26 กรกฎาคม 2558.

มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์. **การอบรมระยะสั้น สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นศึกษา**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

ยศ สันตสมบัติ. **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.

วิโรฒ ศรีสุโร. **เถียงนาอีสาน: กรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี อุตรธานี ยโสธร กาฬสินธุ์และสกลนคร**.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักวิทยบริการ, 2538.

วิวัฒน์ เตมียพันธ์. **ความสำคัญของสถาปัตยกรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ., 2525.

วิวัฒน์ เตมียพันธ์ และคณะ. **สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น**. กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้า
คุณทหารลาดกระบัง, 2525.

- วีระ อินพันทัง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรมข้าว = Vernacular architecture in rice culture. กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2547.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. เรือนไทย บ้านไทย. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ, 2552.
- สมชาย นิลอาธิ. "เถียงนา." ศิลปวัฒนธรรม 2. 11 (กันยายน 2525): 70-75.
- สมชาย นิลอาธิ. "เถียงนา บ้านหลังแรกของมนุษย์ยุคแรกๆ ในสยาม." ศิลปวัฒนธรรม 8. 13 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2535): 188-200.
- สมชาย นิลอาธิ. เรือนพื้นถิ่น: วิถีชีวิต และคติความเชื่อในโบราณ. มหาสารคาม: โครงการอนุรักษ์โบราณสถานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. พจนานุกรมภาษาถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2535.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2557 เข้าถึงได้จาก <http://www.royin.go.th/dictionary/>
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. "พลังลาว" ชาวอีสาน มาจากไหน?. กรุงเทพฯ: มติชน, 2549.
- สุภาวดี เชื้อพราหมณ์. "'การอ่าน'" ความเปลี่ยนแปลงและหลากหลายของชุมชนและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น." วารสารสังคมแม่โขง 9. 1 (มกราคม - เมษายน 2556): 131-143.
- สุวิทย์ ธีรศาสน์. ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน 2448-2544. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์, 2535.
- เหรียญ แก้วกล้า. เจ้าของเถียงนารหัส TB01-5. สัมภาษณ์ 26 กรกฎาคม 2558.
- อภิศักดิ์ โสมอินทร์. ภูมิศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ: พรศักดิ์แอนด์แอสโซซิเอท, 2525.
- อ้อต สมเยี่ยม. เจ้าของเถียงนารหัส TR01-1. สัมภาษณ์ 27 กรกฎาคม 2558.
- Amos Rapoport. **House Form and Culture**. New York: Prentice-Hall, 1969.
- Bernard Rudofsky. **Architecture without Architect: a short introduction to Non-Pedigreed architecture**. New York: Doubleday, 1964.
- Bernard Rudofsky. **Architecture without Architect**. London: Blacher Calmann Cooper Ltd., 1979.
- Google. **Google Map**. เข้าถึงเมื่อ 1 ตุลาคม 2560 เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/maps/>.
- Hdamm. **Physical orientation map of North-East-Thailand**. เข้าถึงเมื่อ 2 พฤษภาคม 2558 เข้าถึงได้จาก <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Isaanmountains.png>
- Paul Oliver. **Primitive Dwelling an Vernacular Architecture**. London: Berrie & Jenkins LTD, 1976.

Sorensen P. "Archaeology in Thailand: Prehistory through the Neolithic Age," **Sawaddi** (July - August 1972): 21.

tormato [นามแฝง]. **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น (Vernacular Architecture)**. เข้าถึงเมื่อ 16 กันยายน 2558 เข้าถึงได้จาก <http://vernaculararchi.blogspot.com/2015/03/vernacular-architecture.html>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาว นิชนันท์ สุวรรณะ
วัน เดือน ปี เกิด	24 มิถุนายน 2533
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2554 - ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์ศิลปะ) คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	50/142 ซอยคลองลำเจียก 2 ถนนนวลจันทร์ แขวงนวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม กทม. 10240
ผลงานตีพิมพ์	พ.ศ. 2560 - นำเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ ระดับชาติ “สถาปัตยกรรมที่ศรัณ ประจําปี พ.ศ.2560” เรื่อง "เทียนนาฮีสาน: รูปแบบและการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ"

